

การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สาระเศรษฐศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

โดย
นายณัฐชา ปั่นลายนาค

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สารเศรษฐศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์
ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING ON ECONOMICS
OF MATTHAYOMSUEKSA 3 STUDENTS USING THE SITUATION PROCESS
WITH YONISOMANASIKARA THINKING.

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education (TEACHING SOCIAL STUDIES)
Department of Curriculum and Instruction
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2021
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ	การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สารเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
โดย	นายณัฐชา ปั่นลายนาค
สาขาวิชา	การสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิน ศิริสัมพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร. บำรุง ชำนาญเรือ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)	
พิจารณาเห็นชอบโดย	ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประณัฐ กิจรุ่งเรือง)	
	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิน ศิริสัมพันธ์)	
	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร. บำรุง ชำนาญเรือ)	
	ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(อาจารย์ ดร. ปรัชญา เหลืองแดง)	

60262313 : การสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : การคิดอย่างมีวิจารณญาณ / กระบวนการเผชิญสถานการณ์ / วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

นาย ญัฐชา ปั่นลายนาค: การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สาระเศรษฐศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ อาจารย์ที่
ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิน ศิริสัมพันธ์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบ
โยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโส
มนสิการ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้
กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
ลพบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ที่เรียนรายวิชา ส23103 สังคมศึกษา 6 จำนวน 40 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มี
ต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ สถิติที่ใช้ในการ
วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน
(t-test dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญ
สถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้
กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ
เผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

60262313 : Major (TEACHING SOCIAL STUDIES)

Keyword : CRITICAL THINKING / THE SITUATION PROCESS / YONISOMANASIKARNA THINKING

MR. NATTACHA PUNLAINAK : THE DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING ON ECONOMICSOF MATTHAYOMSUEKSA 3 STUDENTS USING THE SITUATION PROCESSWITH YONISOMANASIKARA THINKING. THESIS ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR ORAPIN SIRISAMPHAN, Ph.D.

The objectives of this research were to: 1) compare the critical thinking before and after studying by using the situation process with Yonisomanasikara Thinking of Matthayomsueksa 3 students 2) make a comparison between pretest and posttest learning achievement by using the situation process with Yonisomanasikara Thinking of Matthayomsueksa 3 students 3) study students' opinion of using the situation process with Yonisomanasikarna Thinking of Matthayomsueksa 3 students. The samples used in the study included is 40 Matthayomsueksa 3/2 students of Pranarai school Lopburi province under the Secondary Educational Service Area Office Lopburi in second semester academic year 2020 from enroll Social studies 6 subject (S23103). The instrument in this research included 1) Lesson plans 2) a critical thinking test 3) an achievement test and 4) a questionnaire form on students 'opinion towards studying by using the situation process with Yonisomanasikara Thinking. The data were analyzed statistically using mean, standard deviation, t-test for dependent and content Analysis.

The research findings were as follows:

- 1) The critical thinking after using the situation process with Yonisomanasikara Thinking of Matthayomsueksa 3 students was higher than before at the level of .05 significance.
- 2) The learning achievement after using the situation process with Yonisomanasikarna Thinking of Matthayomsueksa 3 students was higher than before at the level of .05 significance.
- 3) The overall students' opinion towards the studying using the situation process with Yonisomanasikara Thinking was at a high level.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์การพัฒนาคิดอย่างมีวิจารณญาณ สารเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเล่มนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดีด้วยความกรุณาให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ และอาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อย คณะอาจารย์สาขาการสอนสังคมศึกษาทุกท่าน รวมถึงคณาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.ปรัชญา เหลืองแดง ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่อง และให้ความรู้ด้านวิชาการ เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม อาจารย์ ดร.ทัศนีย์ ทองไชย และอาจารย์ ดร.ธนภูมิ พุ่มจันทร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยซึ่งทำให้สามารถดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี และคณาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ให้ความร่วมมือและคอยให้กำลังใจช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินของบัณฑิตวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2564

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้เป็นพ่อแม่ทั้งชีวิต และเป็นผู้วางรากฐานทางการศึกษา รวมถึงอุดหนุนปัจจัยและให้กำลังใจในการศึกษาเป็นอย่างดีมาโดยตลอด และขอขอบคุณพี่ๆทุกท่าน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมชั้นในระดับปริญญาโทสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษาทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และเป็นกำลังใจเสมอมา และขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทุกท่านจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นาย ณัฐชา ปั่นลายนาค

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	13
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	13
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	22
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	30
คำถามการวิจัย.....	30
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	31
สมมติฐานการวิจัย.....	31
ขอบเขตของการวิจัย.....	32
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	33
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	35
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	36
1. หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพระนารายณ์.....	37
1.1 หลักสูตรสถานศึกษา.....	37
1.2 โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์.....	38
2. กระบวนการเผชิญสถานการณ์.....	44

2.1 ความหมายของกระบวนการเผชิญสถานการณ์	45
2.2 แนวคิดของกระบวนการเผชิญสถานการณ์.....	46
2.3 ขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์	47
2.4 ประโยชน์ของกระบวนการเผชิญสถานการณ์	55
3. วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	55
3.1 ความหมายของโยนิโสมนสิการ	56
3.2 ลักษณะวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	57
4. ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และการ คิดอย่างมีวิจารณญาณ	63
5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	65
5.1 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	65
5.2 องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	66
5.3 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	72
5.4 คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	73
5.5 ประโยชน์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	76
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	78
6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ...	78
6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	80
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	84
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	84
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	84
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	85
เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย	85
แบบแผนการวิจัย	85

การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	107
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	108
สรุปวิธีดำเนินการวิจัย.....	109
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	112
ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	114
ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	115
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	119
สรุปผลการวิจัย.....	120
อภิปรายผล.....	120
ข้อเสนอแนะ.....	127
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	127
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	127
รายการอ้างอิง.....	128
ภาคผนวก.....	133
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	134
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์เครื่องมือในการวิจัย.....	136
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	169
ประวัติผู้เขียน.....	210

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 รายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้รายวิชา สังคมศึกษา 6 ส23103 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563.....	40
ตารางที่ 2 แบบแผนการวิจัย.....	85
ตารางที่ 3 กำหนดแผนการสอนหน่วยที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ จำนวน 3 แผน รวมระยะเวลา 6 ชั่วโมง	88
ตารางที่ 4 กำหนดแผนการสอนหน่วยที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศจำนวน 4 แผน รวมระยะเวลา 8 ชั่วโมง	89
ตารางที่ 5 เกณฑ์การตรวจให้คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	94
ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์ข้อสอบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2.....	98
ตารางที่ 7 แสดงการวิเคราะห์ข้อสอบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3.....	99
ตารางที่ 8 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย.....	110
ตารางที่ 9 เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและ หลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	112
ตารางที่ 10 คะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	113
ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ	114
ตารางที่ 12 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดย ใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	115

ตารางที่ 13 ค่าความตรงเชิงเนื้อหาและดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแก้ไขปัญหาในระบบเศรษฐกิจ ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการของผู้เชี่ยวชาญ.....	137
ตารางที่ 14 ค่าดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของผู้เชี่ยวชาญ	151
ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของผู้เชี่ยวชาญ.....	153
ตารางที่ 16 ค่าดัชนีความสอดคล้องจุดประสงค์ของแบบสอบถามความคิดเห็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สาระเศรษฐศาสตร์ ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	161
ตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สาระเศรษฐศาสตร์ โดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาดสัน KR-20.....	163
ตารางที่ 18 คะแนนแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	164
ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (q) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาดสัน KR-20.....	165
ตารางที่ 20 คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	168

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	30
แผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบของทักษะชีวิต (สุมน อมรวิวัฒน์ , 2542: 44).....	45
แผนภูมิที่ 3 แสดงการประยุกต์กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอน (สุมน อมรวิวัฒน์ , 2542: 103).....	54
แผนภูมิที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	64
แผนภูมิที่ 5 สรุปลขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	92
แผนภูมิที่ 6 สรุปลขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	96
แผนภูมิที่ 7 สรุปลขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์.....	103
แผนภูมิที่ 8 สรุปลขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....	106

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาถือเป็นส่วนสำคัญของชีวิตในการสร้างสรรค์ความรู้อย่างรอบด้านและถือเป็นสิ่งที่จะส่งผลให้บุคคลได้นำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาบ้านเมืองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งไม่เพียงแต่ด้านความรู้เท่านั้นที่จะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่มีอยู่ในตัวของบุคคล แต่การศึกษายังส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์คุณธรรมและจริยธรรมที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของบุคคลได้อย่างมีคุณภาพ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานแก่ครูและนักเรียน ความตอนหนึ่งว่า

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใด ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้ครบถ้วน ล้วนเหมาะสมกัน ทุกๆด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด (<https://www.posttoday.com/kingbhumibol/thebelovedking/8>)

จากพระบรมราโชวาทดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การศึกษาล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเยาวชน และถือเป็นหัวใจสำคัญของชีวิต สามารถปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิต ให้บุคคลรู้จักความรับผิดชอบ รู้จักการแสดงความประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ควรและเหมาะสม รู้จักบาปบุญคุณโทษ นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่สมควรไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ที่กล่าวเกี่ยวกับความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาในมาตราที่ 6 ไว้ว่า การจัดการศึกษานั้น จะต้องเป็นการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ในทุกๆด้านเริ่มตั้งแต่ความสมบูรณ์ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม นอกจากนั้นเยาวชนไทยจะต้องมีจริยธรรมและมีวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการดำรงชีวิตในสังคม เพื่อที่จะสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลต่างๆในสังคมได้อย่างสงบสุข ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษามีส่วนสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคม ซึ่งนั่นคือ การเป็นคนดี และมีความรู้ ซึ่งทั้ง 2 ประการนี้ ถือเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคลที่จะส่งผลให้เป็นผู้ที่สังคมให้การยอมรับและสนับสนุน สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่กล่าวเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไว้ว่าเมื่อผู้เรียนได้สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องเป็นบุคคลที่เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์ ปฏิบัติตนโดยยึดหลักธรรมคำสอนตามพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นแล้ว ยังต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและใช้ทักษะที่เหมาะสมกับสังคมโลกในศตวรรษที่ 21

ในยุคที่ช่วงเวลามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และระบบการสื่อสารที่สามารถเชื่อมโยงเข้าถึงกันได้ง่ายมากขึ้น ระบบการศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องและทันต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากระบบการศึกษาที่มีการส่งเสริมในด้านความรู้แล้ว ประการสำคัญที่ต้องเน้นเพื่อให้ระบบการศึกษามีคุณภาพมากขึ้น คือ การปรับระบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะทำให้สังคมไทยบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยให้ความสำคัญต่อการสร้างทักษะพื้นฐานเป็นเป้าหมายประการแรกของยุทธศาสตร์ชาติ ที่ระบุไว้ว่า ผู้เรียนต้องมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของความเป็นพลเมืองไทย รวมทั้งต้องมีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ด้วย ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 หรือที่เรียกว่า 3RS+8CS ซึ่ง 3RS ประกอบด้วย 1) การอ่าน 2) การเขียน และ 3) การคำนวณ ส่วน 8CS ประกอบด้วย 1) การคิดวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา 2) การสร้างสรรค์และนวัตกรรม 3) ความเข้าใจต่างวัฒนธรรมและต่างกระบวนทัศน์ 4) ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ 5) การสื่อสารข้อมูลสารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ 6) คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 7) อาชีพและการเรียนรู้ และ 8) ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรมและจริยธรรม จากองค์ประกอบของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ไม่เพียงแต่ต้องใช้ตำราประกอบในการจัดการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว แต่การเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นในปัจจุบันนี้ต้องมาจากการใช้ทักษะกระบวนการคิดและประสบการณ์มาประกอบการส่งเสริมความรู้เพื่อนำมาสร้างองค์ความรู้ให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง ประการดังกล่าวคือหลักการเรียนรู้ที่เรียกว่า “รู้จริงต้องมาจากการคิดและลงมือปฏิบัติ” ซึ่งถ้าไม่ลงมือปฏิบัติแล้วจะไม่รู้จริง แต่ถ้าปฏิบัติ ลงมือกระทำด้วยตนเองแล้ว ยังไม่มีความชัดเจนเกิดขึ้น จะนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ต่อไป สิ่งสำคัญในการเรียนการสอนปัจจุบันต้องออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดและปฏิบัติ ที่เรียกว่า Active Learning จึงจะเกิดผลดีที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การใช้ทักษะในศตวรรษที่ 21 เข้าไปในการประกอบกิจกรรม (วิจารณ์ พานิช , 2556 :12-19)

การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากการใช้ความคิดได้นั้น การคิดที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง คือ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ถือเป็นความคิดที่มีความสำคัญที่อยู่ในองค์ประกอบของทักษะที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ของศตวรรษที่ 21 เป็นความคิดที่เป็นพื้นฐานของหลักการคิดแก้ปัญหาที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการเรียนรู้และฝึกฝนให้ชำนาญ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ คือ การไตร่ตรอง

สังเกต สํารวจข้อมูลหรือสถานการณ์ให้มีความรอบคอบ ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การลงมือปฏิบัติในการ แก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม สิ่งสำคัญของการนำทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่วิद्यาลูกก็เพื่อที่จะให้ผู้เรียน เป็นบุคคลที่มีเหตุผลในการแสดงความคิดเห็นต่างๆได้อย่างเหมาะสม หลักการที่สำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือ การเน้นไปที่วิธีการฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ การคิดวิเคราะห์ข้อมูลไปใช้แก้ปัญหา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เมื่อมีประเด็นที่ต้องมีการแสดง ความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งประเด็นของการแลกเปลี่ยนนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผล (ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ , 2551: 93) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงถือได้ว่าเป็นกระบวนการคิดขั้น พื้นฐานที่ใช้ในการพิจารณาตัดสินข้อเท็จจริง ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณยังถือได้ว่าเป็นการคิดที่ยัง ส่งเสริมการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียน คือ การเป็นบุคคลที่ช่าง สังเกต และมีความคิดรอบคอบ คิดแก้ปัญหาได้ คิดมีเหตุผล ตามเป้าประสงค์ของการศึกษา ซึ่ง สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการ คิดขั้นสูง ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนต้องหาวิธีการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและ สนับสนุนให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูงอย่างมีทิศทาง เพื่อให้เกิดความสมดุลของรูปแบบทางการคิดโดย ต้องประกอบไปด้วยการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดมากขึ้น ผู้สอนจำเป็นต้องเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ เน้นการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมพัฒนาการคิดอย่างมี วิจารณญาณที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิภาพรรณ พินลา, 2561: 5)

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดหลักการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งเห็นได้จากที่เยาวชนยังคงแก้ปัญหาที่ปราศจากการคิดไตร่ตรอง อย่างรอบคอบ เมื่อได้เผชิญกับสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน อีกทั้งสังคมโลกที่มีความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วได้ทำให้การรับข้อมูลข่าวสารของเยาวชนมีหลายช่องทางที่สามารถเรียนรู้ ได้อย่างหลากหลายมากยิ่งขึ้น สิ่งที่สำคัญ คือ บุคคลต้องรู้จักคิดวิเคราะห์ แยกแยะ ประเมินข่าวสารที่ มีความเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความแม่นยำของข้อมูลที่ได้รับหรือสืบค้นมา ด้วย หลักการที่ต้องคิดอย่างมีเหตุผล มาเปรียบเทียบและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม แต่ปัญหาที่สำคัญ คือ ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้หลักเหตุผลในการที่ จะวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลต่างๆและปราศจากการค้นหาหลักฐานเพื่อนำมาเปรียบเทียบข้อเท็จจริง ในการตัดสินความชัดเจนของข้อมูล จึงนำไปสู่การถูกชักจูงให้เกิดความหลงเชื่อข้อมูลสารสนเทศต่างๆ

ได้ง่าย อีกทั้งผู้สอนภายในโรงเรียนส่วนใหญ่ เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบรรยายโดยปราศจากการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดเป็นแกนหลักในระหว่างการจัดการเรียนการสอน ซึ่งไม่มีความเหมาะสมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ แต่การศึกษาในปัจจุบันยังขาดการพัฒนาการคิด เพื่อแก้ไขปัญหาจากประสบการณ์นอกห้องเรียน เนื่องมาจากการเน้นเทคนิคการจัดการเรียนรู้รูปแบบเดิมที่ยังเน้นให้ครูเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ไม่ก่อให้เกิดทักษะที่สำคัญ ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจชีวิตและใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีเหตุผลในการแก้ไขปัญหาได้ อีกทั้งจะเกิดผลเสียทำให้ระบบการศึกษาเกิดความล้มเหลวมากขึ้น (กฤษณมูรติ, 2556: 37)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวถือเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขที่ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนใหม่ ปัญหาดังกล่าวนี้ จากรายงานการประเมินตนเอง ด้านมาตรฐานของผู้เรียนที่มีความสามารถด้านการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน ของโรงเรียนพระนารายณ์ ปีการศึกษา 2561 โดยภาพรวมยังอยู่ในระดับของการประเมินที่ยังไม่มีความพึงพอใจ โดยผลการประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้ ระดับชั้น ม.1 ร้อยละ 98.52 ระดับชั้น ม.2 ร้อยละ 100.00 ระดับชั้น ม.3 ร้อยละ 86.84 ระดับชั้น ม.4 ร้อยละ 96.75 ระดับชั้น ม.5 ร้อยละ 99.60 และระดับชั้น ม.6 ร้อยละ 89.04 จะเห็นได้ว่า ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมินยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ 86.84 โดยค่าเป้าหมายของโรงเรียนต้องไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 90 และยังคงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (รายงานประจำปี โรงเรียนพระนารายณ์ ปีการศึกษา 2561 : 29-30) จากผลการประเมินดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักว่าการศึกษาที่ถูกต้องนั้นไม่เพียงแต่การอ่านความรู้ในตำราอย่างเดียวนั้น หากยัง ต้องให้บรรลุทักษะความคิด กระบวนการของชีวิตโดยผ่านประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่เผชิญอยู่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการนำความรู้ที่ได้ศึกษาด้านทฤษฎีมาประยุกต์ใช้โดยการคิดไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลได้ เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่างๆได้อย่างถูกต้อง (กฤษณมูรติ , 2556: 43)

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ถือเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาศาสตร์วิชาที่หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ รวมทั้งยังมีความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะด้านต่างๆ ของผู้เรียนเพื่อที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงเชื่อมโยงให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม โดยเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในห้องเรียนหรือนอก

ห้องเรียน และใช้ทักษะการคิดพิจารณาจากตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม จึงส่งผลให้ผู้เรียนได้เป็นบุคคลที่มีสติปัญญา มีกระบวนการวินิจฉัยข้อมูล เพื่อตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ มีภาวะความเป็นผู้นำในการแสดงความคิดเห็น และเป็นบุคคลที่รู้เท่าทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เนื้อหาของสังคมศึกษา จึงมีส่วนสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้กระบวนการคิด เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้ (วันเพ็ญ วรรณโกมล , 2542: 16-17)

สาระเศรษฐศาสตร์ เป็นศาสตร์หนึ่งของสังคมศึกษาที่มีเนื้อหาของวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียนทั้งในด้านซื้อขาย รายรับรายจ่าย โดยเนื้อหาของสาระเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ กลไกราคา ระบบตลาด การเงิน การคลังและการธนาคาร ระบบเศรษฐกิจของประเทศ การค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ บทบาทของการทำงานของรัฐบาล เศรษฐกิจพอเพียง และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เนื้อหาดังกล่าวล้วนมีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนในสถานการณ์ในปัจจุบันที่จำเป็นต้องศึกษา และมีความเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของผู้เรียนยังต้องได้รับการพัฒนาทักษะการคิด เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นสาระเศรษฐศาสตร์ จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาใช้ประกอบจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เพื่อฝึกฝนและพัฒนาให้ผู้เรียนได้คิดไตร่ตรองสถานการณ์ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล โดยผู้สอนควรนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมาให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อจะได้รับรู้ปัญหา นำไปสู่การค้นคว้าหาหนทางในการแก้ไขได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักแสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ต่างๆได้จากประสบการณ์ที่ได้เผชิญ ซึ่งถือว่าเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน และยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ของผู้เรียนที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดดังกล่าว อีกทั้งเนื้อหาโดยส่วนใหญ่ของสาระเศรษฐศาสตร์ล้วนมาจากข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ถือเป็นหลักฐานที่ผู้สอนจะต้องนำมาให้ผู้เรียนได้อ่าน และคิดไตร่ตรองข้อเท็จจริง ถือเป็นฝึกฝนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีเหตุผลในการแก้ไขปัญหาต่างๆได้ในอนาคต

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ถือเป็นการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ไขปัญหาที่ยึดหลักของความเป็นเหตุเป็นผล โดยการพิจารณาข้อมูลต่างๆอย่างรอบคอบปราศจากการคาดเดา เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดต่อการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา ซึ่งลักษณะของบุคคลที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเป็นบุคคลผู้มีเหตุผล ไม่ลำเอียง และไม่มีอคติต่อข้อมูลสารสนเทศ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงถือว่าการคิดที่มีความยุติธรรม เพราะเป็นการฝึกฝนให้บุคคลตัดสินใจปัญหาโดยยึดหลักความจริงจากหลักฐานที่ได้พิสูจน์ ซึ่งการตัดสินใจต่างๆ ล้วนมาจากข้อมูลที่ได้รับการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบแล้ว

สอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554:17-18) ที่กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่างๆโดยยึดหลักของ ความมีเหตุผลจากข้อมูลที่พิสูจน์ที่มีความเป็นจริงอย่างรอบคอบ ซึ่งการตัดสินใจแก้ไขปัญหา นั้นต้อง ปราศจากอารมณ์และการคาดเดาที่ไร้เหตุผล มีการพิจารณาถึงความถูกต้องและไม่ถูกต้อง ใช้สติ ปัญญาในการคิดไตร่ตรอง สิ่งสำคัญของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ต้องไม่เป็นผู้ลำเอียง หรือมีอคติต่อข้อเท็จจริงอย่างสิ้นเชิง สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2547 : 58) ที่กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล และเกิดประสิทธิภาพ โดยจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะให้เป็นบุคคลที่มีความคิดกว้าง คิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีเหตุผล และคิดไตร่ตรองหาทางแก้ไขปัญหาได้อย่างรอบคอบ เพื่อทำการสรุปข้อมูลที่จะนำมาตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างมีสติ และสมเหตุสมผล การจัดการเรียนรู้ที่เน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณนี้จะทำให้ผู้เรียนเติบโตมาในสังคมที่เกิดความสงบสุข และเป็นคนมีเหตุผลไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดของ Beyer (1985, อ้างถึงใน วิชา เล่าเรียนดี, 2554 : 33) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนสามารถตั้งประเด็นคำถามที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามจากการแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์ ไม่มีถูกผิด เนื่องมาจากประเด็นคำถามเป็นลักษณะของคำถามปลายเปิดที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดที่ตัดสินใจตอบคำถามอย่างเต็มที่ อีกทั้งบรรยากาศในการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพ ถ้าผู้สอนมีการเสริมแรงให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพในขณะจัดการเรียนรู้ได้ และในการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้การคิดในการแก้ไขปัญหา จะต้องเน้นการจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการ Active Learning นั่นคือ ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและลงมือปฏิบัติ เมื่อได้ประสบกับสถานการณ์ต่างๆ ในที่นี้กระบวนการเผชิญสถานการณ์และการคิดแบบโยนิโสมนสิการมีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ที่เน้น Active Learning อย่างชัดเจน

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ถือเป็นกระบวนการสอนที่มุ่งหวังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีหลักในการแก้ไขปัญหาชีวิตได้เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดความทุกข์ โดยต้องเรียนรู้ ฝึกหัด และมีพื้นฐานด้านจิตใจที่จะสามารถเข้าใจสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ ซึ่งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นสถานการณ์ที่เกิดจากตนเอง หรือผู้อื่นที่ได้ก่อขึ้นมา กระบวนการสอนจึงมีความสัมพันธ์กับความจริงของวิถีชีวิตประจำวัน ที่จะช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพของผู้เรียนให้สามารถบรรลุได้ 4 สมรรถภาพ ได้แก่ เผชิญ ผจญ ผสมผสานวิธีการ และ เผด็จปัญหา 1) เผชิญ คือ บุคคล

จะต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งตามหลักพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโลกธรรม 8 ที่เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา หากเผชิญแล้ว บุคคลต้องรู้จักฝึกรบมตน ตั้งสติ และคิดพิจารณาให้รู้เท่าทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และสามารถตั้งรับกับปัญหาต่าง ๆ นั้นได้ โดยไม่หวาดกลัวกับปัญหาจนตนเองไม่สามารถแก้ไขได้ 2) ผจญ คือ บุคคลจะต้องต่อสู้แก้ไขปัญหาที่ได้เผชิญมาแล้วให้ผ่านพ้นไปได้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะต้องฝึกให้บุคคลมีความพร้อมที่จะแก้ไขปัญหา และมีวิธีการแก้ไขอย่างถูกต้อง โดยหลักธรรมที่เป็นฐานของการผจญให้บุคคลต่อสู้แก้ไขปัญหอย่างถูกต้อง ได้แก่ กุศลธรรมบถ 10 โภทศ 3 และปฏิสัมภิทา 4 โดยจากหลักธรรมข้างต้นเน้นกระบวนการคิด วางแผน และปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการที่ถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นความสามารถ และทักษะให้บุคคลวิเคราะห์ หรือจับประเด็นสาเหตุของปัญหาต่างๆ ได้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขที่ถูกต้องต่อไป 3) ผสมผสานและเผด็จ คือ การผสมผสานวิธีการต่างๆ เพื่อสามารถเผด็จกับปัญหาได้ และถือว่าเป็นผลมาจากการที่บุคคลได้เผชิญและผจญ หรือได้เรียนรู้กับปัญหาต่างๆ มาแล้ว ซึ่งการผสมผสานวิธีการเพื่อสามารถเผด็จปัญหาได้ในกระบวนการเผชิญสถานการณ์ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ 2) การประเมินค่า 3) การเลือกและตัดสินใจ และ 4) การปฏิบัติ (สุนน อมรวิวัฒน์ , 2563: 59-69)

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ถือเป็นระบบการเรียนการสอนเน้นวิธีคิดตามแนวพุทธวิธีที่ฝึกฝนให้บุคคลได้รู้จักการคิด รู้จักพิจารณาไตร่ตรองควบคู่ไปกับการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ และการปฏิบัติ โดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการนี้ คือ การคิดโดยแยกคาน คัดอย่างมีระบบ และคิดอย่างถูกต้อง เพื่อให้ถึงแก่นของปัญหาได้ ซึ่งจากวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการนี้มีวิธีการแสดงไวพจน์แยกออกได้ดังนี้ คือ 1) อุบายมนสิการ เป็นการคิดอย่างถูกวิธีที่สามารถเข้าถึงความจริงจริงได้ 2) ปถมนสิการ เป็นการคิดแบบถูกทาง เป็นระเบียบ หรือคิดมีขั้นตอน จัดลำดับได้ถูกต้อง 3) การณมนสิการ เป็นการคิดสืบค้นของสาเหตุปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นระบบ และ 4) อุปปาทกมนสิการ เป็นการคิดพิจารณาถึงผลที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ หรือที่เรียกว่าคิดให้เกิดผล จากไวพจน์ที่กล่าวมานั้นโดยภาพรวมแล้ววิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ จะฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดเป็น คิดให้ถูกวิธี และคิดถึงเหตุปัจจัยต่างๆ จากปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อสามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล และถูกต้อง ถือเป็นฝึกคิดให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากการใช้ความคิดเพื่อแก้ไขปัญหาที่ตนเองเผชิญ จากกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้มีผู้วิจัยนำกระบวนการดังกล่าวมาใช้ในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์การเรียนการสอน ได้แก่ จิราพร โบสีทธิพิเชษฐ (2557 : 114-126) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญห เรื่อง สังคมไทย ของนักเรียนระดับชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ซึ่งการวิจัยเป็นเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และทักษะกระบวนการคิดก่อนและหลังเรียน ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ เบญจวรรณ ปรากฏประเสริฐ (2553 : 86-92) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งการวิจัยเป็นการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนและหลังเรียน และเปรียบเทียบการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และ ธนัท อู้น้อย (2558 : 71-78) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ซึ่งการวิจัยเป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการทั้งก่อนและหลังเรียน ซึ่งผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการส่งผลให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล

การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิจารณ์อย่างมีประสิทธิภาพในการใช้หลักเหตุผล แก้ไขปัญหา นำไปสู่การตัดสินใจปัญหาต่างๆได้ ผู้วิจัยได้พบว่า การจัดการเรียนรู้เผชิญสถานการณ์และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการสอนที่ใช้หลักการคิดในการไตร่ตรองสถานการณ์ต่างๆอย่างมีเหตุผล นำไปสู่การพัฒนาการคิดตามแนวทางวิธีการแห่งปัญญาของหลักพระพุทธศาสนาโดยแต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนแบบเผชิญสถานการณ์นั้นจะใช้วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการมาประกอบการคิดแต่ละขั้นตอนร่วมด้วย ถือเป็นภาระกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนนี้ ถือว่ามีความสอดคล้องกับการคิดอย่างมีวิจารณ์ การสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์นั้น ผู้วิจัยได้นำหลักการของสุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 180) ซึ่งได้เสนอการผสมผสานวิธีการต่างๆ เพื่อสามารถเผชิญปัญหาต่างๆได้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักการ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนระบุสาระสำคัญของปัญหาที่กำลังเผชิญ และค้นหาข้อมูล พิสูจน์ข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริงและหลักการจากการคิดไตร่ตรอง หรือถ่วงถ่วงข้อมูลนำไปสู่การค้นหาข้อเท็จจริง

2) การประเมินคุณค่าและประโยชน์ เป็นขั้นตอนของการนำข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงและหลักการมาให้ผู้เรียนได้ฝึกในการสรุปประเด็นข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงและหลักการ ตั้งสมมติฐาน และประเมินค่าข้อมูลว่าเป็นข้อมูลแท้หรือเทียม เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาต่อไป

3) ขั้นการเลือกและตัดสินใจ เป็นขั้นที่ฝึกทักษะให้ผู้เรียนได้เลือกและตัดสินใจจากการประเมินค่าตามเกณฑ์ที่มีความถูกต้องดีงาม วิเคราะห์ถึงผลดีและผลเสียที่เกิดขึ้น เมื่อได้เลือกและตัดสินใจใช้วิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุด โดยขั้นนี้ถือเป็นขั้นที่ผู้เรียนใช้ความสามารถในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการวิเคราะห์ วิจารณ์ได้อย่างเหมาะสม

4) ขั้นการปฏิบัติ เป็นขั้นที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติตามวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้เลือกและตัดสินใจไว้ โดยผู้สอนจะเป็นเพียงผู้ที่ให้คำแนะนำปรึกษาในการปฏิบัติเท่านั้น ซึ่งขั้นของการปฏิบัติที่ถูกต้องจะยึดเกณฑ์การปฏิบัติดังนี้ คือ เกณฑ์การปฏิบัติตามทางสายกลาง เกณฑ์การประสานประโยชน์ เกณฑ์การแก้ปัญหาโดยสันติ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย 10 วิธีคิด ดังนี้ 1) วิธีคิดแบบสืบสาวสาเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ 3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ 4) วิธีคิดแบบอริยสัจ 5) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ 6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก 7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม 8) วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม 9) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน 10) วิธีคิดแบบวิภาษวาทโดยการฝึกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 10 วิธีคิดข้างต้นนี้จะถูกนำมาใช้ร่วมกับขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ซึ่งแต่ละกิจกรรมของทั้ง 4 ขั้นตอน จะฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ใช้การคิดในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่ศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการใช้การคิดที่สามารถพัฒนากระบวนการทางปัญญาเพื่อหาแนวทางที่ถูกต้องในการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติหรือแก้ไขปัญหาอย่างสมเหตุสมผล

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงได้นำกระบวนการเผชิญสถานการณ์มาใช้ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้มีผลสัมฤทธิ์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สูงขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการเผชิญสถานการณ์

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ได้พัฒนามาจากหลักการที่ว่า ผู้เรียนต้องแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ เมื่อผ่านการเผชิญปัญหาที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้ความทุกข์ เพราะรู้เท่าทันปัญหาที่จะทำให้พ้นความทุกข์ได้ การศึกษาดังกล่าวเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้กล้าเผชิญสถานการณ์และแก้ไขปัญหาชีวิตได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้หลักการดังกล่าวมาจากแนวคิดของ สุมณ อมรวิวัฒน์ ที่ว่าการศึกษาที่แท้จริงต้องสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่มีทั้งความสุข และทุกข์ การเรียนรู้จะช่วยให้พัฒนาสมรรถภาพผู้เรียนให้เป็นผู้ที่เอาชนะปัญหาได้จากการปฏิบัติ ดังนี้ 1) เผชิญ คือ การเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ด้วยตนเองที่มีทั้งสถานการณ์ดี และไม่ดี 2) ผจญ คือ การเรียนรู้หาวิธีทางที่จะต่อสู้ แก้ไขกับปัญหาที่ตนเองเผชิญได้อย่างถูกต้อง 3) ผสมผสาน คือ การเรียนรู้ที่ผสมผสานวิธีการต่างๆที่จะสามารถนำมาแก้ไขปัญหาที่เผชิญให้เกิดความสำเร็จ ไม่ผิดพลาด และ 4) เผด็จ คือ การลงมือแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นให้หมดไป พร้อมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ ซึ่งในด้านของการผสมผสานและเผด็จนี้ สุมณ อมรวิวัฒน์ ได้เสนอกระบวนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างเสริมประสบการณ์โดยใช้กระบวนการคิด การปฏิบัติ ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การรวบรวมข่าวสารข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ 2) การประเมินคุณค่าและประโยชน์ 3) การเลือกและตัดสินใจ 4) การปฏิบัติ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของสุมณ อมรวิวัฒน์ (2542 : 52-60) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนเผชิญสถานการณ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมมี 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักการ เป็นขั้นตอนของการฝึกให้นักเรียนระบุสาระสำคัญและสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจน ค้นหาข้อมูล ได้พิสูจน์ข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริงและหลักการ โดยการไตร่ตรอง หรือกลั่นกรองข้อมูลนำไปสู่การค้นหาข้อเท็จจริง และเกิดประโยชน์ มีคุณค่า 2) การประเมินคุณค่าและประโยชน์ เป็นขั้นตอนของการนำข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริงและหลักการที่ได้รวบรวมมาสรุปประเด็นข้อมูล ตั้งสมมติฐาน รวมถึงฝึกการประเมินค่าอย่างมีจริยธรรม เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหว่าแนวทางใดดีที่สุด โดยมีเกณฑ์การประเมินค่าที่จะสามารถพิจารณาว่าสมควรที่จะเผชิญต่อหรือไม่อย่างไร ได้แก่ เกณฑ์เกี่ยวกับวิธีการและเวลาที่จะได้รับประโยชน์ เกี่ยวกับผู้กระทำ

และผู้ได้รับประโยชน์ เกี่ยวกับความเด่นชัดของประโยชน์ เกี่ยวกับความสมบูรณ์ของประโยชน์ 3) ขั้นตอนการเลือกและตัดสินใจ เป็นขั้นที่ได้ฝึกทักษะให้ผู้เรียนเลือกและตัดสินใจใช้ข้อมูลที่ได้ประเมินเหมาะสม มาวิเคราะห์ถึงผลดีและผลเสียถึงข้อมูลที่จะนำไปใช้แก้ไขปัญหา รวมทั้งเป็นขั้นที่นำหลักการมาใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด โดยขั้นนี้ถือเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการวิเคราะห์ วิจัยได้อย่างมีความสามารถ 4) ขั้นการปฏิบัติ เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามทางเลือกและตัดสินใจ และสรุปผลการลงปฏิบัติไว้ โดยผู้สอนจะเป็นเพียงผู้ที่ให้คำแนะนำปรึกษาในการปฏิบัติเท่านั้น โดยขั้นของการปฏิบัติที่ถูกต้องจะยึดเกณฑ์การปฏิบัติดังนี้ คือ เกณฑ์การปฏิบัติตามทางสายกลาง เกณฑ์การประสานประสานประโยชน์ เกณฑ์การแก้ปัญหาโดยสันติ

2. วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการสอนให้ผู้เรียนเกิดการคิดโดยแยกกาย เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนคิดอย่างถูกวิธีในการแก้ปัญหา จากการแสดงไวพจน์เพื่อแยกความหมายของการคิดโดยแยกกาย ดังนี้ 1) อุบายมนสิการ คือ การคิดถูกวิธี 2) ปถมนสิการ คือ การคิดถูกทาง 3) การณมนสิการ คือ การคิดอย่างมีเหตุผล และ 4) อุปบาทถมนสิการ คือ การคิดให้เกิดผล ซึ่งผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างเหมาะสมจากการสร้างกัลยาณมิตรที่ดีต่อผู้เรียน ซึ่งวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีความสอดคล้องกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมในการฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ใช้การคิดในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผลเมื่อเผชิญกับปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยผู้วิจัยได้นำกระบวนการเผชิญสถานการณ์และวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน

ผู้วิจัยได้นำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ประกอบด้วย 10 วิธีคิด เพื่อสามารถที่จะเผชิญปัญหาจากการเผชิญสถานการณ์ได้อย่างประสบผลสำเร็จ ได้แก่ 1) วิธีคิดแบบสืบสาวสาเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ 3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ 4) วิธีคิดแบบอริยสัจ 5) วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ 6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก 7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม 8) วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม 9) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน 10) วิธีคิดแบบวิภังชวาทโดยผู้วิจัยได้นำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไปสอดแทรกเข้ากับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการจัดการเรียนรู้

3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความสามารถในการคิดเพื่อพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลนำไปสู่การตัดสินใจ เลือกแนวทางที่ถูกต้องในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามนักวิชาการ ดังนี้

Ennis (2540 : 95) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ควรประกอบด้วย ดังนี้

1. สามารถกำหนดหรือระบุประเด็นคำถามหรือปัญหา เป็นการระบุความหมายของปัญหา ระบุความสำคัญ สาระสำคัญ จุดเด่นของเรื่องนั้นๆ
2. สามารถวิเคราะห์ข้อโต้แย้งหรือข้อถกเถียง และความสามารถในการเปรียบเทียบข้อมูล เป็นความสามารถในการระบุความมีเหตุผลหรือน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล ความเหมือนและความแตกต่างของความคิดเห็นของข้อมูล และสามารถแยกแยะประเภทของข้อมูลได้
3. สามารถตั้งคำถามที่ท้าทาย กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น และสามารถตอบคำถามได้อย่างชัดเจน
4. สามารถพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ว่า เป็นข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นข้อมูลที่คลุมเครือหรือไม่คลุมเครือ ข้อมูลใดควรเชื่อ ข้อมูลที่ได้รับการยอมรับ ไม่มีข้อโต้แย้ง มีเหตุผลน่าเชื่อถือ
5. ความสามารถสังเกตและตัดสินใจข้อมูลได้ด้วยตนเอง หรือได้ยินเสียงฟังมาจากคนอื่นโดยไม่ใช้อารมณ์ ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง สามารถกำจัดอคติส่วนตัวในการพิจารณาข้อมูล
6. ความสามารถนำหลักการใหญ่ๆ ไปแตกเป็นหลักการย่อยๆ หรือสามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ หรือสามารถนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจริง
7. ความสามารถสรุปอ้างอิงจากสถานการณ์
8. ความสามารถประเมินและพิจารณาข้อมูล ตัดสินความคุ้มค่าได้ โดยมีข้อมูลเพียงพอที่จะบอกว่สิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดีก่อนการตัดสินใจ สิ่งใดเป็นคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม สิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิด
9. สามารถให้ความหมายของคำต่างๆ และตัดสินความหมายต่างๆ
10. ความสามารถในการระบุข้อสันนิษฐานได้ คาดเดา คาดคะเน สิ่งที่เกิดขึ้นหรือผลที่เกิดขึ้น ที่จะตามมาภายหลังได้
11. ความสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ เข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความรู้สึกไวต่อปฏิกริยาของคนและสามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้อย่างเหมาะสม

12. สามารถตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้ สามารถกำหนดปัญหา วางแผน กำหนดทางเลือกและทบทวนทางเลือก

Kneedler (อ้างถึงใน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551 : 97-98) ได้เสนอว่า การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณควรประกอบด้วย

1. การนิยามและทำความเข้าใจกับปัญหา

1.1 การระบุประเด็นที่สำคัญ หรือระบุปัญหา

1.2 การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของคน ความคิด วัตถุประสงค์ของหรือผลลัพธ์ตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไป

1.3 การตัดสินใจว่าข้อมูลใดชัดเจน ข้อมูลใดคลุมเครือ ข้อมูลใดเกี่ยวข้อง ข้อมูลใดไม่เกี่ยวข้อง ข้อมูลใดมีความจำเป็น ข้อมูลใดไม่มีความจำเป็น

1.4 การตั้งคำถามที่จะนำไปสู่ความเข้าใจและลึกซึ้ง เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องราว หรือสถานการณ์ต่างๆ

2. การพิจารณาตัดสินใจข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา

2.1 การจำแนกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น

2.2 การตัดสินใจ ข้อความนั้น สิ่งนั้น หรือสัญลักษณ์ที่กำหนดนั้นมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน และสอดคล้องกันทั้งหมดหรือไม่

2.3 การคาดเดา หรือระบุข้อสมมติฐานที่ไม่ได้กล่าวไว้ในการอ้างเหตุผล

2.4 ระบุความคิดเห็นเดิมๆ ที่คนยึดติด

2.5 ระบุความมีอคติ ปัจจัยด้านอารมณ์ การโฆษณา การเข้าข้างตนเอง

2.6 ระบุความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างค่านิยมและอุดมการณ์

3. การแก้ปัญหาและการลงข้อสรุป

3.1 ระบุความเพียงพอของข้อมูล สามารถตัดสินใจว่าข้อมูลที่มีเพียงพอหรือไม่ ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ

3.2 พยากรณ์/ทำนายผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้

Dressel and Mayhew (1957 : 179-181) ได้กล่าวถึงความสามารถในการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ ดังนี้

1. ความสามารถในการกำหนดปัญหา เป็นความสามารถในการระบุและกำหนดปัญหาที่ได้จากการฟังและการอ่านจากสถานการณ์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะสามารถช่วยลดความยุ่งยากในการ

วิเคราะห์สถานการณ์ ทำให้ระบุถึงองค์ประกอบสถานการณ์นั้นได้ ถือว่าความสามารถดังกล่าวนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าบุคคลไม่สามารถระบุได้ว่าสถานการณ์นั้นๆ คืออะไร จะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติไปสู่ขั้นตอนของการแก้ไขได้

2. ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการแก้ปัญหา เป็นความสามารถที่จากความสามารถในการกำหนดปัญหา โดยเป็นความสามารถในการพิจารณาข้อมูล และคัดเลือกข้อมูลมาใช้ประกอบการแก้ปัญหา โดยการพิจารณาจากความน่าเชื่อถือของข้อมูลต่างๆ ที่เห็นว่ามีผลสอดคล้องกับปัญหาดังกล่าว ถือเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างชาญฉลาด

3. ความสามารถในการรับรู้สมมติฐาน เป็นความสามารถในการพิสูจน์ข้อมูลที่มีการระบุไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้เป็นแนวทางของการแก้ไขปัญหา บางอย่างอาจจะเป็นสมมติฐานที่บุคคลก่อนหน้านี้ได้กำหนดหรือมีการระบุไว้แล้ว ซึ่งในการพิสูจน์ข้อมูลนั้น เป็นการพิจารณาข้อมูลว่าข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริง และเหมาะสมนำมาใช้ประกอบในการปฏิบัติได้

4. ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน เป็นความสามารถของการระบุสมมติฐานที่มีความเหมาะสม และเลือกสมมติฐานโดยทำการตรวจสอบสมมติฐานที่เห็นว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาได้ตรงกับสถานการณ์ ทั้งนี้บุคคลจะต้องทำการกำหนดสมมติฐาน และตรวจสอบสมมติฐานโดยใช้ความละเอียดและความรอบคอบ เพื่อเป็นการตัดสินใจในการเลือกสมมติฐานที่ดีที่สุดและมีความเหมาะสมที่สุด ความสามารถดังกล่าวนี้ถือว่ามีความสำคัญมากอีกประการหนึ่ง เพราะต้องฝึกฝนบุคคลใช้ความพยายามอย่างสูงในการที่จะกำหนด เลือกสมมติฐานที่เป็นไปได้มากที่สุด

5. ความสามารถในการสรุปและตัดสินใจอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล เป็นความสามารถในการสรุปข้อมูลต่างๆ จากหลักฐานที่ได้รับมา โดยการพิจารณาอย่างสมเหตุสมผล และมีความถูกต้องแล้ว ซึ่งในการที่บุคคลสามารถสรุปข้อมูลอย่างถูกต้อง และมีเหตุผล ต้องประกอบไปด้วยข้อมูลนั้นมีหลักฐานที่มาสันนิษฐาน มีความเป็นเหตุเป็นผลกัน มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้แก้ไขปัญหา และข้อมูลที่ได้นำมาทำการสรุปมีความน่าเชื่อถือมากพอ ถือว่าเป็นความสามารถที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะทำให้บุคคลสามารถลงความเห็นตามความเป็นจริงโดยการพิจารณาจากหลักฐานที่ได้ค้นพบ

บรรจง อมรชีวิน (2556 : 28-30) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณครบประกอบด้วย ดังนี้

1. การมีจุดหมาย เป้าประสงค์และมุมมองสุดท้าย เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของปัญหาหรือสถานการณ์ที่ศึกษาอย่างมีเหตุผล ว่าการศึกษาสถานการณ์ใดก็ตามจุดมุ่งหมายคืออะไร และอย่างไร

2. คำถามต่อประเด็นหรือปัญหาที่จะต้องแก้ไข เป็นการระบุคำถามต่อปัญหาหรือสถานการณ์ที่บุคคลได้ศึกษาว่าคืออะไร โดยระบุให้มีความชัดเจนและมีความสอดคล้องในประเด็นที่มีการศึกษา เพื่อนำไปสู่การหาหนทางแก้ไขต่อไป

3. มุมมองหรือกรอบอ้างอิง เป็นการให้เหตุผลของบุคคลภายใต้กรอบอ้างอิงที่ได้ไปศึกษาค้นคว้ามา สิ่งสำคัญขององค์ประกอบนี้คือ การที่บุคคลสามารถแยกแยะความแตกต่างของกรอบอ้างอิงได้อย่างสมเหตุสมผล การรู้ถึงความมีอคติของบุคคลภายใต้กรอบมุมมองมาน้อยเพียงใด และข้อมูลในกรอบมุมมองหรือกรอบอ้างอิงนั้นมีเพียงพอหรือแคบเกินไป

4. มิติของเหตุผลในเชิงประจักษ์ เป็นการให้เหตุผลโดยมีส่วนประกอบมาช่วยสนับสนุนเพิ่มความชัดเจนของหลักฐานมากขึ้น เพื่อความถูกต้องของข้อมูล เช่น การระบุข้อมูลที่สามารนำมาสนับสนุนหลักฐานหรือสถานการณ์นั้นๆ ข้อมูลตรงข้าม ความเป็นกลาง และการเบี่ยงเบนของข้อมูล สิ่งเหล่านี้จะทำให้ข้อมูลหลักฐานไม่เกิดความบกพร่องได้

5. มิติของเหตุผลที่เกี่ยวกับแนวความคิด เป็นการให้เหตุผลโดยนำแนวความคิด หรือหลักทฤษฎีเข้ามาช่วยสนับสนุนข้อมูลซึ่งอาจจะสังเกตได้จากความสามารถเลือกถึงแนวคิดที่มีความแตกต่างกัน การแยกแยะระหว่างแนวคิดหลักและแนวคิดย่อย การเห็นความสัมพันธ์ของแนวคิดที่เหมือนกัน

6. ข้อสมมติฐาน เป็นการระบุถึงสมมติฐานต่างๆ หรือข้อสรุปเบื้องต้นของสถานการณ์หรือปัญหา ภายใต้การอนุมาน และเป้าหมาย โดยบุคคลต้องสามารถระบุหรือกำหนดสมมติฐานได้ การเลือกสมมติฐานโดยใช้ปัญญาเข้ามาสนับสนุนเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดต่อการเลือกสมมติฐาน

7. ข้อบ่งชี้และผลสืบเนื่อง เป็นความสามารถที่จะระบุข้อบ่งชี้และผลสืบเนื่องได้ และสามารถแยกแยะได้ระหว่างข้อบ่งชี้และสมมติฐาน

8. การอนุมาน เป็นการระบุถึงว่าเพราะด้วยเหตุดังกล่าวนี้อาจได้สิ่งนี้ตามมา ความสามารถที่จะบ่งบอกได้ว่าอนุมานได้ คือ การที่สามารถรับรู้ถึงการอนุมานของผู้เขียนว่าถูกหรือผิด ข้ออนุมานมีความสอดคล้องกับประเด็นหรือไม่ การแยกแยะการอนุมานของผู้เขียนว่าประเด็นใดถูกหรือไม่ถูกต้อง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ Dressel and Mayhew (อ้างถึงใน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551 : 97-98) มาปรับประยุกต์ใช้เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการ

คิดอย่างมีเหตุผล ใช้การไตร่ตรองข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ นำไปสู่การได้ข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ได้อย่างสำเร็จ โดยการรวมองค์ประกอบแนวคิดอย่างมีวิจารณญาณของ Dressel and Mayhew จาก 5 องค์ประกอบ เป็น 4 องค์ประกอบ และปรับหัวข้อย่อยองค์ประกอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการวัดประเมินผลด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการนำองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านความสามารถในการรับรู้สมมติฐาน และความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐานมาประกอบร่วมกัน เนื่องจากความสามารถในการรับรู้สมมติฐาน และความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน ถือเป็นความสามารถที่ได้ผ่านขั้นตอนของการพิสูจน์ตรวจสอบข้อมูล อีกทั้งในด้านวิธีการดำเนินการในการตรวจสอบข้อมูลมีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงนำ 2 องค์ประกอบดังกล่าวเข้าร่วมกัน และความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการแก้ปัญหา ผู้วิจัยปรับเป็น ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า จากคำนิยามเป็นการพิจารณาข้อมูลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือมาเป็นขั้นตอนลำดับแรกในการเข้าสู่กระบวนการเลือกข้อมูล จึงปรับหัวข้อย่อยองค์ประกอบเป็น ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งองค์ประกอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. ความสามารถในการกำหนดปัญหา เป็นความสามารถในการระบุและกำหนดปัญหาที่ได้จากการฟังและการอ่านจากสถานการณ์ในรูปแบบต่างๆ
2. ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล เป็นความสามารถในการพิสูจน์ พิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลต่างๆ และตัดสินใจเลือกข้อมูลที่ผ่านการพิสูจน์ พิจารณามาใช้ประกอบการแก้ปัญหา
3. ความสามารถในการรับรู้ กำหนด และเลือกสมมติฐาน เป็นความสามารถในการระบุสมมติฐาน และเลือกสมมติฐาน ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วเห็นว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาได้ตรงกับสถานการณ์
4. ความสามารถในการตัดสินและลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล เป็นความสามารถในการสรุปข้อมูลต่างๆจากหลักฐานที่ได้รับมาโดยผ่านการพิจารณาอย่างสมเหตุสมผล และมีความถูกต้อง

4. กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

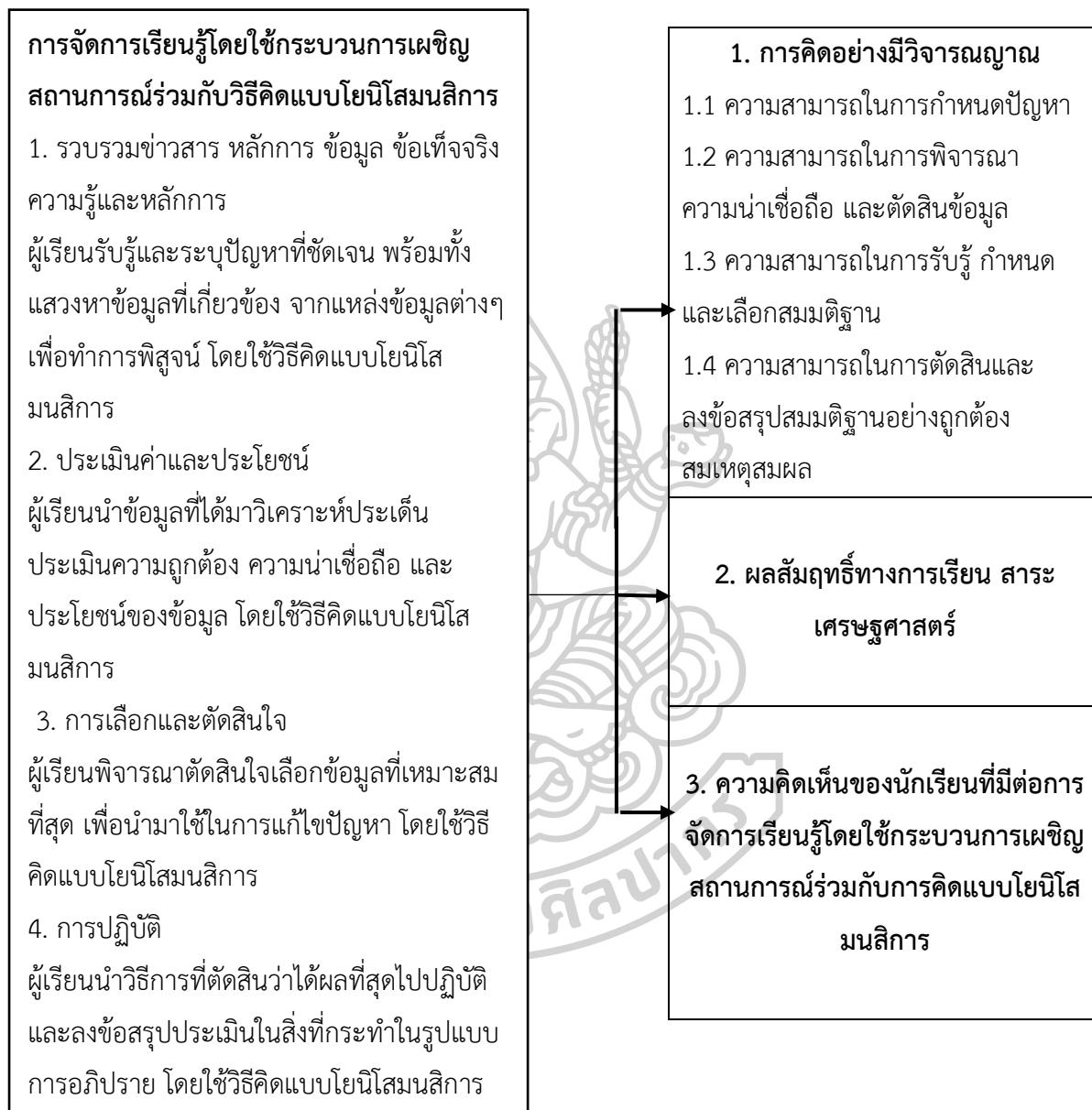
ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 52-60) ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มาปรับใช้ เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยผู้วิจัยกำหนดการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของบทเรียน จากภาพประกอบ บทความ ข่าว หรือวิดีโอที่ครูนำมาเผยแพร่ให้ผู้เรียนได้รับชม โดยผู้เรียนทำการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข กำหนดสมมติฐานเบื้องต้นจากการวิเคราะห์แหล่งข่าว เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหา ผู้เรียนสามารถใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะ ส่วนประกอบ วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ และวิธีคิดแบบอริยสัจ เข้ามาใช้ประกอบการคิด 2) ขั้นประเมินคุณค่าและประโยชน์ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนทำการวิเคราะห์ประเด็นข้อมูลต่างๆที่นำมาใช้ประกอบการแก้ไขปัญหาจากการสืบค้น ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่เกิดประโยชน์สูงสุด และประเด็นที่เกิดประโยชน์น้อยที่สุด โดยอาศัยการใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและประกอบการตัดสินใจเพื่อลงมือแก้ไขปัญหาให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียมและวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์เข้ามาประกอบการคิด 3) ขั้นการเลือกและตัดสินใจ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนทำการเลือกและอภิปรายวิธีการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ที่เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด รวมทั้งอภิปรายวิธีการแก้ไขปัญหาที่ไม่เกิดประโยชน์ ให้ครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ วิธีคิดแบบคุณ-โทษและทางออกและวิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน เข้ามาประกอบการคิด 4) ขั้นการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการอภิปรายเนื้อหาที่ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ โดยเป็นการอภิปรายของผู้เรียนให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนและผู้สอนได้รับฟังเผยแพร่ในรูปแบบของการแสดงแผนผังความคิด และเป็นขั้นของการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนต่างสอบถามและแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างการอภิปราย โดยผู้เรียนสามารถนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ วิธีคิดแบบวิภาษวาทและวิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม เข้ามาใช้ประกอบการคิด

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยขอเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย ดังแผนภูมิต่อไปนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

คำถามการวิจัย

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่

3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

สมมติฐานการวิจัย

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สาระเศรษฐศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 13 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 548 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 40 คน โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์

2.2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

3. ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยใช้เวลาการทดลอง 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง จำนวน 14 ชั่วโมง

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ (ส 3.1 ม.3/2 และ ม.3/3) เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของปัญหาท้องถิ่นทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ (ส3.2 ม.

3/1 ม.3/2 ม.3/4 และ ม.3/5) เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักการสำคัญของระบบสหกรณ์ แนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการสหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน บทบาทหน้าที่ของ รัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านการเก็บภาษี การแทรกแซงราคาและการควบคุมราคา กิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล ปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ปัญหาการว่างงาน ผลกระทบจากปัญหาการ ว่างงาน และแนวทางการแก้ไขปัญหาการว่างงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ไว้ดังนี้

1. กระบวนการเผชิญสถานการณ์ หมายถึง กระบวนการในการเผชิญกับสถานการณ์หรือ ปัญหาต่างๆ ที่ผู้เรียนต้องทำการฝึกฝนในการใช้ความคิดที่จะแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์นั้นด้วยการ ใช้หลักการวิธีคิดที่มีเหตุผล เพื่อสามารถแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดไว้ในใจโดยแยบคาย ตามหลักพระพุทธศาสนา โดยการคิดหาต้นเค้าหรือสาเหตุของสถานการณ์ต่างๆ เพื่อไปใช้ในการแก้ไขปัญหาอย่างถูกวิธี

3. กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หมายถึง การจัดการ เรียนรู้ที่จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดโดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาตามแนวความคิดพุทธ ธรรม โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้ 3.1) ขั้นการรวบรวมข้อมูลข่าวสารข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ ถือเป็นขั้นตอนแรก ที่ผู้เรียนเมื่อเผชิญกับสถานการณ์แล้ว รับรู้และระบุปัญหาให้ ชัดเจน ต้องแสวงหาข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อทำการพิสูจน์ นำไปใช้ในการลงมือแก้ไขต่อไป โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 3.2) ขั้นประเมินคุณค่าและประโยชน์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลที่สืบค้น มาวิเคราะห์ประเด็น ประเมินค่าข้อมูลความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และ ประโยชน์ของข้อมูล ตั้งสมมติฐาน คิดหาหนทางแก้ไข โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 3.3) ขั้นตอน การเลือกและตัดสินใจ ถือเป็นขั้นที่ผู้เรียนเลือกและตัดสินใจใช้วิธีการแก้ไขปัญหารับการประเมิน ไปสู่ปฏิบัติ โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และ 3.4) ขั้นการปฏิบัติ เป็นขั้นของการนำวิธีการที่ ตัดสินว่าได้ผลดีที่สุดไปปฏิบัติและลงข้อสรุปประเมินในการลงมือปฏิบัติ โดยใช้วิธีคิดแบบโยนิโส มนสิการ

4. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถในการคิด พิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผล ประกอบการตัดสินใจ เพื่อเลือกแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่างๆ มี องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้ 4.1) ความสามารถในการกำหนดปัญหา หมายถึง

ความสามารถในการระบุและกำหนดปัญหาที่ได้จากการฟังและการอ่านสถานการณ์ในรูปแบบต่างๆ โดยนักเรียนสามารถระบุสาระสำคัญของปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้ 4.2) ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล หมายถึง ความสามารถในการเลือกข้อมูลและพิจารณาข้อมูลมาใช้ประกอบการแก้ปัญหา โดยการพิสูจน์ข้อมูลต่างๆที่คิดว่ามีความสอดคล้องกับปัญหาที่ระบุ โดยนักเรียนสามารถระบุข้อมูลที่สนับสนุนมาใช้ในการแก้ไขได้ พร้อมทั้งตัดสินความน่าเชื่อถือที่ระบุอย่างมีเหตุผล 4.3) ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและเลือกสมมติฐาน หมายถึง ความสามารถของการระบุสมมติฐานที่มีความเหมาะสม เลือกสมมติฐานโดยทำการตรวจสอบสมมติฐานที่คิดว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาได้ตรงกับสถานการณ์ที่จะแก้ไขปัญหา โดยนักเรียนสามารถระบุสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ 4.4) ความสามารถในการตัดสินและลงข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล หมายถึง ความสามารถในการลงข้อสรุปข้อมูลต่างๆจากหลักฐานที่ได้รับมาโดยการพิจารณาอย่างสมเหตุสมผลแล้ว มีความถูกต้อง พร้อมทั้งตัดสินในการเลือกข้อมูลดังกล่าวอย่างมีเหตุผล โดยนักเรียนสามารถนำข้อมูลที่เลือกไปใช้แก้ไขปัญหา และลงข้อสรุปสมมติฐาน พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลในการตัดสินข้อมูลได้ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนที่ได้รับจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. ความคิดเห็นของนักเรียน หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่วัดได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่ผู้วิจัยสร้างไว้

7. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น
2. ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาอื่นในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพระนารายณ์
  - 1.1 หลักสูตรสถานศึกษา
  - 1.2 โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์
2. กระบวนการเผชิญสถานการณ์
  - 4.1 ความหมายของกระบวนการเผชิญสถานการณ์
  - 4.2 แนวคิดของกระบวนการเผชิญสถานการณ์
  - 4.3 ขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์
  - 4.4 ประโยชน์ของกระบวนการเผชิญสถานการณ์
3. วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
  - 3.1 ความหมายของโยนิโสมนสิการ
  - 3.2 ลักษณะการคิดของโยนิโสมนสิการ
4. ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ
5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
  - 5.1 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
  - 5.2 องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
  - 5.3 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
  - 5.4 คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดแบบวิจารณญาณ
  - 5.5 ประโยชน์ของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1. หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพระนารายณ์

1.1 หลักสูตรสถานศึกษา

ความนำ

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อพัฒนาไปสู่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โรงเรียนพระนารายณ์เป็นโรงเรียนหนึ่งให้เริ่มใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในปีการศึกษา 2552 ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อ ให้เป็นโรงเรียนเตรียมความพร้อมใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นี้ จัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบ และทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

นอกจากนี้ โรงเรียนพระนารายณ์เป็นโรงเรียนชั้นนำที่มีความพร้อมสู่โรงเรียนดีมีมาตรฐานสากล จึงมีการวางแผนการขับเคลื่อนกลยุทธ์ การพัฒนาหลักสูตรและการสอน ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นภารกิจอันสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องจัดทำองค์ประกอบเพิ่มเติมในหลักสูตร การจัดทำหลักสูตรครั้งนี้ โรงเรียนพระนารายณ์ได้รับการนิเทศและร่วมสัมมนาในการจัดทำหลักสูตรโดยกลุ่มนิเทศหลักสูตร จากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี เพื่อให้โครงสร้างหลักสูตรเป็นไปในทางเดียวกัน การจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้นั้น โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระนารายณ์ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน บริหารหลักสูตร และจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ส่งเสริมสนับสนุนตรวจสอบ

ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายโรงเรียนมาตรฐานสากลให้ผู้เรียนมี ศักยภาพเป็นพลโลก

1.2 โครงสร้างรายวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

รหัสวิชา ส23103   รายวิชา สังคมศึกษา 6   กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3   ภาคเรียนที่ 2   เวลา 60 ชั่วโมง   จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ศึกษาและใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ วิเคราะห์การก่อเกิดสิ่งแวดล้อม ใหม่ทางสังคม อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและทางสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ สสำรวจ อภิปรายประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและระบุแนวทางการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ วิเคราะห์เหตุและผลกระทบ ต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย

ศึกษาตลาด กลไกการกำหนดราคาในระบบเศรษฐกิจ อุปสงค์ อุปทานและการปรับเปลี่ยน ราคาสินค้าและบริการ สภาพปัจจุบันของท้องถิ่นทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม หลักการ สหกรณ์ วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศในภูมิภาคต่างๆ ภาวะเงินเฟ้อ ภาวะ เงินฝืด การว่างงาน วิเคราะห์สาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด การว่างงาน ศึกษา การค้า การลงทุนระหว่างประเทศ วิเคราะห์สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้า

โดยใช้กระบวนการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการแก้ไขแลพัฒนาท้องถิ่น และใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด และปัญหาการ ว่างงาน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาในระดับต่างๆ และสามารถนำ หลักการสำคัญของสหกรณ์ในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและชุมชน

รหัสตัวชีวิต

ส 5.1 ม.3/1, ม.3/2

ส 5.2 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3, ม.3/4

ส 3.1 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3

ส 3.2 ม.3/1, ม.3/2, ม.3/3, ม.3/4, ม.3/5, ม.3/6

รวม 15 ตัวชีวิต

ตารางที่ 1 รายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้รายวิชา สังคมศึกษา 6 ส23103 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน

รายวิชา ส23103 สังคมศึกษา 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 1.5 หน่วยกิต

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิด รวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)
1	กลไกราคาใน ระบบเศรษฐกิจ	ส 3.1 เข้าใจและสามารถ บริหารจัดการ ทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้ง เข้าใจหลักการของ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่าง มีคุณภาพ ม.3/1 อธิบายกลไก ราคาในระบบ เศรษฐกิจ	- ความหมายและ ประเภทของตลาด - ความหมายและ ตัวอย่างของอุปสงค์และ อุปทาน - ความหมายและ ความสำคัญของกลไก ราคาและการกำหนด ราคาในระบบเศรษฐกิจ - หลักการปรับและ เปลี่ยนแปลงราคาสินค้า และบริการ	2

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิด รวบยอด	เวลา (ชั่วโมง)
2	เศรษฐกิจ พอเพียงกับการ พัฒนาประเทศ	ส 3.1 เข้าใจและสามารถ บริหารจัดการ ทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค่า รวมทั้ง เข้าใจหลักการของ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่าง มีคุณภาพ ม.3/2 มีส่วนร่วมใน การแก้ไขปัญหาและ พัฒนาท้องถิ่นตาม ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ม.3/3 วิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่าง แนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงกับระบบ สหกรณ์	<ul style="list-style-type: none"> - สืบเสาะสภาพปัจจุบัน ปัญหาท้องถิ่นทั้งทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม - วิเคราะห์ปัญหาของ ท้องถิ่นโดยใช้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง - แนวทางการแก้ไขและ พัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง - แนวคิดของเศรษฐกิจ พอเพียงกับการพัฒนาใน ระดับต่าง ๆ - หลักการสำคัญของระบบ สหกรณ์ - ความสัมพันธ์ระหว่าง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กับหลักการและระบบของ สหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ใน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 	6

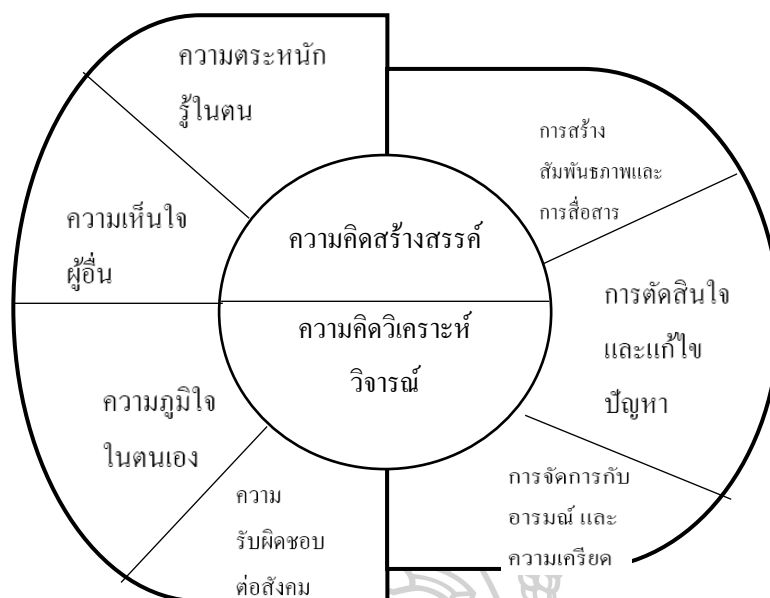
หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ/ความคิดรวบ ยอด	เวลา (ชั่วโมง)
3	บทบาทของ รัฐบาลในการ พัฒนา ประเทศ	ส.3.2 เข้าใจระบบและ สถาบันทางเศรษฐกิจ ต่าง ๆ ความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจและ ความจำเป็นของการ ร่วมมือกันทาง เศรษฐกิจในสังคมโลก ม.3/1 อธิบายบทบาท หน้าที่ของรัฐบาลใน ระบบเศรษฐกิจ ม.3/2 แสดงความ คิดเห็นต่อนโยบาย และกิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลที่ มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ ม.3/4 อภิปราย ผลกระทบที่เกิดจาก ภาวะ เงินเฟ้อ เงินฝืด ม.3/5 วิเคราะห์ผลเสีย จากการว่างงาน และ แนวทางแก้ปัญหา	- บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลใน การพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ - บทบาทและกิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาล เช่นการ ผลิตสินค้าและบริการสาธารณะ ที่เอกชนไม่ดำเนินการ เช่นไฟฟ้า ถนน โรงเรียน - บทบาทการเก็บภาษีเพื่อ พัฒนาประเทศ ของรัฐในระดับ ต่าง ๆ - บทบาทการแทรกแซงราคา และการควบคุมราคาเพื่อการ แจกจ่ายและการจัดสรรในทาง เศรษฐกิจ - บทบาทอื่นของรัฐบาลในระบบ เศรษฐกิจในสังคมไทย - นโยบาย และกิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาล - ผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงิน เฟ้อ เงินฝืด ความหมายสาเหตุ และแนวทางแก้ไขภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด - สภาพและสาเหตุปัญหาการ ว่างงาน - ผลกระทบจากปัญหาการ ว่างงาน - แนวทางการแก้ไขปัญหาการ ว่างงาน	8

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการ เรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ/ความคิดรวบ ยอด	เวลา (ชั่วโมง)
4	การค้าและ การลงทุน ระหว่าง ประเทศ	ส 3.2 เข้าใจระบบและ สถาบันทางเศรษฐกิจ ต่าง ๆ ความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจและ ความจำเป็นของการ ร่วมมือกันทาง เศรษฐกิจในสังคมโลก ม.3/6 วิเคราะห์สาเหตุ และวิธีการกีดกันทาง การค้าในการค้า ระหว่างประเทศ	- การค้าและการลงทุน ระหว่างประเทศ - สาเหตุและวิธีการกีดกัน ทางการค้าในการค้าระหว่าง ประเทศ	2
5	การรวมกลุ่ม ทางเศรษฐกิจ ระหว่าง ประเทศ	ส 3.2 เข้าใจระบบและ สถาบันทางเศรษฐกิจ ต่าง ๆ ความสัมพันธ์ ทางเศรษฐกิจและ ความจำเป็นของการ ร่วมมือกันทาง เศรษฐกิจในสังคมโลก ม.3/3 อภิปราย บทบาทความสำคัญ ของ การ รวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ	- บทบาทความสำคัญของ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ - ลักษณะของการรวมกลุ่ม ทางเศรษฐกิจ - กลุ่มทางเศรษฐกิจใน ภูมิภาคต่างๆ	1
ระหว่างภาค				19
ปลายภาค				1
รวม				20

จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตรของโรงเรียนพระนารายณ์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรียนวิชาสังคมศึกษา 6 สาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยได้ใช้หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดของเนื้อหาที่ต้องเรียนได้แก่ การแก้ไขปัญหาท้องถิ่นตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศในระดับต่างๆและเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์ และหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดของเนื้อหาที่ต้องเรียนได้แก่ การพัฒนาประเทศของรัฐบาล บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลและปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย จำนวน 14 คาบเรียน ซึ่งจากตัวชี้วัดและสาระสำคัญที่ปรากฏในโครงสร้างรายวิชา จะเห็นว่าเนื้อหาวิชาและเป้าหมายในหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวเน้นให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถในด้านการคิด โดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการณ้อย่างสมเหตุสมผล ผู้วิจัยจึงเลือกสาระการเรียนรู้ดังกล่าวมาใช้เป็นสาระการเรียนรู้ในการทำวิจัย

2. กระบวนการเผชิญสถานการณ์

สุนน อมรวีวัฒน์ (42-44) กล่าวว่าวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ล้วนมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลง แปรปรวน เกิดปัญหาที่มากมายพอกๆกับความราบรื่น สรุปได้ว่าในวิถีชีวิตของมนุษย์ย่อมไม่มีความเที่ยงแท้ มีปัญหาที่ต้องเผชิญอยู่ตลอด ดังนั้นหลักธรรมอริยสัจสี่ จึงถือเป็นหลักความจริงของชีวิตที่จะอธิบายระบบและกระแสของชีวิตได้ทั้งหมดอย่างสมบูรณ์ วิธีการปฏิบัติ ผลของการปฏิบัติ ใช้วิธีการแห่งปัญญา ความมีเหตุผล เน้นหลักการแก้ปัญหา ใช้หลักการวิเคราะห์ตนเองอย่างมีสติ คิดโดยใช้วิธีคิดอย่างแยกคานนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างสำเร็จ จนเกิดเป็นทักษะชีวิต ในการพัฒนาคนให้สามารถจัดการกับปัญหาและเตรียมตัวป้องกันปัญหาในอนาคตได้ ทั้งนี้ยังได้อ้างถึง ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ กล่าวว่าวิถีชีวิตถือเป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาของบุคคลได้ โดยมีองค์ประกอบ 12 ประเภท ดังแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบของทักษะชีวิต (สุนทร อมรวิวัฒน์ , 2542: 44)

จากแผนภูมิดังกล่าว จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของบุคคลต้องเรียนรู้ ฝึกหัด และพื้นฐานทางด้านจิตใจที่ดีพอที่จะเข้าใจสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพให้บุคคลสามารถเผชิญ ผลิต ผสมผสานและเผชิญได้ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ถือเป็นกระบวนการสอนที่เน้นการจัดกิจกรรมเร้าความสนใจของนักเรียน เน้นการมีส่วนร่วม ฝึกให้ปฏิบัติและสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการฝึกฝนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การจัดกิจกรรมจะเน้นการให้นักเรียนได้ใช้ความคิดและปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ

ในการเสนอแนวทางการประยุกต์พุทธวิธีการสอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์มาใช้ในการสอนปัจจุบัน สุนทร อมรวิวัฒน์ ได้นำกระบวนการเผชิญสถานการณ์มาผสมผสานกับพุทธธรรมเกี่ยวกับการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ให้เป็นกระบวนการเผชิญสถานการณ์ขึ้นมา

2.1 ความหมายของกระบวนการเผชิญสถานการณ์

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้นิยามความหมายของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ไว้ ดังต่อไปนี้

สุนทร อมรวิวัฒน์ (อ้างถึงใน จิราพร โบสถ์ทิพิเชษฐ, 2557 : 36) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเผชิญถึงความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น นำไปสู่การฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดหาทาง

แก้ไขปัญหาก็ถูกต้อง โดยใช้หลักของเหตุผล การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเรื่องราวและข้อมูลเพื่อสามารถเผชิญปัญหาหรือเอาชนะปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างดี

ทศนา แชมมณี (2559 : 276) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทักษะการศึกษาที่ต้องใช้การเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีทั้งทุกข์ สุข ความสมหวัง และความผิดหวังต่างๆ การศึกษาที่แท้จริงช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ เหล่านั้น และสามารถเอาชนะปัญหาเหล่านั้นได้

สุคน สินธพานนท์ (อ้างถึงใน จิราพร โบสีทธิพิเชษฐ, 2557 : 36) อธิบายไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ให้เป็นประสบการณ์ที่ได้รับ พร้อมทั้งนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ มาคิดหาแนวทางเพื่อตัดสินใจในการเลือกสิ่งที่จะต้องในการแก้ไขปัญหา

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ ดังนี้ คือ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ หมายถึง กระบวนการในการเผชิญกับสถานการณ์หรือปัญหาต่างๆ ที่ผู้เรียนต้องทำการฝึกฝนในการใช้ความคิดที่จะแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์นั้นด้วยการใช้หลักการวิธีคิดที่มีเหตุผล เพื่อสามารถแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 แนวคิดของกระบวนการเผชิญสถานการณ์

การจัดการเรียนรู้ที่ดีและมีประโยชน์ต่อผู้เรียนเป็นวิธีที่สำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ โดยการจัดการเรียนรู้ที่อาศัยสิ่งแวดล้อมในตัวผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอน

สุน อมรวีวัฒน์ (2542 : 45-46) ได้พัฒนากระบวนการเผชิญสถานการณ์มาจากพื้นฐานของแนวคิดที่กล่าวว่า วิถีชีวิตของคนเราต้องเรียนรู้ ฝึกหัด และมีพื้นฐานทางจิตใจที่ดีพอที่จะสามารถเข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวันเวลา เหตุการณ์ ความเปลี่ยนแปลง ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น บางครั้งเป็นสิ่งที่สะสมซ้ำๆ ต่อเนื่องมายาวนานแล้วจึงเข้มข้น สุกงอม ร้อนแรง ระเบิดออกมาเป็นปัญหา โดยบางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากตนเองและปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากผู้อื่น การศึกษาที่แท้จริงย่อมสัมพันธ์สอดคล้องกับความเป็นจริงของวิถีชีวิต การจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงต้องช่วยสร้างสมรรถภาพให้ผู้เรียนสามารถเผชิญ ผจญ ผสมผสานวิธีการ และเผชิญปัญหาได้

สุน อมรวีวัฒน์ (อ้างถึงใน ทศนพล ชื่นจิตต์, 2556 : 22) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์มาผสมผสานกับการจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ เพื่อสร้างการจัดการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์เผชิญได้อย่างหลากหลายจากสถานการณ์จริง
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการเลือกเพื่อตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการใช้เกณฑ์ในการเลือกตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่การลงข้อสรุปในการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม
4. เพื่อให้ได้เกิดการเรียนรู้และมีทักษะในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ถือเป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในตนเอง
5. เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการกล้าแสดงออกที่จะแสดงความคิดเห็นต่างๆ นำมาสู่ความมั่นใจในตนเองของผู้เรียน และสร้างความมีเหตุผลและเป็นผู้ที่มีระบบการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการเผชิญสถานการณ์ได้แนวคิดมาจากการสังเกตจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของบุคคล หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ถือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินของบุคคล ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่หลากหลายจากการเผชิญ นำมาสู่การใช้กระบวนการคิดแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ และมีเหตุผล นำมาซึ่งผลของการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพ

2.3 ขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์

สุมน อมรวิวัฒน์ (2542: 46 - 57) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ไว้ดังนี้

1. การเผชิญ ชีวิตเมื่ออุบัติขึ้น และเจริญเติบโตย่อมต้องได้ผ่านพบผู้คน สิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์มากมายหลายแบบ นับตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนล่วงเข้าปัจฉิมวัย สถานการณ์ต่างๆที่มนุษย์ต้องเผชิญนั้น หลักพระพุทธศาสนาได้อธิบายว่าโลกธรรม 8 เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้เสมอในชีวิต โดยถือแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) สถานการณ์ที่พึงปรารถนา และ 2) สถานการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา

เมื่อมนุษย์ต้องเผชิญกับสถานการณ์ทั้ง 8 อย่างนี้ จำเป็นต้องมีสติและใช้ปัญญาไม่หลงใหลไปกับอิฏฐารมณ์ คือไม่ร้อนรนโลกล่นไปตามอารมณ์ หากฝึกหัดอบรมตน ให้จิตตั้งมั่นก็จะสามารถใช้ปัญญาผจญกับปัญหาได้ ดังนั้นบุคคลจึงต้องเรียนรู้ในการเผชิญสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย เพื่อหัดใช้สติในการรู้เท่าทัน ถือเป็นหนทางต่อความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

2. การผจญ หมายถึง การต่อสู้ การแก้เพื่อพ้นจากปัญหา เมื่อมนุษย์เจริญวัยขึ้น มีประสบการณ์ผ่านพบมากขึ้น ความสับสนความซับซ้อนของประสบการณ์ทำให้มีสาเหตุ ปัจจัยและเงื่อนไขของสถานการณ์ที่ยุ่งยากขึ้นตามลำดับ แม้จะเป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนา ก็จะมีองค์ประกอบหลายประการที่มีผลกระทบต่อความพอเหมาะพอดีของชีวิต กระบวนการเรียนรู้ต้องสอนให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการแก้ปัญหา และมีวิธีการผจญสถานการณ์ได้อย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม โดยในทางพระพุทธศาสนาได้นำหลักธรรมให้บุคคลได้ต่อสู้กับปัญหา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา สอดคล้องกับหลักธรรมกุศลกรรมบถ 10 ซึ่งได้แก่ กายสุจริต 3 วจีสุจริต 4 และ มโนสุจริต 3 อีกทั้งยังมีหลักธรรมที่สามารถให้บุคคลใช้วิธีการอย่างชาญฉลาดในการแก้ไขปัญหาย่างมีความเชี่ยวชาญ คือ โภทศ 3 หลักธรรมทั้ง 3 หลักธรรมถือเป็นหลักที่เน้นกระบวนการคิด การวางแผนเพื่อนำไปเป็นแนวทางสู่การปฏิบัติได้ โดยต้องใช้ความเอาจริงเอาจังในการหาแนวทางที่ถูกต้องแก้ปัญหา

3. การผสมผสาน คือ ชีวิตและสังคมอันมีองค์ประกอบที่ละเอียดอ่อนและหลากหลาย ย่อมต้องการความสัมพันธ์ที่ผสมกลมกลืนกันได้สนิท มีสัดส่วนพอเหมาะ เป็นเหตุเป็นผล และนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง เพราะเมื่อใดกลไกและองค์ประกอบของชีวิตไม่สัมพันธ์กันเกิดความขัดแย้งอย่างยากที่จะแก้ไข เมื่อนั้นชีวิตอาจต้องวิบัติลง

4. การเผด็จ คือ มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ ฝึกฝนความคิด ความสามารถและวิธีการที่จะสามารถเอาชนะปัญหาได้สำเร็จ โดยไม่ก่อปัญหาสืบเนื่องต่อไป เมื่อการศึกษาสามารถช่วยให้มนุษย์เอาชนะปัญหาได้ การศึกษาจึงเป็นประโยชน์แก่ชีวิตโดยแท้

สุมน อมรวิวัฒน์ (93-94) ได้จัดกระบวนการสอน ที่มุ่งหวังให้บุคคลได้มีหลักการในการไปใช้แก้ไขปัญหาเมื่อได้รับการเผชิญปัญหาที่มีความหลากหลายทุกรูปแบบ ให้รอดพ้นจากความวิตติความทุกข์ทั้งหมด โดยแต่ละชั้น ครูสามารถนำมาใช้ในการสอนกิจกรรมการสอนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งครูจำเป็นต้องฝึกฝนให้นักเรียนได้ผ่านขั้นตอนที่จะทำให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาได้

กระบวนการสอนเพื่อเผชิญสถานการณ์ มี 4 ขั้นตอน (สุมน อมรวิวัฒน์ , 2542: 55 - 60 , 94-104 , สุคนธ์ สินธพานนท์ , 2560 : 69-71) คือ

1. การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ
2. การประเมินค่า เพื่อหาคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม
3. การเลือกและตัดสินใจ
4. การปฏิบัติ

1. การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ ขั้นตอนนี้จัดได้ว่าเป็นพื้นฐานของกระบวนการเผชิญสถานการณ์และการแก้ไขปัญหา โดยสถานการณ์ที่ต้องให้ผู้เรียนต้องเผชิญนั้น ได้แก่ ข้อมูล สถานการณ์ต่างๆ ที่ผู้เรียนได้รับรู้ โดยเฉพาะต้นเหตุ และปัจจัยด้านต่างๆ ทำให้เกิดสถานการณ์นั้นๆ เพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้รับรู้ไปสู่การแก้ไขปัญหาสถานการณ์นั้นๆ ได้ในขั้นตอนต่อไป และนอกจากนั้นขั้นตอนนี้ยังถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญประการแรกของการที่จะเผชิญปัญหา ได้ถ้าข้อมูลที่ได้รับมีเพียงพอ โดยข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง และหลักการนั้น ที่ผู้เรียนต้องพิจารณาว่า ข้อมูลดังกล่าวเป็นสิ่งที่ควรรู้หรือไม่ควรรู้ มีความคลุมเครือหรือชัดเจนเพียงพอ มีความจริงมากกว่าเรื่องเท็จเพียงใด รวมทั้งแหล่งอ้างอิงน่าเชื่อถือเพียงใด ในขั้นนี้จะเริ่มต้นด้วยความศรัทธาจากผู้รับข่าวสาร ที่มีความเคารพ มีสมาธิในการรับฟังข่าวสารนำไปสู่การสร้างความคิดวิธีการคิดต่างๆ เกิดขึ้นเป็นความรู้ ที่เรียกว่าสุตมยปัญญา โดยในขั้นนี้จะเน้นไปที่การฝึกฝนให้ผู้รับสารต้องใช้กระบวนการคิดหรือกระบวนการทางปัญญา เพื่อหาเหตุผลสืบค้นและตรวจสอบเพื่อให้ได้รับสารที่เป็นจริง ซึ่งสุมนอมรวีวัฒน์ (71-83) ได้กล่าวถึงหลักการพิจารณาข่าวสารที่มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของข่าวสารที่บุคคลสามารถพิจารณาข้อมูลให้เกิดความชัดเจนได้ ดังนี้

1. เป็นข่าวสารที่ง่ายหรือยากต่อความเข้าใจในการรับรู้
2. ข่าวสารนั้นเป็นข่าวธรรมดาหรือมีความชวนสนใจ
3. ข่าวสารนั้นเป็นข่าวที่แคบ เฉพาะเจาะจง หรือมีความครอบคลุมกว้างขวาง
4. ข่าวสารนั้นมีความคลุมเครือหรือมีความชัดเจน
5. ข่าวสารนั้นมีความจริงมากกว่าหรือมีความเท็จมากกว่า
6. ข่าวสารนั้นเป็นเรื่องดีหรือเรื่องร้าย
7. ข่าวสารนั้นมีองค์ประกอบเดียวหรือหลายองค์ประกอบ
8. ข่าวสารนั้นมีการจัดการอย่างเป็นระบบหรือมีความสับสน
9. ข่าวสารนั้นมีลักษณะเป็นนามธรรมหรือเป็นรูปธรรม
10. ข่าวสารนั้นมีแหล่งอ้างอิงหรือเป็นข่าวสารที่เลื่อนลอยขึ้นมา
11. ข่าวสารนั้นผู้ส่งข่าวมีเจตนาดีหรือประสงค์ร้าย
12. ข่าวสารนั้นควรรู้หรือไม่ควรรู้

โดยข้อมูลดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่ผู้รับข่าวสารต้องทำการคัดสรร สืบค้นเพื่อได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากที่สุด

2. การประเมินคุณค่าและประโยชน์ เป็นขั้นตอนที่สองของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ที่ผู้เรียนต้องใช้ความคิดในการพิจารณาข้อมูลที่ได้รับมาว่า สถานการณ์หรือ ข้อมูลดังกล่าวนั้นมีคุณค่า มีประโยชน์ หรือถูกต้อง ไม่ถูกต้องมากน้อยอย่างไร ถือเป็นขั้นที่ครูผู้สอนได้มอบหมายให้ผู้เรียนได้เริ่มการใช้ความคิดในรูปแบบวิธีการต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นว่ามีความสำคัญอย่างไร หรือได้ประโยชน์และโทษอย่างไรบ้าง โดยในการประเมินคุณค่าและประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารนั้น จำเป็นต้องใช้เกณฑ์รูปแบบต่างๆ มาประกอบให้บุคคลได้ใช้มาเป็นหลักการประเมินที่เป็นประโยชน์ได้ ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

1. เกณฑ์เกี่ยวกับเวลาและวิธีการที่จะได้รับประโยชน์ ซึ่งต้องพิจารณาว่าจะต้องใช้วิธีการอย่างไรบ้างในการที่จะเผชิญ ได้แก่ วิธีการที่ใช้เวลาน้อย เกิดประโยชน์มาก คุ่มค่าทันที วิธีการที่ใช้เวลาน้อย เกิดประโยชน์น้อย ต้องคอยนานกว่าจะเห็นผล วิธีการที่ใช้เวลามาก เกิดประโยชน์มาก คุ่มค่าทันที วิธีการที่ใช้เวลามาก เกิดประโยชน์น้อย ไม่คุ้มค่า ต้องใช้เวลานาน และวิธีการที่ใช้เวลามาก เกิดประโยชน์มาก ต้องใช้เวลานาน ซึ่งเกณฑ์ที่กล่าวมานั้นถือว่ามีความสำคัญมากในการประเมินค่าข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากต้องใช้หลักของความมีเหตุผลและข้อมูลอื่นเข้ามาประกอบเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด

2. เกณฑ์เกี่ยวกับผู้กระทำและผู้รับประโยชน์ โดยในเกณฑ์นี้บุคคลจะเลือกและตัดสินใจอย่างไรสำหรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นที่จะส่งผลต่อตนเองหรือคนอื่นเมื่อได้กระทำไปแล้ว โดยต้องใช้หลักของความมีคุณธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องในการปฏิบัติ ถือเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลและระดับของจิตใจในการทำงาน ว่ามีการทุ่มเทในการทำงานหรือเสียสละอดทน มากน้อยเพียงใด

3. เกณฑ์เกี่ยวกับความเด่นชัดของประโยชน์ เกณฑ์นี้ถือว่าเมื่อได้กระทำลงไปแล้วประโยชน์ที่จะได้รับมีความเด่นชัดเพียงใด เมื่อได้ปฏิบัติอย่างพากเพียรและมีความถูกต้อง เพิ่มความสามารถ ซึ่งมี 2 ประเภท คือ ประโยชน์ด้านวัตถุ และประโยชน์ทางด้านจิตใจ

4. เกณฑ์เกี่ยวกับความสมบูรณ์ของประโยชน์ เกณฑ์เป็นสิ่งที่ประเมินค่าประโยชน์ที่จะได้รับมาว่ามีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และเพียงพอหรือไม่ เมื่อได้ปฏิบัติงานแล้ว เป็นการยากที่เมื่อกระทำแล้ว จะมีบุคคลที่เข้าใจ และมีความเห็นต่าง ดังนั้นควรสอนให้บุคคลประเมินคุณค่าที่แท้จริงให้มากกว่าคุณค่าเทียม โดยมีเกณฑ์ดังนี้ ประเมินค่าของความดีงามตามหลักสัจธรรมแบบอย่างที่ดีและศีลธรรม ประเมินค่าของความเหมาะสมตามหลักค่านิยมของบุคคลและกลุ่มชนใน

สมัยหนึ่ง ประเมินค่าของความสุขส่งตามหลักของวัฒนธรรม ประเพณีและการดำรงชีวิต และ ประเมินค่าตามความถูกต้อง ของหลักกฎหมาย

3. การเลือกและการตัดสินใจ เป็นขั้นที่สามของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ ถือเป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องทำการเลือกและตัดสินใจวิธีการในการแก้ไขปัญหาที่ตนเองคิดว่าดีที่สุด หรือเหมาะสมที่สุดที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขสถานการณ์ที่เมื่อได้ประสบพบอยู่ใน ณ ขณะนั้น ซึ่งวิธีการขั้นตอนนี้ ครูผู้สอนควรฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการเลือกและตัดสินใจพร้อมทั้งฝึกให้ผู้เรียนชี้แจงเหตุผล แสดงความคิดเห็นจากกรณีศึกษาที่หาวิธีการแก้ไขว่า เหตุใดจึงใช้วิธีดังกล่าว และวิธีที่ผู้เรียนเลือกและตัดสินใจไปนั้นมีผลดี ผลเสียอย่างไร วิธีการไหนคาดว่าจะได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยการเลือกและตัดสินใจของผู้เรียนนั้น จะต้องมาจาก การคิดที่นำไปสู่การตัดสินใจที่ได้มาจากข้อมูลที่ชัดเจน และถูกต้อง รวมทั้งที่สำคัญการเลือกและตัดสินใจต้องปราศจากความลำเอียง ทั้งนี้ สุขุม อมรวิวัฒน์ ได้นำหลักโยนิโสมนสิการมาวิเคราะห์และทำการจัดระบบตามแนวทางการเลือกและตัดสินใจ ทำให้นำไปสู่การกำหนดขั้นตอน ลักษณะของการเลือก ลักษณะของการตัดสินใจ และปัจจัยที่ทำให้เกิดการตัดสินใจผิดพลาด ดังนี้

1. ขั้นตอนของการเลือกและตัดสินใจ

1.1 การรวบรวมข้อมูลที่ดีทำให้สามารถกำหนดและอภิปรายประเด็นสำคัญของปัญหาได้

1.2 การประเมินค่าตามเกณฑ์ที่ถูกต้องดีงาม เหมาะสม ทำให้สามารถคิดและคาดถึงผลดี ผลเสียในการเลือกและตัดสินใจได้

1.3 การวิเคราะห์และเปรียบเทียบประเด็นที่ประเมินค่าแล้วทำให้สามารถกำหนดทางเลือกและทางออกของปัญหาได้

1.4 เมื่อมีทางเลือกหลายทาง บุคคลต้องอาศัยหลักการ ประสพการณ์และการทำนายผลมาสร้างเกณฑ์ เพื่อเลือกทางที่ดีที่สุด

1.5 ถ้าไม่มีทางเลือกหรือทางเลือกเดียวที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ ต้องหาทางเลือกใหม่ที่นำไปได้

1.6 ตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด

1.7 วางแนวทางปฏิบัติที่ได้ผล

2. ลักษณะของทางเลือก

2.1 พบทางเลือกหลายทางและเป็นทางเลือกที่ดีทุกทาง เนื่องจากเป็นทางเลือกที่ไม่ผิดกฎหมาย มีศีลธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้

2.2 พบทางเลือกหลายทางแต่เป็นทางเลือกที่ร้ายทุกทาง ถือเป็นทางเลือกที่ผิดกฎหมายและขัดต่อหลักคุณธรรมและศีลธรรม จะเกิดผลเสีย ไม่สมควรนำไปปฏิบัติ

2.3 พบทางเลือกทุกทางและเป็นทางเลือกที่ร้ายบ้าง ดีบ้าง ปะปนกัน ซึ่งบุคคลต้องทำการเปรียบเทียบพร้อมทั้งตัดสินใจเลือกและสละทางเลือก โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นหลัก

2.4 พบทางเลือกเพียงทางเดียว เป็นทางเลือกที่บุคคลต้องหาวิธีการแก้ไข ปัญหาหรือค้นหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า

3. ลักษณะของการตัดสินใจ

3.1 ตัดสินใจได้ทันที

3.2 ตัดสินใจได้หลังจากการรวบรวมและคิดประเมินค่าในระยะเวลานั้นๆ เพราะเผชิญสถานการณ์ที่ไม่ซับซ้อน

3.3 สถานการณ์นั้นมีความยุ่งยากและเกิดความขัดแย้ง ซึ่งต้องไปหาข้อมูลใหม่และทำการประเมินใหม่

3.4 การตัดสินใจที่ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ต้องปรึกษาขอความช่วยเหลือจากผู้มีประสบการณ์สูงกว่า

3.5 เมื่อตัดสินใจไปแล้ว ได้พบกับอุปสรรค จึงต้องตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกใหม่

3.6 ไม่กล้าตัดสินใจ ใช้วิธีการที่อยู่เฉยๆ รอเวลาให้คลี่คลาย หรือหลบหนีปัญหา

3.7 สถานการณ์ที่ต้องใช้การตัดสินใจหลายฝ่ายเพื่อนำข้อมูลจากหลากหลายฝ่ายมาผสมผสานร่วมกันในการเผชิญปัญหาหรือแก้ไขปัญหา

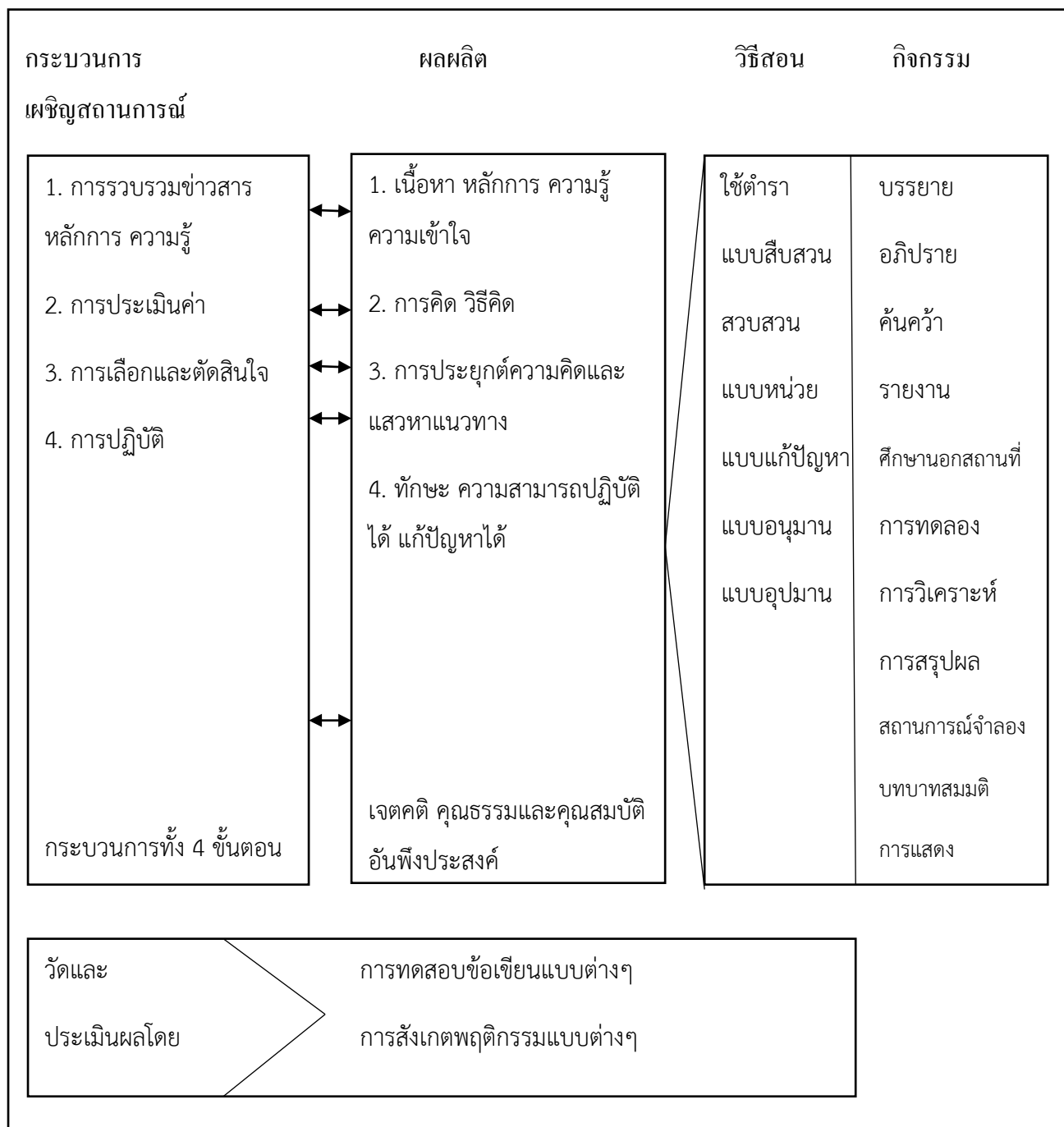
4. การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ นั่นคือ การปฏิบัติจริง เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้นำวิธีการแก้ไขปัญหาที่ตนเองได้เลือกและตัดสินใจอย่างชัดเจนแล้วว่าจะสามารถแก้ไขเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของเหตุการณ์นั้นได้ไปปฏิบัติจริง ซึ่งในด้านของการปฏิบัตินี้อาจจะเป็นการลงมือปฏิบัติจริงหรืออาจจะเป็นการแสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์ที่ครูผู้สอน

ยกตัวอย่างมาให้ ขั้นตอนนี้อธิบายเป็นขั้นที่ผู้เรียนจะทำการพิสูจน์ด้วยตนเองว่า วิธีการที่ตนนั้นนำมาใช้ กับสถานการณ์ดังกล่าวมีความเหมาะสมมากเพียงใด หรือประสบผลสำเร็จมากเพียงใด ซึ่งในการ ปฏิบัติผู้เรียนต้องยึดหลักการปฏิบัติตามหลักธรรมสี่ปรัศธรรม 7 ซึ่งทั้ง 7 ประการ ก่อนการนำไป ปฏิบัติผู้เรียนต้องคิดถึงหลักธรรมทั้ง 7 ประการนี้ ได้แก่ คิดถึงเหตุ คิดถึงผล คิดถึงความสามารถ คิดถึงความพอดี คิดถึงกาลเวลา คิดถึงสังคมและสุดท้ายคือ คิดถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็น ขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ที่ต้อง นำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการรวบรวมข้อมูลข่าวสารข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ ถือเป็นขั้นตอนแรก ที่ผู้เรียนเมื่อเผชิญกับสถานการณ์แล้ว ต้องแสวงหาข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่างๆเพื่อทำการพิสูจน์ ทดสอบข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติต่อไป 2) ขั้นประเมิน คุณค่าและประโยชน์ เป็นขั้นที่เมื่อผู้เรียนได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลักฐานเรียบร้อยแล้ว มาวิเคราะห์ ประเด็น ประเมินค่าข้อมูลความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และประโยชน์ของข้อมูลนั้น 3) ขั้นตอนการ เลือกและตัดสินใจ ถือเป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องตัดสินใจกำหนดทางเลือกจากข้อมูลด้านต่างๆ พร้อมทั้ง พิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่ปฏิบัติ 4) ขั้นการปฏิบัติ เป็นขั้นของการนำวิธีการที่ตัดสินใจ ว่าได้ผลที่สุดไปปฏิบัติการและลงข้อสรุปประเมินผลจากการปฏิบัติ

นอกจากนี้ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2542: 94) ได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นกระบวนการสอนที่จัดขึ้นได้ทั้งภายในชั้นเรียนและจัดเป็นกิจกรรมเสริมประสบการณ์ของนักเรียน กระบวนการสอนแบบนี้เน้นการจัดกิจกรรมที่เร้าความสนใจของนักเรียน เน้นการมีส่วนร่วม การฝึก ปฏิบัติ และการนำไปใช้ในชีวิตรจริง ครูต้องจัดบรรยากาศ สื่อ วิธีการ และกิจกรรมต่างๆ ที่ให้นักเรียน ได้เห็น คิด ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสามารถเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาได้

จากขั้นตอนทั้ง 4 ขั้น ของกระบวนการเพื่อเผชิญสถานการณ์นี้ สุมณ อมรวิวัฒน์ ได้นำมาจัด
แผนภูมิแสดงการประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงการประยุกต์กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอน (สุมณ อมรวิวัฒน์ ,
2542: 103)

2.4 ประโยชน์ของกระบวนการเผชิญสถานการณ์

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2560 : 71) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ตามแนวคิดของ สุมน อมรวิวัฒน์ ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆได้อย่างหลากหลาย จนกลายเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
2. ผู้เรียนรู้จักการวิเคราะห์กรณีหรือสถานการณ์ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมีหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารทั้งในด้านมาตรฐานของสังคมและคุณธรรม
3. ผู้เรียนได้รู้จักการเลือกและตัดสินใจบนพื้นฐานของการสร้างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อนำสิ่งที่เผชิญมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน
4. ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนเพื่อให้เผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาชีวิตจริง โดยอาศัยหลักธรรมทางศาสนาเป็นแนวทาง เพื่อให้การปฏิบัติตนได้บรรลุผล เป็นการฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้ที่มีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันปัญหา เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุป ประโยชน์ของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ สามารถได้ทำให้ผู้เรียนใช้ทักษะการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆหลากหลายเกี่ยวกับวิธีการการแก้ไขปัญหา ทำให้ได้ข้อมูลที่มีมากพอที่จะเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลว่าข้อมูลใดเป็นจริงหรือเท็จอย่างมีเหตุผล เข้าสู่การเลือกสรรข้อมูลที่คิดว่าเป็นข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่างๆได้อย่างเหมาะสม

3. วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

หลักสูตรการศึกษาในปัจจุบันได้เน้นให้บุคคลให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น แต่วิธีการที่จะสอนให้นักเรียนรู้จักคิดนั้น ผลก็ยังมีได้ประจักษ์ชัดว่านักเรียนที่จบการศึกษาแต่ละระดับ มีความคิดดี คิดถูก และคิดในทางสร้างสรรค์ การสอนให้คิดนั้น ครูจะต้องเป็นคนที่มีความคิดก่อน ความคิดย่อมมีฐานมาจากความศรัทธาต่อการศึกษาหาความรู้ และต่อจุดประสงค์ที่จะหาความรู้ นั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์เมื่อครุมีความรู้ ความคิด ความสามารถ ครูย่อมมองเห็นแนวทางที่จะจัดวิธีสอนให้นักเรียนคิดได้ ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอเสนอวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ถือเป็นวิธีคิดตามหลักพระพุทธศาสนาที่เน้นฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล แก้ไขปัญหาได้โดยกระบวนการแห่งปัญญา มีสติ และความรอบคอบ

3.1 ความหมายของโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ เป็นวิธีคิดตามแนวพุทธธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นแนวทางในการสอนคนให้รู้จักคิดและเข้าใจในธรรม โดยมีนักวิชาการให้ความหมายไว้ต่างๆ ดังนี้

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2556 : 113-115) ได้ให้ความหมายโยนิโสมนสิการไว้ว่า เป็นการทำให้ใจอย่างแยบคาย ซึ่งหมายถึงความมีเหตุผลในการรับอารมณ์ทั้งหลาย ไม่ปล่อยใจไปตามอารมณ์ แต่คือสิ่งที่ต้องรู้จักใช้ปัญหาในการเลือกเฟ้น ซึ่งจะทำให้ตัวเราไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์และกิเลส โดยถ้าขาดหลักโยนิโสมนสิการแล้ว อารมณ์และกิเลสจะครอบงำจิตใจเราทันที

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2537 : 30-31) ได้ให้ความหมายของคำว่าโยนิโสมนสิการไว้ว่า เป็นการทำให้ใจโดยแยบคาย ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ประการดังนี้ คือ โยนิโส ที่หมายถึงเหตุหรือต้นเค้า และ มนสิการ ซึ่งหมายถึง การคิด การนึกถึง โดยความหมายเป็นแสดงการคิดอย่างถูกวิธีที่จะเสาะหาต้นเค้าหรือสาเหตุและนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักความเป็นจริงที่ถูกต้อง

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2540: 15) ให้ความหมายของ โยนิโสมนสิการ ไว้ว่า การทำให้ใจโดยอุบายอันแยบคาย ซึ่งถ้าแปลโดยง่าย ๆ คือ การคิดเป็น การรู้จักคิด หรือการคิดวิเคราะห์

ทิสนา เขมมณี และคณะ (2544: 87) กล่าวถึง โยนิโสมนสิการ คือ การคิดเป็น หมายถึงความสามารถที่บุคคลรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะโดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นจากต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิด แยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริงคิดตามความสัมพันธ์ที่สืบทอดจากเหตุโดยไม่เอาความรู้สึกอุปาทานของตนเอง เข้าไปจับหรือครอบคลุมนุคคลนั้นจะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา

พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตโต) (2541 : 24) ได้ให้ความหมายของ โยนิโสมนสิการไว้ว่า หมายถึง การทำให้ใจโดยแยบคาย ซึ่งเป็นลักษณะของการคิดที่ถูกต้อง โดยการเก็บข้อมูลต่างๆ อย่างเป็นระบบ มีระเบียบแบบแผน โดยข้อมูลต่างๆที่ได้มานั้นตามหลักธรรมของพุทธศาสนาเรียกว่า สัมมาทิฐิ และการคิดที่ถูกต้องจากโยนิโสมนสิการจะนำไปสู่การเชื่อมโยงในการสังเคราะห์ข้อมูลและตีความข้อมูลได้ถูกต้องต่อไป

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดไว้ในใจโดยแยบคาย ตามหลักพระพุทธศาสนา โดยการคิดหาต้นเค้าหรือสาเหตุของสถานการณ์ต่างๆ เพื่อไปใช้ในการแก้ไขปัญหาย่างถูกวิธี

3.2 ลักษณะวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธิ์ ปยุตฺโต) , 2549: 31 , พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) , 2541 : 25-27) ได้กล่าวไว้ว่า โยนิโสมนสิการ ว่าด้วยรูปศัพท์แล้ว สามารถแยกออกได้เป็น 2 ความหมาย ได้แก่ โยนิโส ที่มาจากคำว่า โยนิ แปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิดปัญญา และอุบาย ส่วน มนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิดคำนึง นึกถึงและใส่ใจ เมื่อนำ 2 คำมารวมกันแล้ว จะหมายถึง การทำใจโดยแยบคาย ซึ่งจะมีวิธีการแสดงไวพจน์ ดังนี้

1. อุปายมณสิการ คือ คิถุภววิธึ โดยการศึษาต้องสอนให้คนมีวิธี มีวิธีวิจัย และใช้วิธีการที่เลือกอย่างถูกต้องและว่องไว นั้นหมายถึความถึการสอนให้รู้จักการแยกประเด็น เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักว่าประเด็น สิ่งนั้นคืออะไร

2. ปถมนสิการ คือ คิถึมีระเบียบ การศึษาต้องสอนให้คนคิดอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ มีระเบียบ ไม่กระโดดไปกระโดดมา และคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึความถึการรู้เท่าถึการณึ เมื่อเห็นสาเหตุพร้อมรู้ถึผลลัพธ์ที่จะตามมา และสามารถทำการเชื่อมโยงการกระทำที่เป็นเหตุไปสู่อผลของการกระทำได้ชัดเจน

3. การณมนสิการ คือ คิถึมีเหตุผล รู้จักเชื่อมโยงว่าเหตุนี้ไปสู่อผลอย่างไร หรือผลนี้มาจากสาเหตุอะไรและอย่างไร

4. อุปาทกถมนสิการ คือ คิถึเป็นกุศล เป็นการคิดเพื่อค้นหาแก่นสารสาระสำคัญ เมื่อบุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารมากมายหลากหลายช่องทาง และหลายแหล่ง ต้องรู้จักกรองเอาส่วนที่เป็นประโยชน์และมีความถึต้องชัดเจนเหมาะสมนำมาใช้ในการตัดสินใจและแก้ไขอย่างถูกต้อง ซึ่งนั่นคือการที่ผู้เรียนค้นหาส่วนที่ดีและเป็นประโยชน์มาใช้ มุ่งหาสิ่งที่เป็นประโยชน์มาสร้าง ความหวังและสร้างกำลังใจแก่บุคคลนำไปสู่อความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาได้ โดยโยนิโสมนสิการทั้ง 4 ข้อนี้ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้เขียนบทกลอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ดังนี้

โยนิโสมนสิการท่านว่าไว้ คือ คิถึเป็นทำใจในวิธี แห่งความจริงความงามและความดี ด้วยคิดสี่ประเด็นเป็นสำคัญ 1) คิถึอะไรก็ให้มีวิธีคิด 2) ตั้งดวงจิตแน่วแน่มั้แปรผัน 3) ใช้เหตุผลแก้ปัญหาสารพัน 4) ต้องใจมั่นตามครรลองมองแง่ดี

เมื่อได้ใจความทั้ง 4 ข้อที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเป็นเพียงแค่การแสดงลักษณะด้านต่างๆของความคิด โดยโยนิโสมนสิการที่ ถ้าหากจะเขียนถึไวพจน์ทั้ง 4 ข้อเพื่อให้ได้ความหมายที่ชัดเจนมากขึ้น จะได้ใจความว่า คิถึภววิธึ คิถึมีระเบียบ คิถึมีเหตุผล คิถึเร้ากุศล อย่างไรก็ตาม มีลักษณะเด่น

บางอย่างของความคิดแบบโยนิโสมนสิการที่อาจถือเป็นตัวแทนของลักษณะอื่นได้ ดังที่เคยแปลไว้ว่า ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด การคิดเป็น และการคิดตรงตามสภาวะของเหตุปัจจัย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2542: 676 -724) พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูรธ ปยุตฺโต) (2549 : 41-127) และ พระราชวรมณี (อ้างถึงในสุนน อมรวิวัฒน์ , 2531: 71 – 76) ได้ประมวลวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็น 10 วิธีพร้อมทั้งอธิบายรายละเอียด ซึ่งสามารถสรุปเพื่อให้เป็นวิธีคิดก่อนที่จะนำมาประยุกต์ได้ ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวสาเหตุ (วิธีคิดแบบอทัปปปัจจัย หรือคิดตามหลักปฏิจจนูปบาท) เป็นวิธีคิดด้วยการค้นหาสาเหตุ และปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา คือ การมองย้อนกลับไป หรือเชื่อมโยงสัมพันธ์ ถือเป็นวิธีคิดขั้นพื้นฐาน ที่จะต้องมองย้อนกลับไปนั้นหาต้นตอสาเหตุ มีแนวปฏิบัติ 2 แนว คือ

1.1 คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิด “เมื่อมีสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิดเพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ”

1.2 คิดแบบสอบสวนหรือตั้งคำถาม เช่น ที่พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาว่า “เรานั้นได้มีความคิดว่า เมื่ออะไรมีอยู่หนอ อุปาทานจึงมี อุปาทานมีเพราะอะไรเป็นปัจจัย อุปาทานมีเพราะตัณหาเป็นปัจจัย ตัณหามีเพราะอะไรเป็นปัจจัย ตัณหามีเพราะเวทนาเป็นปัจจัยเวทนามีเพราะอะไรเป็นปัจจัย”

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบนี้มีใช้เพียงแต่จำแนกแจกแจงแยกแยะไปอย่างเดียวนั้น แต่มีการจัดหมวดหมู่ไปพร้อมกันเป็นการจำแนกอย่างมีหลักเกณฑ์ ที่เรียกกันว่า วิภังขวิธี ถือเป็นความคิดที่มุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสภาวะของมัน ถ้าจะเรียกอย่างสมัยใหม่ คือ วิธีคิดแบบวิเคราะห์ เป็นการจำแนกสภาวะ หรือภาพรวมที่ปรากฏอยู่แล้วใช้หลักพื้นฐาน เช่น การแยกนามธรรมและรูปธรรม มาแยกแยะส่วนประกอบและจัดหมวดหมู่อย่างชัดเจน

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา เป็นวิธีคิดที่มองอย่างรู้เท่าทันของความเป็นไปของสิ่งต่างๆทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นไปตามธรรมชาติ เนื่องจากเป็นธรรมดาในตัวมันเอง โดยต้องมีความรู้ในหลักการองธรรมชาติ รู้เหตุและปัจจัยต่างๆของสภาวะจึงจะสามารถคิดสรุปความเป็นไปของสภาวะว่ามันมีเหตุให้เกิดขึ้นและดับไป เป็นการให้ความตระหนักถึงความจริงที่เกิดขึ้น วิธีคิดแบบสามัญลักษณะมี 2 ขั้นตอน คือ

3.1 คิดอย่างรู้เท่าทันและยอมรับความจริง เป็นขั้นตอนการวางใจ วางท่าที่สิ่งต่างๆ ทั้งหลายให้มีความสอดคล้องกับความจริงตามธรรมชาติพร้อมยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นแม้จะเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาก็ตาม

3.2 คิดเพื่อการแก้ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย เป็นขั้นที่ต้องปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ โดยสอดคล้องกับความเป็นจริงตามธรรมชาติ ด้วยปัญญา รู้เท่าทัน โดยศึกษารู้เข้าใจเหตุที่เกิดขึ้น พร้อมแก้ไขเหตุนั้น

4. วิธีคิดแบบอริยสัง หรือคิดแบบแก้ปัญหา หรือเรียกว่าวิธีคิดแห่งความดับทุกข์ เป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องจากวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ การวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งทุกข์ เล็งเห็นชัดเจนว่าจะแก้ อย่างไร จะได้ไม่ต้องเดาสู้ว่าจะแก้อย่างไร จากนั้นวางแผนการและวิธีการขั้นตอนต่างๆ ต่อไป วิธีคิดแบบนี้มีหลักการสำคัญ คือการเริ่มต้นจากปัญหา หรือทุกข์โดยกำหนดรู้ ทำความเข้าใจปัญหา หรือความทุกข์ให้ชัดเจนแล้วสืบค้นหาสาเหตุ เพื่อเตรียมแก้ไขพร้อมกัน และกำหนดเป้าหมายของตนให้ชัดเจนว่าคืออะไรจะเป็นไปได้หรือไม่ จะเป็นไปได้อย่างไร ซึ่งวิธีคิดแบบอริยสังนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะวิธีคิด คือ

4.1 วิธีคิดตามเหตุและผล หรือเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วแก้ไขและทำการที่ต้นเหตุ โดยจัดเป็น 2 คู่ ดังนี้

คู่ที่ 1 : ทุกข์เป็นผล ถือเป็นตัวปัญหาที่ไม่ต้องการ
: สมุทัยเป็นเหตุ ที่มาของปัญหา ถือเป็นจุดที่ต้องการทำการกำจัดให้พ้น

คู่ที่ 2 : นิโรธเป็นผล เป็นภาวะที่สิ้นปัญหา เป็นจุดหมายที่ต้องเข้าถึง
: มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการ ที่ต้องปฏิบัติเพื่อแก้ไขสาเหตุ ในการไปสู่การบรรลุจุดหมาย คือความดับทุกข์

4.2 วิธีคิดที่ตรงจุด ตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา มุ่งตรงต่อสิ่งที่ต้องปฏิบัติ แก้ปัญหา ไม้มีความฟุ้งซ่านออกไปในเรื่องสนองตัณหาทิฐิ

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คือ การคิดพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างธรรม (หลักการ) กับอรรถ (ความมุ่งหมาย) คำว่าธรรม คือ หลักความจริง หลักความดีงาม หลักปฏิบัติ หลักการนำไปใช้ปฏิบัติ และหลักคำสอน ส่วนอรรถนั้นแปลว่า ความหมาย ความมุ่งหมาย หรือสาระที่พึงประสงค์ เพื่อให้เป็นการปฏิบัติได้ผลตามที่มุ่งหมายนั้น

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงยอมรับความจริงในทุกๆด้าน ทั้งมองในแง่ของ อัสสาทะ อาทีนวะ และนิสสรณะ ทั้งด้านดี ด้านเสีย โดยอัสสาทะ คือ ส่วนที่ดี มีคุณค่า เป็นที่น่าพอใจ ส่วนอาทีนวะ คือ ส่วนเสีย ข้อเสีย ข้อบกพร่อง และ นิสสรณะ คือ ทางออก ภาวะที่หลุดจากปัญหา ซึ่งการคิดในวิธีนี้มีส่วนที่ต้องเน้นย้ำ 2 ประการ คือ

6.1 การที่จะเชื่อว่ามองเห็นตามความเป็นจริง จะต้องมองทั้งด้านดี ด้านเสีย คุณและโทษ ซึ่งไม่ควรมองแค่เพียงด้านเดียว

6.2 เมื่อจะทำการปฏิบัติแก้ไขปัญหาออกจากภาวะที่ไม่พึงประสงค์ จะต้องมองเห็นจุดหมายหรือทางออกจากการรู้คุณและโทษของสิ่งนั้นด้วย ซึ่งต้องพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสียร่วมกัน

7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม เป็นการคิดถึงคุณค่าหรือประโยชน์ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง หรือเป็นเพียงประโยชน์ที่พอกเสริมโดยมีต้นเหตุเป็นเครื่องวัด วิธีคิดแบบนี้เป็นการพิจารณาอย่างใช้ปัญญาไตร่ตรอง ให้นุชนุษย์รู้จักเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตที่แท้จริง และเกื้อกูลความเจริญในกุศลธรรม ซึ่งต่างจากคุณค่าเทียมอันนำไปสู่อกุศลธรรม ความโลภมัวเมา ริษยา มานะ ทิฎฐิ เบียดเบียนกัน และการที่จะวิเคราะห์คุณค่าได้ กำหนดหน้าที่การใช้งานได้เมื่อกำหนดได้แล้ว ต้องมาระดมสมองว่ามีอะไรทดแทนได้บ้าง โดยคำว่าคุณค่าของวิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม สามารถจำแนกได้ออก 2 ประเภท คือ

7.1 คุณค่าแท้ คือ คุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งต่างๆทั้งหลาย ในแง่ที่สามารถตอบสนองความต้องการโดยตรงของมนุษย์ ซึ่งคุณค่าประเภทนี้จะอาศัยปัญญามาเป็นตัวตีค่าหรือวัดราคา

7.2 คุณค่าพอกเสริม หรือเรียกอีกประการหนึ่งว่า คุณค่าเทียม คือ คุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งต่างๆทั้งหลายที่มนุษย์พอกเพิ่มให้แก่สิ่งนั้น เพื่อการปรนเปรอเสพเสวยเวทนา ซึ่งคุณค่านี้อาศัยต้นเหตุเป็นเครื่องตีค่าหรือวัดราคา

8. วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดในแนวสะกิดกัณฑ์หรือบรรเทาและขัดเกลาต้นเหตุ หลักการทั่วไปของวิธีคิดนี้ คือ เหตุการณ์อย่างเดียวกัน แต่บุคคลที่ประสบหรือรับรู้ต่างกันอาจมองเห็นและคิดนึกปรุงแต่งไปคนละอย่างสุดแต่โครงสร้าง ความเคยชินต่างๆที่เป็นเครื่องปรุงแต่งของจิตที่ผู้นั้นได้สั่งสมไว้ สิ่งหรือเหตุการณ์เดียวกัน คนหนึ่งมองเห็นในทางดีงามเป็นกุศล แต่อีกคนหนึ่งมองเห็นในทางไม่ดีแม้คนเดียวกันในเวลาและอารมณ์ต่างกัน ก็อาจมองเห็นสิ่งเดียวกันนั้นแตกต่างกันไป ดังนั้นวิธีการที่ชักนำความคิดให้เดินไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ เรียกว่า เป็นวิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม เป็นโยนิโสมนสิการ เป็นการศึกษาที่ถูกต้องวิธี

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันเป็นอารมณ์ หมายถึง การใช้ความคิดและเนื้อหาของความคิดที่สตรึงลึกกำหนดอยู่ เป็นการคิดในแนวทางของความรู้หรือคิดด้วยอำนาจของปัญญา สามารถฝึกอบรมจิตให้เกี่ยวข้องรับรู้ในภารกิจที่กำลังกระทำอยู่ในปัจจุบันแม้หากจิตเกิดหลุดลอยไปยังเรื่องที่เกิดขึ้นและผ่านไปแล้ว (อดีต) หรือพุ่งชานไปยังสิ่งที่ยังไม่เกิด(อนาคต) ก็สามารถใช้สติเหนี่ยวรั้ง ฟัง และโยงมาสู่ภาระหน้าที่ที่กำลังกระทำอยู่ในปัจจุบันได้ การคิดเฉพาะภาระที่เป็นอยู่ในขณะปัจจุบันนั้นเป็นการคิดที่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์อดีต โดยใช้สติปัญญาและคิดเตรียมวางแผนกิจการไว้ล่วงหน้าอย่างเชื่อมโยงกับหน้าที่ในปัจจุบันด้วยวิธีคิดแบบนี้จึงมีประโยชน์อย่างยิ่ง

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท เป็นวิธีคิดที่เชื่อมโยงกับการพูด วิภาษวาทมาจากคำว่า วิภาษ คือ การแยกแยะ จำแนกและวิเคราะห์ ส่วน วาท คือ การพูดและการสั่งสอน ลักษณะของวิธีคิดนี้คือการมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นชัดเจน ในแต่ละด้านทุกด้าน วิธีคิดแบบวิภาษวาทนี้สามารถจำแนกออกเป็นลักษณะต่างๆ ดังนี้

10.1 จำแนกโดยแง่ด้านของความจริง คือ จำแนกและอธิบายตามความจริงทุกแง่และทีละด้าน ทั้งข้อดี ข้อเสียและสามารถสรุปลักษณะและองค์ประกอบได้

10.2 จำแนกโดยส่วนประกอบ คือ การคิดแยกแยะองค์ประกอบย่อยๆของสิ่งต่างๆ

10.3 จำแนกโดยลำดับขณะ คือ การแยกแยะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ตามลำดับความสืบทอดแห่งเหตุปัจจัย เพื่อให้สามารถมองเห็นถึงเหตุปัจจัยที่แท้จริง

10.4 จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย คือ การสืบสาวสาเหตุปัจจัยต่างๆที่มีความสัมพันธ์สืบทอดกันมาของปรากฏการณ์เหล่านั้น ทำให้สามารถมองเห็นความจริงของสิ่งทั้งหลายไม่ได้ตั้งอยู่อย่างลอยๆ ไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ

10.5 จำแนกโดยเงื่อนไข คือ มองหรือแสดงความจริงโดยพิจารณาเงื่อนไขประกอบด้วย ยกตัวอย่างเช่น ถ้าถูกถามว่าบุคคลนี้ควรคบหรือไม่ ถิ่นสถานนี้ควรเข้าไปเกี่ยวข้องหรือไม่ พระภิกษุจะตอบตามเงื่อนไขว่า ถ้าคบหรือเกี่ยวข้องแล้ว อกุศลธรรมเจริญ กุศลธรรมเสื่อม ไม่ควรคบ ไม่ควรเกี่ยวข้อง แต่ถ้าคบหรือเกี่ยวข้องแล้ว อกุศลธรรมเสื่อม กุศลธรรมเจริญ ควรคบ ควรเกี่ยวข้อง

10.6 จำแนกโดยทางเลือกหรือความเป็นไปได้要不然 ในการปฏิบัติเพื่อบรรลุผลสำเร็จ ผู้ที่คิดค้นพิจารณาต้องตระหนัก ดังนี้

10.6.1 หนทาง หรือความเป็นไปได้ อาจมีหลายอย่าง

10.6.2 ในบรรดาหนทางหรือความเป็นไปได้หลายอย่างนั้น บางอย่างอาจดีกว่า ได้ผลกว่า

10.6.3 ในบรรดาทางเลือกหลายอย่างนั้น บางอย่างหรืออย่างหนึ่ง อาจจะเหมาะสม หรือได้ผลดีสำหรับตนมากกว่าอย่างอื่น

10.6.4 ทางเลือกหรือความเป็นไปได้ อาจมีเพียงอย่างเดียวหรือหลายอย่าง แต่เป็นอย่างอื่น คือไม่ใช่ทางเลือกที่ตนกำลังศึกษาหรือปฏิบัติในขณะนั้น ซึ่งจากความคิดนี้จะทำให้ไม่ย่อท้อต่อการคิดหาหนทางที่ได้ผลดีที่สุดเสมอ

10.7 วิชาชาวพินฐานะวิธีตอบปัญหาอย่างหนึ่ง เป็นวิธีคิดหาคำตอบใน 4 วิธีตอบของพระพุทธเจ้า คือ

10.7.1 เอกังพยากรณ์ คือ การตอบอย่างเดียว เต็ดขาด

10.7.2 วิกัชชพยากรณ์ คือ การแยกแยะตอบ

10.7.3 ปฏิปุจฉาพยากรณ์ คือ การตอบโดยย้อนถาม

10.7.4 ฐปนะ คือ การยั้งหรือหยุด พับปัญหาเสีย ไม่ตอบ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปเป็น วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งแปลว่าการทำไว้ในใจโดยแยกคาย หรือที่เรียกกันว่า การคิดเป็น คิดถูกต้องเหมาะสมตามหลักของความเป็นจริง ซึ่งสามารถแยกออกเป็นไวพจน์ที่สามารถให้ความหมายในแต่ละแง่ออกเป็น 4 ไวพจน์ด้วยกัน คือ

1) อุปายมณสิการ คือ การคิดถูกวิธี เป็นการคิดที่สอนให้บุคคลมีวิธีคิด วิธีการวิจัย เมื่อได้รับข้อเท็จจริงอย่างชัดเจนแล้วนำวิธีดังกล่าวไปปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม 2) ปถมนสิการ คือ การคิดมีระเบียบ เป็นการคิดที่สอนให้บุคคลเป็นคนที่ต้องคิดอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ระเบียบ มีแบบแผน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายอย่างประสบผลสำเร็จ 3) การณมณสิการ คือ การคิดมีเหตุผล เป็นการคิดที่สอนให้บุคคลรู้จักการเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากเหตุไปสู่ผล พร้อมทั้งวิเคราะห์ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้น มันมีเหตุมาจากอะไร 4) อุปปาทกมณสิการ คือ การคิดที่เป็นกุศล เป็นการคิดที่สอนให้บุคคลรู้จักการค้นหาแก่นของสาระสำคัญของปัญหา โดยรู้จักการรองจากการวิเคราะห์ส่วนที่เป็นประโยชน์ และถูกต้องนำไปปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากสุนน อมรวิวัฒน์ (2542 : 55-60) , (2541 : 93-104) ในการนำวิธีคิดจากระบบการเรียนการสอนตามพุทธวิธี (วิธีการแห่งปัญญา) มาบูรณาการกับสถานการณ์ให้เกิดประสิทธิภาพหรือไม่ ซึ่งวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่จะนำมาประกอบการฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้การคิดในขั้นตอนการจัดกิจกรรมนั้น ประกอบด้วยวิธีคิดทั้งหมด 10 วิธีคิด คือ 1) วิธีคิดแบบสืบสาวสาเหตุปัจจัย 2) วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ 3) วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ 4) วิธีคิด

แบบอริยสัจ 5) วิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ 6) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก 7) วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม 8) วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม 9) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน 10) วิธีคิดแบบวิรักษชาต

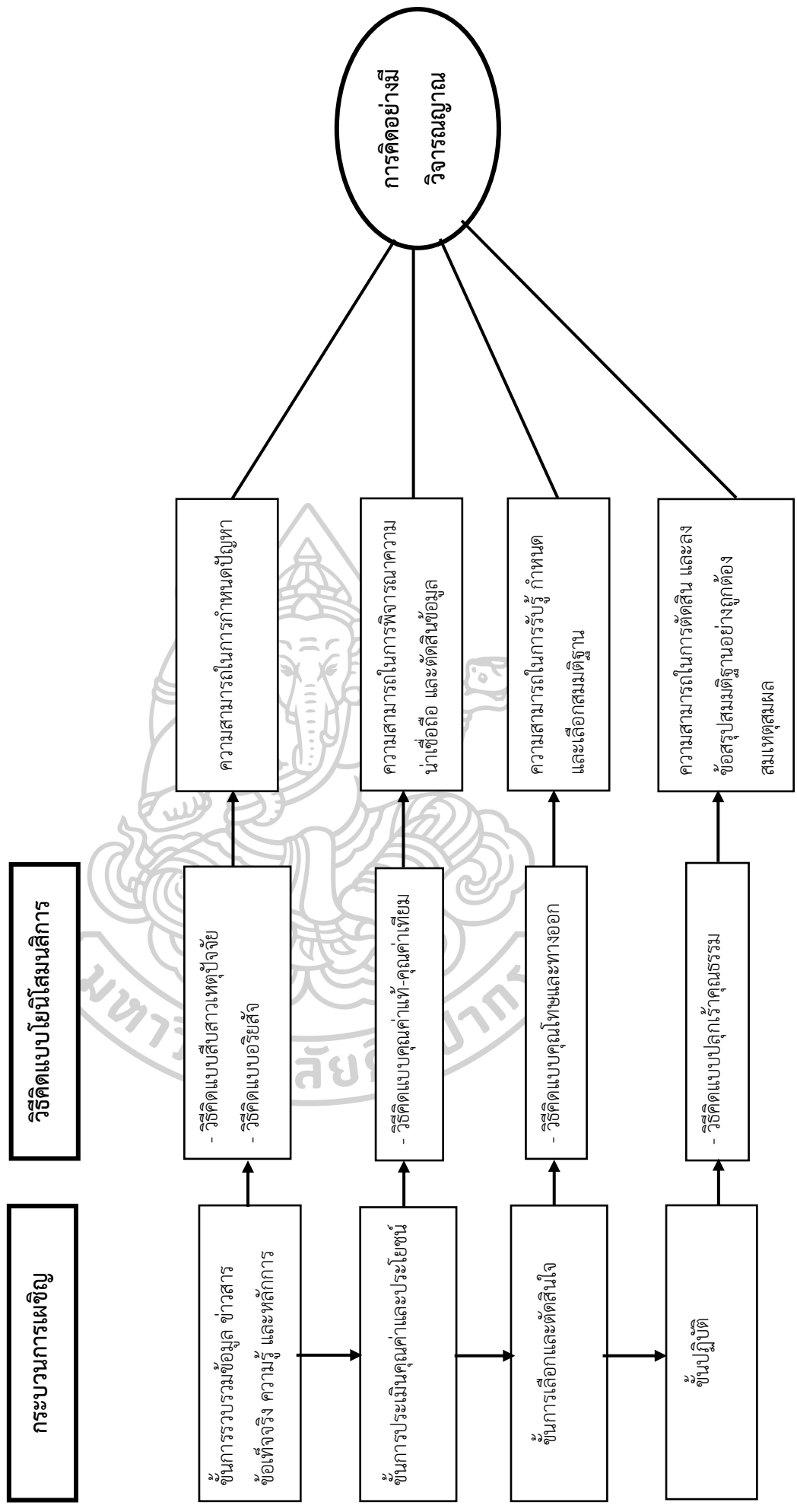
4. ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดของกระบวนการเผชิญสถานการณ์และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่นักวิชาการได้นิยามความหมายและขั้นตอนของกระบวนการ สรุปได้ว่ากระบวนการเผชิญสถานการณ์มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ความคิดเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ในรูปแบบต่างๆ และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีคิดที่เน้นการใช้ความคิดตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อคิดแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่ถูกเผชิญ ด้วยการคิดอย่างมีเหตุผล มีหลักการ และมีระบบ นำไปสู่การค้นพบหนทางในการแก้ไขได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นกระบวนการทั้ง 2 แนวคิด จึงมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกันคือคิดแก้ไขปัญหา ความสัมพันธ์ทั้ง 2 แนวคิด เป็นวิธีการหรือขั้นตอนที่ฝึกฝนให้บุคคลดำเนินปฏิบัติเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาก่อนให้เกิดวิธีการทางปัญญา ที่เสริมสร้างการคิดหาหนทางแก้ไขปัญหา ซึ่งจากความสัมพันธ์ทั้ง 2 แนวคิดนี้ มีความสอดคล้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการคิดพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลต่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กับกระบวนการเชิงสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนสมมติการ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่ากระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิถีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ จากทั้ง 2 แนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกันนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่มีความ สอดคล้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ถือเป็นแนวคิดที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้กระบวนการ คิดเพื่อแก้ไขปัญหาให้เกิดประสิทธิผล เมื่อได้เผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน

5. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

5.1 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

นักวิชาการศึกษา ได้ให้นิยามความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2543 : 4) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดที่ รอบคอบสมเหตุสมผลผ่านการพิจารณาข้อมูลรอบด้านอย่างรอบคอบกว้างไกลลึกซึ้งและมีการ ตรวจสอบความถูกต้องจากแหล่งที่ให้ข้อมูล มีการพิจารณากลับกรองความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล มี การไตร่ตรองผลที่สามารถเกิดได้จากการตัดสินใจทั้งด้านคุณและโทษ คุณค่าที่แท้จริงหรือคุณค่าเทียม อดสิ่งนั้น มีการทบทวนเพื่อหาข้อสรุปก่อนนำไปสู่การตัดสินใจ

วัชร เล่าเรียนดี (2554 : 8) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถในการคิดที่จะเชื่อ ไม่เชื่อ ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามด้วยหลักการหรือเหตุผล ซึ่งรวมถึงการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าด้วยการสังเกตเหตุการณ์ต่างๆ ประสบการณ์ต่างๆ จากประสบการณ์ตรง การคิดไตร่ตรอง การให้เหตุผลและการพุดจาสื่อความหมายเพื่อให้ได้แนวทางในการตัดสินใจว่า ควรเชื่อ ควรปฏิบัติตามหรือไม่

ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง (2553 : 71) ได้ให้ความหมายว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ผล ของการใช้หลักการและเหตุผล โดยผ่านการพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบในการ ตัดสินใจหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกรณีหรือสถานการณ์ต่างๆ

สมประสงค์ น่วมบุญลือ (2556 : 6) ได้ให้ความหมายว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การใช้จิตตรึกและตรองเพื่อให้เกิดภาวะรู้ การตรึกตรองเพื่อการตัดสินใจทางเลือกที่ต้องใช้เหตุผลใน การพิจารณา

Dewey (1933 : 85) ได้กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การพิจารณาตรึก ตรองอย่างกระตือรือร้นและมีความรอบคอบต่อความเชื่อหรือความรู้ต่างๆ โดยอาศัยหลักฐานมา สนับสนุนความเชื่อหรือความรู้นั้นๆ รวมทั้งข้อสรุปอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

Watson and Glaser (1964 : 10) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความคิดที่ประกอบด้วยทัศนคติความรู้และทักษะ โดยที่ทัศนคติหมายถึง ทัศนคติต่อการแสวงหาความรู้และยอมรับการแสวงหาหลักฐานมาสนับสนุนสิ่งที่อ้างว่าเป็นจริงแล้วใช้ความรู้ด้านการอนุมานการสรุปใจความสำคัญและการสรุปเป็นกรณีทั่วไปโดยตัดสินจากหลักฐานอย่างสมเหตุสมผลสอดคล้องกับหลักตรรกวิทยาตลอดจนทักษะในการใช้ทัศนคติและความรู้ดังกล่าวมาประเมินและตัดสินความถูกต้องของข้อความ

Jamie (2015 : 3) ได้ให้ความหมายว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการคิดในการโต้แย้งข้อมูลต่างๆอย่างมีสติและมีความรอบคอบ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ตนเองและส่วนรวมกำลังเผชิญ

Ennis (อ้างถึงใน Mark Mason 2008: 2-3) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล ถือเป็นทักษะเฉพาะที่วางหลักเกณฑ์ของการใช้เหตุผลเพื่อประเมินสิ่งต่างๆ

บรรจง อมรชีวิน (2554: 119) ได้ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการของการใช้ความรู้และสติปัญญา ของเราในการให้ได้มาในการพิจารณาประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างมีเหตุผลและสมเหตุสมผล โดยที่สามารถระบุและเอาชนะปัจจัยอุปสรรคขัดขวางจำนวนมากที่อาจทำให้การคิดปราศจากเหตุผลไปได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถในการคิดพิจารณาไตร่ตรองหาเหตุผลประกอบการตัดสินใจ เพื่อเลือกแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่างๆ

5.2 องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอความคิดเกี่ยวกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณดังนี้

Ennis (2540 : 95) ได้กล่าวว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ควรประกอบด้วย

1. สามารถกำหนดหรือระบุประเด็นคำถามหรือปัญหา
  - 1.1 ระบุปัญหาสำคัญได้ชัดเจน ระบุความสำคัญ สาระสำคัญ จุดเด่นของเรื่องนั้นๆ
  - 1.2 สามารถให้ความหมายหรือนิยามของเรื่องได้

2. สามารถวิเคราะห์ข้อโต้แย้งหรือข้อถกเถียง และความสามารถในการเปรียบเทียบข้อมูล
  - 2.1 สามารถระบุความมีเหตุผลหรือน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล
  - 2.2 ระบุข้อมูลที่มีเหตุผลและไม่มีเหตุผล
  - 2.3 ระบุความเหมือนและความแตกต่างของความคิดเห็นหรือข้อมูลที่มีอยู่ได้
  - 2.4 สามารถบอกจุดร่วมของสิ่งต่างๆ จนสามารถแยกแยะและจัดหมวดหมู่/จัดประเภท ของข้อมูลได้
3. สามารถตั้งคำถามที่ท้าทาย กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น และสามารถตอบคำถามได้อย่างชัดเจน
4. สามารถพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ว่า เป็นข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นข้อมูลจากแหล่งใด กลุ่มเครือข่ายหรือไม่กลุ่มเครือข่าย ข้อมูลใดเป็นจริงข้อมูลใดเป็นความคิดเห็น ข้อมูลใดไม่จำเป็น ไม่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลใดควรเชื่อ ข้อมูลที่ได้รับการยอมรับ ไม่มีข้อโต้แย้ง มีเหตุผลน่าเชื่อถือ
5. ความสามารถสังเกตและตัดสินข้อมูลได้ด้วยตนเอง หรือได้ยินเสียงฟังมาจากคนอื่นโดยไม่ใช้อารมณ์ ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้อง สามารถกำจัดอคติส่วนตัวในการพิจารณาข้อมูล
6. สามารถนำหลักการใหญ่ๆ ไปแตกเป็นหลักการย่อยๆ หรือสามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ หรือสามารถนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจริง
7. สามารถสรุปอ้างอิงจากสถานการณ์ จากหลักการย่อยๆ ไปเป็นหลักการใหญ่ๆ
8. สามารถประเมินและพิจารณาข้อมูล ตัดสินความคุ้มค่าได้ โดยมีข้อมูลเพียงพอที่จะบอกว่า สิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดีก่อนการตัดสินใจ สิ่งใดเป็นคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม สิ่งใดถูกหรือสิ่งใดผิด สิ่งใดเป็นอคติเข้าข้างตนเอง ระบุได้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด
9. สามารถให้ความหมายของคำต่างๆ และตัดสินความหมายต่างๆ
  - 9.1 สามารถบอกคำเหมือนหรือคำที่มีความหมายคล้ายกันได้
  - 9.2 สามารถจำแนก จัดกลุ่มได้
  - 9.3 สามารถให้คำนิยามเชิงปฏิบัติได้
  - 9.4 สามารถยกตัวอย่างคำที่ใช้แล้วหรือยังไม่ได้ใช้ใช้ได้
10. การระบุข้อสันนิษฐานได้ คาดเดา คาดคะเน สิ่งที่เกิดขึ้นหรือผลที่เกิดขึ้น ที่จะตามมาภายหลังได้

11. สามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ เข้าใจตนเองและผู้อื่น สามารถประเมินสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีในการเข้าร่วมกับคนอื่น มีความรู้สึกไวต่อปฏิกิริยาของคนและสามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้อย่างเหมาะสม

12. สามารถตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้ สามารถกำหนดปัญหา วางแผน กำหนดทางเลือกและทบทวนทางเลือก

Kneedler (อ้างถึงใน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551 : 97-98) ได้เสนอว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณควรประกอบด้วย

1. การนิยามและทำความเข้าใจกับปัญหา

- 1.1 การระบุประเด็นที่สำคัญ หรือระบุปัญหา
- 1.2 การเปรียบเทียบความคล้ายคลึงและความแตกต่างของคน ความคิด วัตถุประสงค์ของหรือผลลัพธ์ตั้งแต่ 2 สิ่งขึ้นไป
- 1.3 การตัดสินใจว่าข้อมูลใดชัดเจน ข้อมูลใดคลุมเครือ ข้อมูลใดเกี่ยวข้อง ข้อมูลใดไม่เกี่ยวข้อง ข้อมูลใดมีความจำเป็น ข้อมูลใดไม่มีความจำเป็น
- 1.4 การตั้งคำถามที่จะนำไปสู่ความเข้าใจและลึกซึ้ง เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องราว หรือสถานการณ์ต่างๆ

2. การพิจารณาตัดสินใจข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา

- 2.1 การจำแนกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น
- 2.2 การตัดสินใจ ข้อความนั้น สิ่งนั้น หรือสัญลักษณ์ที่กำหนดนั้นมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน และสอดคล้องกันทั้งหมดหรือไม่
- 2.3 การคาดเดา หรือระบุข้อสมมติฐานที่ไม่ได้กล่าวไว้ในการอ้างเหตุผล
- 2.4 ระบุความคิดเห็นดีๆ ที่คนยึดติด
- 2.5 ระบุความมีอคติ ปัจจัยด้านอารมณ์ การโฆษณา การเข้าข้างตนเอง
- 2.6 ระบุความคล้ายคลึงและความแตกต่างระหว่างค่านิยมและอุดมการณ์

3. การแก้ปัญหาและการลงข้อสรุป

- 3.1 ระบุความเพียงพอของข้อมูล สามารถตัดสินใจว่าข้อมูลที่มีเพียงพอหรือไม่ ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ
- 3.2 พยากรณ์/ทำนายผลลัพธ์ที่อาจเป็นไปได้

Dressel and Mayhew (1957 : 179-181) ได้กล่าวถึงความสามารถในการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณ ดังนี้

1. ความสามารถในการกำหนดปัญหา

เป็นความสามารถในการระบุและกำหนดปัญหาที่ได้จากการฟังและการอ่านจาก
 สถานการณ์ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะสามารถช่วยลดความยุ่งยากในการวิเคราะห์สถานการณ์ การระบุ
 ถึงองค์ประกอบสถานการณ์ได้ ถือว่าความสามารถดังกล่าวนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ถ้าบุคคลไม่
 สามารถระบุได้ว่าสถานการณ์นั้นๆ คืออะไร จะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติไปสู่ขั้นตอนของการแก้ไขได้

2. ความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการแก้ปัญหา

ความสามารถลักษณะดังกล่าว ถือเป็นความสามารถที่โต้ตอบหรือเป็นอีกขั้นตอนถัด
 มาจากการกำหนดปัญหา โดยบุคคลจะต้องมีความสามารถในการเลือกข้อมูลและพิจารณาข้อมูลมาใช้
 ประกอบการแก้ปัญหา โดยการพิจารณาจากความน่าเชื่อถือของข้อมูลต่างๆ ที่คิดว่ามีความสอดคล้อง
 กับปัญหาดังกล่าว ถือเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาย่างชาญฉลาด

3. ความสามารถในการรับรู้สมมติฐาน

เป็นความสามารถในการพิสูจน์ข้อมูลที่มีการระบุไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางของการแก้ไข
 ปัญหา บางอย่างอาจจะเป็นสมมติฐานที่บุคคลก่อนหน้านี้ได้กำหนดหรือมีการระบุไว้แล้ว ซึ่งในการ
 พิสูจน์ข้อมูลเป็นการพิจารณาข้อมูลว่าข้อมูลในเป็นข้อเท็จจริง เหมาะสมนำมาใช้ประกอบในการ
 ปฏิบัติได้

4. ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน

เป็นความสามารถของการระบุสมมติฐานที่มีความเหมาะสม เลือกสมมติฐานโดยทำ
 การตรวจสอบสมมติฐานที่คิดว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาได้ตรงกับสถานการณ์ ทั้งนี้
 บุคคลจะต้องทำการกำหนดสมมติฐาน และตรวจสอบสมมติฐานโดยใช้ความละเอียดและมีความ
 รอบคอบ เพื่อเป็นการตัดสินใจในการเลือกสมมติฐานที่ดีและมีความเหมาะสมที่สุด ความสามารถ
 ดังกล่าวนี้อาจมีความสำคัญมากอีกประการหนึ่ง เพราะต้องฝึกฝนบุคคลใช้ความพยายามอย่างสูงใน
 การที่จะกำหนด เลือกสมมติฐานที่เป็นไปได้มากที่สุด

5. ความสามารถในการสรุปและตัดสินใจอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล

เป็นความสามารถในการสรุปข้อมูลต่างๆ จากหลักฐานที่ได้รับมาโดยการพิจารณา
 อย่างสมเหตุสมผลแล้ว มีความถูกต้อง ซึ่งในการที่บุคคลสามารถสรุปข้อมูลอย่างถูกต้อง มีเหตุผล
 ต้องประกอบไปด้วยข้อมูลนั้นมีการสนับสนุนหลักฐานอย่างไร มีความเป็นเหตุเป็นผลหรือไม่ มี

ประโยชน์ต่อการนำไปใช้มากนักน้อยเพียงใด และข้อมูลที่ได้นำมาทำการสรุปนั้นมีเพียงพอต่อการให้ค่าน้ำหนักของข้อมูลเพียงใด ถือว่าเป็นความสามารถที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะทำให้บุคคลสามารถลงความเห็นตามความเป็นจริงโดยการพิจารณาจากหลักฐานที่ได้ค้นพบ

บรรจง อมรชีวิน (2556 : 28-30) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ว่า

1. การมีจุดหมาย เป้าประสงค์และมุมมองสุดท้าย

เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของปัญหาหรือสถานการณ์ที่ศึกษาอย่างมีเหตุผล ว่าการศึกษาสถานการณ์ใดก็ตามจุดมุ่งหมายคืออะไร และอย่างไร

2. คำถามต่อประเด็นหรือปัญหาที่จะต้องแก้ไข

เป็นการระบุคำถามต่อปัญหาหรือสถานการณ์ที่บุคคลได้ศึกษาว่าคืออะไร โดยระบุให้มีความชัดเจนและมีความสอดคล้องในประเด็นที่มีการศึกษา เพื่อนำไปสู่การหาหนทางแก้ไขต่อไป

3. มุมมองหรือกรอบอ้างอิง

เป็นการให้เหตุผลของบุคคลภายใต้กรอบอ้างอิงที่ได้ไปศึกษาค้นคว้ามา สิ่งสำคัญขององค์ประกอบนี้คือ การที่บุคคลสามารถแยกแยะความแตกต่างของกรอบอ้างอิงได้อย่างสมเหตุสมผล การรู้ถึงความคิดของบุคคลภายใต้กรอบมุมมองมากน้อยเพียงใด และข้อมูลในกรอบมุมมองหรือกรอบอ้างอิงนั้นมีเพียงพอหรือแคบเกินไป

4. มิติของเหตุผลในเชิงประจักษ์

เป็นการให้เหตุผลโดยมีส่วนประกอบมาช่วยสนับสนุนเพิ่มความชัดเจนของหลักฐานมากขึ้น เพื่อความถูกต้องของข้อมูล เช่น การระบุข้อมูลที่สามารถนำมาสนับสนุนหลักฐานหรือสถานการณ์นั้นๆ ข้อมูลตรงข้าม ความเป็นกลาง และการเบี่ยงเบนของข้อมูล สิ่งเหล่านี้จะทำให้ข้อมูลหลักฐานไม่เกิดความบกพร่องได้

5. มิติของเหตุผลที่เกี่ยวกับแนวความคิด

เป็นการให้เหตุผลโดยนำแนวความคิด หรือหลักทฤษฎีเข้ามาช่วยสนับสนุนข้อมูลซึ่งอาจจะสังเกตได้จากความสามารถเลือกถึงแนวคิดที่มีความแตกต่างกัน การแยกแยะระหว่างแนวคิดหลักและแนวคิดย่อย การเห็นความสัมพันธ์ของแนวคิดที่เหมือนกัน

6. ข้อสมมติฐาน

เป็นการระบุถึงสมมติฐานต่างๆ หรือข้อสรุปเบื้องต้นของสถานการณ์หรือปัญหาภายใต้การอนุมาน และเป้าประสงค์ โดยบุคคลต้องสามารถระบุหรือกำหนดสมมติฐานได้ การเลือกสมมติฐานโดยใช้ปัญญาเข้ามาสนับสนุนเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดต่อการเลือกสมมติฐาน

7. ข้อบ่งชี้และผลสืบเนื่อง

เป็นความสามารถที่จะระบุข้อบ่งชี้และผลสืบเนื่องได้ และสามารถแยกแยะได้ระหว่างข้อบ่งชี้และสมมติฐาน

8. การอนุมาน

เป็นการระบุถึงว่าเพราะด้วยเหตุดังกล่าวนี้ถือได้สิ่งนี้ตามมา ความสามารถที่จะบ่งบอกได้ว่าอนุมานได้ คือ การที่สามารถรับรู้ถึงการอนุมานของผู้เขียนว่าถูกหรือผิด ข้ออนุมานมีความสอดคล้องกับประเด็นหรือไม่ การแยกแยะการอนุมานของผู้เขียนว่าประเด็นใดถูกหรือไม่ถูกต้อง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ Dressel and Mayhew มาปรับประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ไตร่ตรองข้อมูลอย่างละเอียดรอบคอบ นำไปสู่การได้ข้อมูลที่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ได้ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ควรวรรวองค์ประกอบแนวคิดอย่างมีวิจารณญาณของ Dressel and Mayhew จาก 5 องค์ประกอบ เป็น 4 องค์ประกอบ และปรับหัวข้อองค์ประกอบเพื่อให้เกิดความสะดวกในการวัดประเมินผลด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณขึ้น โดยการรวมองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านความสามารถในการรับรู้สมมติฐาน และความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐานประกอบรวมกัน เนื่องจากความสามารถในการรับรู้สมมติฐาน และความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน ถือเป็นความสามารถที่ได้ผ่านขั้นตอนของการพิสูจน์ ตรวจสอบข้อมูลสำเร็จ อีกทั้งในด้านวิธีการดำเนินการในการตรวจสอบข้อมูลมีความสอดคล้องกัน และความสามารถในการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการแก้ปัญหา ผู้วิจัยปรับเป็น ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า จากคำนิยามเป็นความสามารถที่ได้รับการพิจารณาข้อมูลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือมาเป็นลำดับต้นก่อนนำไปสู่การเลือกข้อมูลต่อไป จึงปรับหัวข้อองค์ประกอบเป็น ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล กล่าวโดยสรุปผู้วิจัยได้แบ่งองค์ประกอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้ 1) ความสามารถในการกำหนดปัญหา 2) ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล 3) ความสามารถในการรับรู้ กำหนด และเลือกสมมติฐาน 4) ความสามารถในการตัดสินและลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล

5.3 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Decaroli (อ้างถึงใน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551 : 99-100) ได้กล่าวถึงกระบวนการคิด วิจารณ์ ดังนี้

1. การนิยาม เป็นการกำหนดปัญหา ถือเป็นความสามารถที่จะระบุประเด็นปัญหา หรือ ลักษณะของสิ่งต่างๆได้ รวมทั้งรวบรวมสาระสำคัญของปัญหาและจุดเด่นของเรื่องราวหรือกรณีศึกษา ได้

2. ทักษะการวิเคราะห์ เป็นการพัฒนาข้อมูลปัญหา หรือกรณีศึกษา โดยต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล เพื่อทำความเข้าใจของสิ่งต่างๆเหล่านั้น จนนำไปสู่ขั้นตอนของการ ประเมินค่าและตัดสินใจในสิ่งต่างๆได้

3. ทักษะการสังเคราะห์ เป็นการประมวลผลข้อมูล ทักษะการระบุข้อมูลที่มีความจำเป็น การ รวบรวมข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้อง และจัดระบบข้อมูลนำไปสู่การเลือกใช้ว่าข้อมูลใดมีความจำเป็น หรือไม่มีความจำเป็น

4. การตีความข้อเท็จจริงและการสรุปอ้างอิงหาหลักฐาน การระบอคติ การลำเอียง

5. การใช้เหตุผลโดยระบบเหตุและผล และความสัมพันธ์เชิงตรรกศาสตร์

6. การประเมินผลโดยการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆอย่างสมเหตุสมผล โดยการนำผลที่ตัดสิน ไปทำการเปรียบเทียบกัน ว่าข้อมูลใดมีความเป็นเท็จหรือมีความเป็นจริง

7. การประยุกต์ใช้ หรือการนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ

8. การประเมินความสำเร็จของคำตอบ โดยการใช้เกณฑ์การตัดสินความเพียงพอของข้อมูล ที่ นำมาศึกษา

Bloom, 1961 และ Gagne, 1985 (อ้างถึงใน สุนันท์ สินธพานนท์, 2560 : 197)

ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดวิจารณ์ ดังนี้

1. สังเกต โดยให้ผู้เรียนเริ่มจากการสังเกต รับรู้ พิจารณาคำ ข้อความ หรือภาพเหตุการณ์ จากนั้นนำมาสรุปเป็นใจความสำคัญ หรือความคิดรวบยอดให้ตรงกับข้อมูลที่ได้ศึกษา

2. อธิบาย โดยให้ผู้เรียนอธิบายหรือตอบคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้ ศึกษา โดยการแสดงความคิดเห็นนั้นต้องเน้นหลักของความมีเหตุผล ซึ่งต้องอ้างด้วยการใช้หลักการ หลักฐานมาอธิบายให้ข้อมูลเกิดความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

3. รับฟัง โดยให้ผู้เรียนได้รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากความคิดเห็นของตน ได้รับฟังและ ตอบคำถามตามความคิดเห็นที่มีความแตกต่าง เน้นไปที่การปรับเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

4. เชื่อมโยงความสัมพันธ์ โดยให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงของสิ่งต่างๆ จัดกลุ่มสิ่งที่เป็นพวกเดียวกัน หาเหตุผลหรือกฎเกณฑ์มาเชื่อมโยงในลักษณะอุปมาอุปไมย

5. วิเคราะห์ โดยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์ หรือกรณีศึกษา แล้วให้จำแนกข้อดี ข้อด้อย ส่วนดี ส่วนเสีย ส่วนสำคัญและไม่สำคัญจากสถานการณ์เหล่านั้นด้วยการอ้างอิงถึงเหตุและผลและการอ้างอิงข้อมูลหลักฐานเป็นส่วนประกอบหลักในการแสดงความคิดเห็น

ทิตินา แชมมณี (อ้างอิงใน สุคนธ์ สินธพานนท์, 2560 : 198) ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดวิจารณ์ ดังนี้

1. ระบุประเด็นปัญหา หรือประเด็นในการคิด
2. ประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากการคิดทางกว้าง คิดทางลึกซึ้ง คิดอย่างละเอียด และคิดระยะไกล

3. วิเคราะห์ข้อมูล

4. พิจารณาทางเลือก โดยพิจารณาข้อมูลอย่างมีเหตุผล

5. ลงความเห็น/ตัดสินใจ/ทำนายอนาคต โดยประเมินทางเลือกและใช้เหตุผลคิดคุณค่า

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปกระบวนการคิดวิจารณ์ที่มีความคล้ายคลึงกันได้ว่า กระบวนการคิดวิจารณ์ ประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นหรือในกรณีศึกษา รวมทั้งการสังเกต และอธิบายพร้อมรับฟัง 2) การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร หรือความรู้ที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหา 3) การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในข้อมูลอย่างสมเหตุสมผล และ 4) การสรุปเพื่อนำไปสู่หลักการปฏิบัติ

5.4 คุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณ์

ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง (2553 : 98) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณ์ โดยใช้แนวคิดของ Bassham and other 2011 : 25-26) ดังนี้

1. ความกระตือรือร้นและแรงจูงใจที่จะค้นหาข้อเท็จจริง
2. ความสามารถแสดงความคิดเห็นโดยอาศัยหลักการและเหตุผล
3. ความสามารถทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ประเมินข้อโต้แย้ง และความคิดเห็นที่แตกต่าง
4. ความสามารถสรุปผลจากข้อมูลและหลักฐานต่างที่ปรากฏ
5. ความเชื่อมั่นในสติปัญญาและตระหนักถึงข้อจำกัดของตนเอง
6. การรับฟังความคิดเห็น ข้อวิพากษ์วิจารณ์ ความเชื่อ และสมมติฐานในมุมมองที่แตกต่าง
7. การเชื่อมั่นในข้อเท็จจริงและหลักฐานมากกว่าความชอบหรือความสนใจส่วนตัว

8. ความระมัดระวังการเกิดอคติในการรับรู้หรือพิจารณามุมมองต่างๆ
9. การมีอิสรภาพทางความคิดโดยไม่วิตกกังวลกับความไม่เห็นด้วยของกลุ่ม
10. ความสามารถเข้าถึงประเด็นปัญหาได้โดยไม่สับสนกับรายละเอียดปลีกย่อย
11. ความกล้าทางปัญญาที่จะเผชิญและเข้าถึงความคิดแตกต่างจากความคิดของตนเอง
12. ความอยากรู้อยากเห็นและอยากค้นหาความจริง
13. ความมานะพยายามที่จะสืบค้นเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
14. ความรับผิดชอบต่อผลการคิดของตนเอง

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (อ้างถึงใน ประณัฐ กิจรุ่งเรือง , 2553 : 98) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีใจกว้าง คือ ยอมรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดมั่นความคิดของตนเองเป็นหลัก ไม่อคติ มีใจเป็นกลาง และตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลประกอบเพียงพอ การมีใจกว้างจะทำให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวาง หลากหลายมาพอต่อการใช้ในการตัดสินใจได้ดี

2. มีความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น การมีความรู้สึกไวจะสามารถรับรู้สถานการณ์ ความคิด ความรู้สึกของผู้อื่นดีกว่า

3. เปลี่ยนความคิดเห็นที่ตนมีอยู่ได้ ถ้ามีข้อมูลที่มีเหตุผลมากกว่า

4. กระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูลและความรู้ การมีข้อมูลและความรู้มาก ทำให้การตัดสินใจย่อมถูกต้องและแม่นยำ

5. เป็นผู้ที่มีเหตุผล ไม่ใช้อคติหรืออารมณ์ในการตัดสินใจ การยอมรับข้อมูลใดๆ จะเชื่อมั่นในตัวบุคคลหรืออารมณ์ ข้อมูลที่มีเหตุผลจะทำให้การตัดสินใจดีกว่า

Greg Bassham (2001 : 21-22) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นเพื่อความชัดเจน ความแม่นยำ ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ ความสอดคล้องของข้อมูล

2. ต้องเป็นผู้ที่มีความอ่อนไหวต่อวิธีการคิดวิจาร์ณญาณ ไม่สามารถบิดเบือนได้โดยการเห็นแก่ผู้อื่น

3. เข้าใจคุณค่าของการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งต่อบุคคลและต่อสังคมโดยรวม

4. ซื่อสัตย์ต่อสติปัญญาด้วยตนเอง ยอมรับสิ่งที่พวกเขาไม่รู้และตระหนักถึงข้อจำกัด

5. รับฟังอย่างเปิดเผย เพื่อคัดค้านมุมมองและยินดีรับการวิพากษ์วิจารณ์ความเชื่อและสมมติฐาน

6. ตั้งฐานความเชื่อของพวกเขาเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและหลักฐานมากกว่าความชอบส่วนตัวหรือผลประโยชน์ของตนเอง

7. ตระหนักถึงอคติและอคติที่ก่อให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลัง

8. คิดอย่างอิสระและไม่กลัวที่จะไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้อื่น

9. สามารถเข้าถึงสาระสำคัญของปัญหาได้ โดยไม่เกรงกลัวต่อภัยที่จะเกิดขึ้น เน้นความถูกต้อง

10. มีความกล้าหาญทางปัญญาที่จะเผชิญและประเมินความคิดอย่างเป็นธรรมที่ท้าทาย

11. เป็นบุคคลที่รักความจริงและอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่มีความหลากหลายรูปแบบ

12. มีความขยันหมั่นเพียรในการติดตามข้อมูลเชิงลึกแม้จะมีอุปสรรคหรือความยากลำบากในการสืบค้นแต่ไม่ย่อท้อเพื่อได้มาซึ่งข้อมูลเท็จจริง

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2554 : 21-22) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญของผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีใจกว้าง

2. สามารถเปลี่ยนความเชื่อของตนเองได้เมื่อมีหลักฐานที่สนับสนุนที่น่าเชื่อถือ

3. ตัดสินใจโดยใช้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทั้งหมด

4. มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ

5. เป็นผู้ที่มองหาเหตุผลประกอบการตัดสินใจ

6. เป็นผู้มองหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า

7. เป็นผู้ไวต่อความรู้สึกของคนอื่น

8. เป็นผู้ใช้คำถามได้อย่างเหมาะสม เหมาะกับสถานการณ์

9. เป็นผู้มุ่งไปสู่ข้อสรุปที่มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

10. เป็นผู้ที่แสดงออกให้เห็นถึงการคิดที่อิงการสืบเสาะหาความรู้อย่างมีเป้าหมาย มีการคิดไตร่ตรองและการคิดประเมิน

สุคนธ์ สีนธพานนท์ (อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ , 2554 : 22) ได้กล่าวถึงผู้ที่มีคุณลักษณะที่มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณ ไว้ว่า เป็นบุคคลที่มีใจกว้าง มีเหตุผล ยอมรับฟังความ

คิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก ก่อนที่จะตัดสินใจสรุปอะไร จะต้องมึหลักฐานเพียงพอที่จะสามารถปรับเปลี่ยนความคิดของตนเองได้ และยังเป็นบุคคลที่กระตือรือร้นในการแสวงหาข้อมูลอยู่ตลอดเวลา

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปคุณลักษณะของผู้ที่มีความคิดแบบวิจารณ์ญาณ ไว้ว่า ผู้ที่มีความคิดแบบวิจารณ์ญาณ จะต้องประกอบด้วย 1) เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการค้นคว้าหาความรู้ 2) เป็นผู้ที่มีใจกว้างเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้อื่นที่หาข้อมูลเพิ่มเติม 3) เป็นผู้ที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล 4) เป็นผู้ที่ต้องไม่มีอคติต่อการตัดสินใจ และ 5) ต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจกระทำไปอย่างเหมาะสมพร้อมแก้ปัญหาได้ไม่หลีกเลี่ยง

5.5 ประโยชน์ของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (อ้างถึงใน ธนภูมิ พุ่มจันทร์, 2555: 67-68) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของทักษะการคิดวิจารณ์ญาณไว้ว่า

1. ช่วยให้ผู้สามารถดำเนินการปฏิบัติงานได้อย่างมีหลักการและเหตุผลตลอดจนได้งานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ช่วยให้ผู้สามารถประเมินงานโดยใช้เกณฑ์ที่สมเหตุสมผล
3. ส่งเสริมให้ผู้รู้จักประเมินตนเองอย่างมีเหตุผลรวมทั้งฝึกการตัดสินใจ
4. ช่วยให้ผู้รู้เนื้อหาอย่างมีความหมายและเป็นประโยชน์
5. ช่วยฝึกทักษะในการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา
6. ช่วยฝึกการกำหนดเป้าหมายรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ค้นหาความรู้ทฤษฎี หลักการ การตั้งข้อสันนิษฐานตีความหมายและลงข้อสรุป
7. ช่วยฝึกให้ประสบความสำเร็จในการใช้ภาษาและสื่อความหมาย
8. ช่วยให้เกิดอย่างชัดเจน คิดอย่างถูกต้อง คิดอย่างแจ่มแจ้งอย่างกว้างขวางและคิดอย่างลุ่มลึกตลอดจนคิดอย่างสมเหตุสมผล
9. ช่วยให้เป็นผู้มีปัญญา มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย มีความเมตตาและเป็นผู้มีประโยชน์
10. ช่วยให้ผู้สามารถอ่านเขียนฟังได้ดี
11. ช่วยให้ผู้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคข่าวสารข้อมูลสารสนเทศ

อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์ (อ้างถึงใน ธนภูมิ พุ่มจันทร์, 2555: 68) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของทักษะการคิดวิจารณ์ญาณไว้ว่า

1. ให้เข้าใจที่จะประเมินข้อมูล
2. ชี้ประเด็นที่ชอบเอียงอย่างผิดๆ
3. มีความเข้าใจสิ่งที่ถูกเอียง
4. สามารถแยกแยะความแตกต่างว่าอะไรคือความรู้ อะไรคือความจริง และอะไรเป็นเพียง

ความคิดเห็น

5. รู้จักประมวลข้อมูล ประมวลความคิด
6. รู้จักจัดลำดับข้อมูล
7. รู้จักสรุปเหตุผลข้อมูลหรือประเด็นต่างๆ
8. มองเห็นสิ่งต่างๆอย่างเป็นระบบรู้ว่าอะไรสำคัญหรือไม่สำคัญ
9. รู้จักใฝ่หาทางออกที่หลากหลายมากขึ้น หาหนทางใหม่ๆ
10. รู้จักตั้งเป้าหมาย
11. รู้จักที่จะวางแผนล่วงหน้า
12. ทำงานเป็นระบบมากขึ้น
13. มีความสามารถในเชิงเปรียบเทียบและมองเห็นความแตกต่างของสิ่งต่างๆชัดเจนขึ้น
14. ตัดสินใจได้ดี แม่นยำ มีหลักเกณฑ์
15. สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้ดี
16. รู้จักเปิดใจกว้าง ฟังความรอบด้าน ไม่ด่วนตัดสินใจโดยขาดข้อมูล
17. มีการคาดการณ์ได้ดีขึ้น

Greg Bassham (2001 : 9) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณไว้ว่า

1. การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณจะสอนทักษะที่หลากหลาย ด้วยการฝึกฝนความสามารถในการเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวถึงในตำราเรียนและห้องเรียนได้ชัดเจน ด้วยการสืบค้นอย่างเป็นระบบ
2. การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสามารถช่วยให้บุคคลประเมินสิ่งที่กำลังเรียนรู้ในชั้นเรียน ว่ามีความสามารถเพียงใดในการคิด
3. การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณจะสอนกลวิธีและทักษะที่หลากหลายซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงความสามารถของบุคคลในการประเมินผลได้

3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยให้บุคคลสามารถในการวิพากษ์วิจารณ์ข้อโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ถือเป็น การฝึกฝนให้บุคคลได้ใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็นได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปประโยชน์ของทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ ได้ว่า ช่วยให้ ผู้เรียนได้มีเหตุผลในการตัดสินใจหรือการแก้ไขปัญหา เป็นผู้ทำงานอย่างเป็นระบบ ระเบียบ รวมทั้ง เป็นผู้ที่มีความยุติธรรมในกระบวนการทำงาน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

เบญจวรรณ ปรางประเสริฐ (2553 : 86-92) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) เปรียบเทียบการคิดแบบโยนิโสมนสิการก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 46 คน โรงเรียนโคกเจริญวิทยา อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน 2) การคิดแบบโยนิโสมนสิการก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ทัศนพล ชื่นจิตต์ (2556 : 110-112) ได้วิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง โดยใช้กระบวนการแบบเผชิญสถานการณ์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาพฤติกรรมของเยาวชนไทย ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/10 โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน จำนวน 45 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาระดับทักษะการคิดแก้ปัญหา สาระหน้าที่พลเมือง โดยใช้กระบวนการแบบเผชิญสถานการณ์ สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน พบว่า มีระดับการคิดแก้ปัญหา อยู่ในระดับดี 2) การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เกี่ยวกับ ปัญหาพฤติกรรมของเยาวชนไทย ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน พบว่า นักเรียนมีคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนมากกว่าก่อนเรียนและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

จิราพร โบสีทธิพิเชษฐ (2557 : 114-126) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา เรื่อง สังคมไทย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สังคมไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ 2) เปรียบเทียบทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ 3) ศึกษาทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ 4) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 3/5 โรงเรียน ภ.ป.ร.ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สังคมไทย หลังเรียนด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา เรื่อง สังคมไทย หลังเรียนด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างเรียนด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์อยู่ในระดับสูง 4) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ธันท์ อุ๊ดน้อย (2558 : 71-78) ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี

ที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และ ปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังส่งผลให้นักเรียนมีทักษะความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ธนภูมิ พุ่มจันทร์ (2555 : 99-106) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง ประเด็นทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซีกค่าน มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง ประเด็นทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซีกค่าน 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง ประเด็นทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซีกค่าน 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซีกค่าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 ห้องเรียน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 104 คน แผนการเรียน วิทยาศาสตร์ – คณิตศาสตร์ โรงเรียนป้อมนาคราชสวทยานนท์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ เรื่อง ประเด็นทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซีกค่านสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง ประเด็นทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซีกค่านสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญณวัช ทัทวัช (2555 :93-103) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่อง กฎหมายน่ารู้ และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการ

จัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายอาญา นำนักรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา 3) ศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา 4) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 โรงเรียนกำแพงแสนวิทยา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยการเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การประเมินข้อโต้แย้ง การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น การอ้างอิงหรือสรุปความ การตีความและการนิรนัย ตามลำดับ 4) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ในด้านบรรยากาศการเรียนรู็ รองลงมา ได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับ

วรุตม์ อินทฤทธิ์ (2558 : 153-159) ได้วิจัย เรื่อง ผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยใช้วิธีการศึกษาที่มีต่อมโนทัศน์ประชาธิปไตยและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบคะแนนมโนทัศน์ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาสูง ปานกลาง และต่ำ ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษา 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาสูง ปานกลาง และต่ำ ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/12 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 24 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มตามระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา สูง 8 คน ปานกลาง 8 คน ต่ำ 8 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยใช้วิธีการศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา สูง ปานกลาง และต่ำ มีมโนทัศน์ประชาธิปไตยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับการเรียนการสอน

สอนสังคมศึกษาโดยใช้วิธีการมีศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา สูง ปานกลาง และต่ำ มี
ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วิเชียร ภคพามงคลชัย (2559 : 97-104) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาทักษะการคิด
อย่างมีวิจารณ์ญาณ เรื่อง เศรษฐศาสตร์มหภาคด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัย
เป็นฐาน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศรษฐศาสตร์มหภาค ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 3) ศึกษา
ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน กลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/6 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล เขตดุสิต
กรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่
5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05

Marra (1997, อ้างถึงใน สหพงศ์ จันศิริ, 2562: 76) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ รูปแบบการเรียนการสอน และความเชื่อภายใน ภายนอกของตนเอง โดย
การใช้แบบวัดประกอบด้วย 1) แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ 2) แบบวัดรูปแบบการเรียนการ
สอน 3) แบบวัดความเชื่ออำนาจภายในและภายนอกตนเอง ผลการศึกษาพบว่าทั้งความเชื่อภายใน
และภายนอกต่างมีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และรูปแบบการจัดการ
เรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดและการลงมือปฏิบัติของผู้เรียนยังส่งผลให้เกิดคุณลักษณะการเป็นผู้
มีความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสูง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณพบว่า การ
พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสามารถเกิดขึ้นได้กับนักเรียนทุกระดับชั้น อีกทั้งยังเป็นการคิด
พื้นฐานของการนำไปสู่การพัฒนาการคิดด้านอื่นๆของนักเรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้
กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้
นักเรียนมีการพัฒนาการคิดแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล และเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะให้นักเรียน
เป็นบุคคลที่มีเหตุผลในการตัดสินใจถูกต้องจากการคิด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการ

พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในสาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ว่า สามารถแยกประเภทของงานวิจัยได้ดังนี้ คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ และการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งงานวิจัยทั้ง 2 ประเภท ได้ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้กระบวนการคิดมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์อย่างมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ of นักเรียน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สารระเหยชีวศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยก่อนมีแบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง (Pre – Experimental Designs) แบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน (One Group Pretest-Pottest Design) โดยมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ซึ่งมีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี 3 โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอมือเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2563 จำนวน 13 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 548 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 3/2 จำนวน 40 คน โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอมือเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จากการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

2. ตัวแปรตาม

2.1 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเหยชีวศาสตร์

2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การทดลองใช้เวลาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยใช้เวลาดทดลอง 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง จำนวน 14 ชั่วโมง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ (ส 3.1 ม.3/2 และ ม.3/3) เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของปัญหาท้องถิ่นทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ที่สามารถแก้ไขปัญหโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ไขปัญหา และหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ (ส3.2 ม.3/1 ม.3/2 ม.3/4 และ ม.3/5) เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักการสำคัญของระบบสหกรณ์ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการสหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านการเก็บภาษี การแทรกแซงราคาและการควบคุมราคา กิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล ปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ปัญหาการว่างงาน ผลกระทบจากปัญหาการว่างงาน และแนวทางการแก้ไขปัญหาการว่างงาน

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามแบบแผนการวิจัยก่อนมีแบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง (Pre-Experimental Design) แบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน (One Group Pretest – Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์ , 2549 : 144) ซึ่งมีแบบแผนดังนี้

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T ₁	X	T ₂

ตารางที่ 2 แบบแผนการวิจัย

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

T₁ แทน การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pretest)

X แทน การสอนโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญ

สถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

T₂ แทน การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ (Posttest)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รายชั่วโมง ของหน่วยการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ

1.1 หน่วยการเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ โดยจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง

1.2 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ โดยจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 8 ชั่วโมง

2. แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 2 ชุด ชุดละ 2 ข้อใหญ่ 4 ข้อย่อย รวม 8 ข้อ

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ สารเศรษฐศาสตร์ จำนวน 1 ฉบับ 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก กำหนดให้ค่าคะแนนคือ ตอบถูก ได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบ ได้ 0 คะแนน

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 10 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ และคำถามปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ สาระเศรษฐศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ร่วมกับวิธีคิดโยนิโสมนสิการ จำนวน 7 แผน ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้กำหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ดังนี้

1.1.1 ส 3.1 ม.3/2 ม.3/3

1.1.2 ส 3.2 ม. 3/1 ม.3/2 ม.3/4 ม.3/5

สาระการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ สภาพปัจจุบันปัญหาท้องถิ่นทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ปัญหาของท้องถิ่นโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการแก้ไขและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาในระดับต่าง ๆ หลักการสำคัญของระบบสหกรณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักการและระบบของสหกรณ์เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล บทบาทการเก็บภาษีเพื่อพัฒนาประเทศของรัฐบาล บทบาทการแทรกแซงราคา และการควบคุมราคา นโยบาย และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล ภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด ความหมาย สาเหตุและแนวทางแก้ไขภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด ปัญหาการว่างงาน ผลกระทบจากปัญหาการว่างงาน และแนวทางการแก้ไขปัญหาการว่างงาน

1.2 ศึกษาการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยกำหนดแผนการสอนทุกหน่วย ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 กำหนดแผนการสอนหน่วยที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ จำนวน 3
แผน รวมระยะเวลา 6 ชั่วโมง

แผนที่	เนื้อหา	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	วิธีคิด	ความสามารถ
1	การแก้ไขปัญหา ท้องถิ่นตามปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง	- ชั้นรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักการ - ชั้นการประเมินคุณค่าและ ประโยชน์ - ชั้นการเลือกและตัดสินใจ - ชั้นปฏิบัติ	- วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย - วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม - วิธีคิดแบบคุณโทษ และทางออก - วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม	- ความสามารถในการกำหนดปัญหา - ความสามารถในการพิจารณาความ น่าเชื่อถือและตัดสินใจ - ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและ เลือกสมมติฐาน - ความสามารถในการตัดสินใจข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้องสมเหตุสมผล
2	เศรษฐกิจพอเพียงกับ การพัฒนาประเทศใน ระดับต่างๆ	- ชั้นรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักการ - ชั้นการประเมินคุณค่าและ ประโยชน์ - ชั้นการเลือกและตัดสินใจ - ชั้นปฏิบัติ	- วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย - วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม - วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก - วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม	- ความสามารถในการกำหนดปัญหา - ความสามารถในการพิจารณาความ น่าเชื่อถือและตัดสินใจ - ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและ เลือกสมมติฐาน - ความสามารถในการตัดสินใจข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้องสมเหตุสมผล
3	เศรษฐกิจพอเพียงกับ ระบบสหกรณ์	- ชั้นรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักการ - ชั้นการประเมินคุณค่าและ ประโยชน์ - ชั้นการเลือกและตัดสินใจ - ชั้นปฏิบัติ	- วิธีคิดแบบอริยสัจ - วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม - วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก - วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม	- ความสามารถในการกำหนดปัญหา - ความสามารถในการพิจารณาความ น่าเชื่อถือและตัดสินใจ - ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและ เลือกสมมติฐาน - ความสามารถในการตัดสินใจข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้องสมเหตุสมผล

ตารางที่ 4 กำหนดแผนการสอนหน่วยที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศจำนวน 4แผน รวมระยะเวลา 8 ชั่วโมง

แผน ที่	เนื้อหา	กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	วิธีคิด	ความสามารถ
4	การพัฒนาประเทศของรัฐบาล	- ขั้นรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักการ - ขั้นการประเมินคุณค่าและ ประโยชน์ - ขั้นการเลือกและตัดสินใจ - ขั้นปฏิบัติ	- วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย - วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่า เทียม - วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก - วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม	- ความสามารถในการกำหนดปัญหา - ความสามารถในการพิจารณาความ น่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล - ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและ เลือกสมมติฐาน - ความสามารถในการตัดสินลงข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล
5	บทบาทและ กิจกรรมทาง เศรษฐกิจของ รัฐบาล	- ขั้นรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักการ - ขั้นการประเมินคุณค่าและ ประโยชน์ - ขั้นการเลือกและตัดสินใจ - ขั้นปฏิบัติ	- วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย - วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่า เทียม - วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก - วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม	- ความสามารถในการกำหนดปัญหา - ความสามารถในการพิจารณาความ น่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล - ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและ เลือกสมมติฐาน - ความสามารถในการตัดสินลงข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล
6	นโยบายทาง เศรษฐกิจของ รัฐบาล	- ขั้นรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักการ - ขั้นการประเมินคุณค่าและ ประโยชน์ - ขั้นการเลือกและตัดสินใจ - ขั้นปฏิบัติ	- วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย - วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่า เทียม - วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก - วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม	- ความสามารถในการกำหนดปัญหา - ความสามารถในการพิจารณาความ น่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล - ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและ เลือกสมมติฐาน - ความสามารถในการตัดสินลงข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล
7	ปัญหาและ อุปสรรคใน การพัฒนา เศรษฐกิจของ ไทย	- ขั้นรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักการ - ขั้นการประเมินคุณค่าและ ประโยชน์ - ขั้นการเลือกและตัดสินใจ - ขั้นปฏิบัติ	- วิธีคิดแบบอริยสัจ - วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่า เทียม - วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก - วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม	- ความสามารถในการกำหนดปัญหา - ความสามารถในการพิจารณาความ น่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล - ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและ เลือกสมมติฐาน - ความสามารถในการตัดสินลงข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล

1.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ สาระเศรษฐศาสตร์ ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ใช้หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ จำนวนทั้งหมด 7 แผน จำนวน 14 ชั่วโมง

1.4 เสนอแผนการจัดการเรียนรู้ สาระเศรษฐศาสตร์ ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ใช้หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง โดยมีการปรับแก้ในด้านการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ในด้านการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับการเขียนจุดประสงค์ รวมทั้งการเขียนหลักเกณฑ์การวัดพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้สอดคล้องกับเครื่องมือวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ สาระเศรษฐศาสตร์ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ใช้หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของแผนการจัดการเรียนรู้ในด้านเวลา เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ แล้ววิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้นั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้นั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้นั้นไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

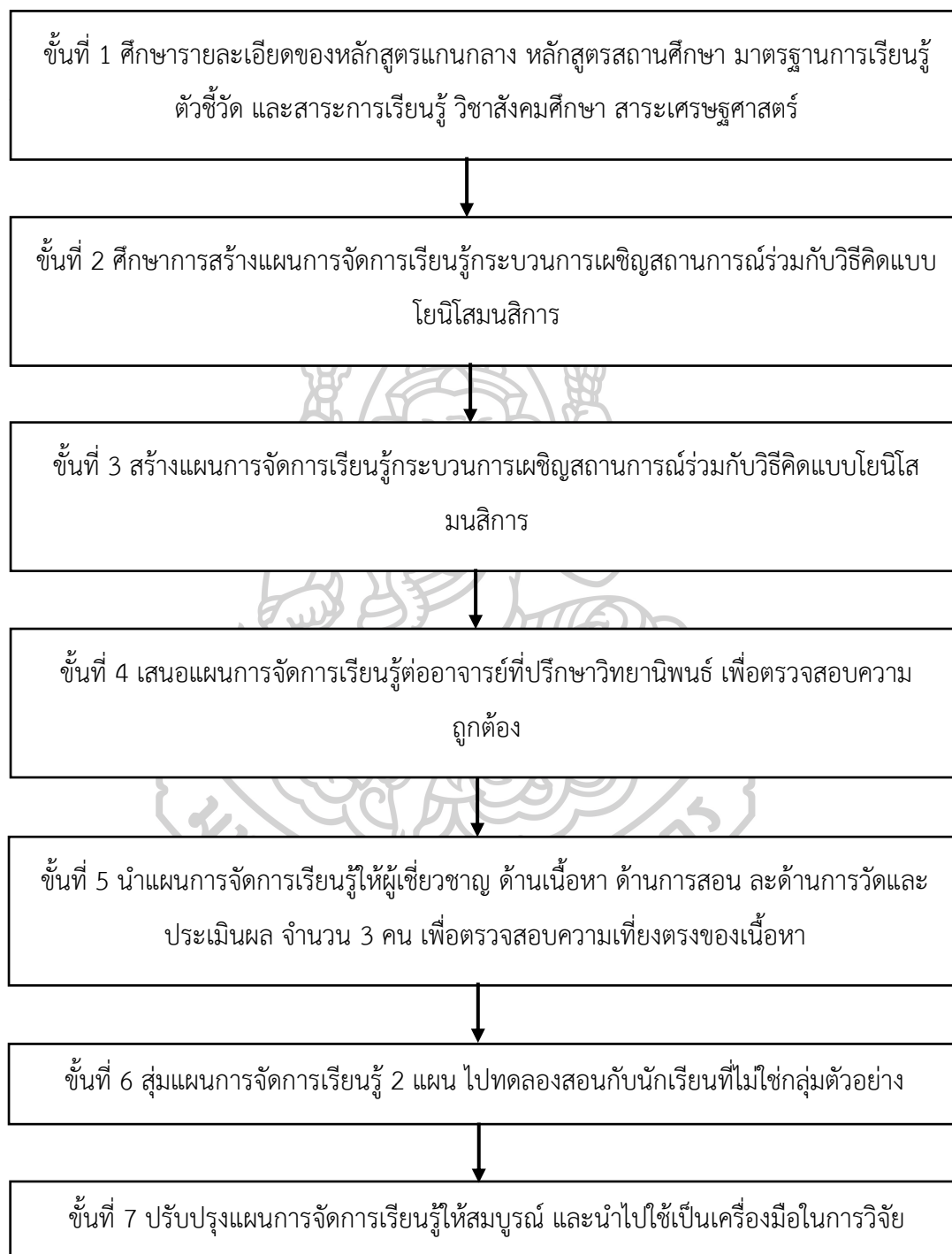
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งปรากฏว่าแผนการจัดการเรียนรู้นี้มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 (รายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 137-150) โดยมีการปรับแก้ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้มากขึ้น

1.6 สุ่มแผนการจัดการเรียนรู้ สาระเศรษฐศาสตร์ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ จำนวน 2 แผน ไปทดลองจัดการเรียนรู้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ของโรงเรียนพระนารายณ์ ซึ่งไม่ใช่ห้องเรียนในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

1.7 ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ สาระเศรษฐศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ไปใช้เป็นเครื่องมือวิจัย

แผนภูมิที่ 5 สรุปขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

2. แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 1) ความสามารถในการกำหนดปัญหา 2) ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล 3) ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน 4) ความสามารถในการทดสอบและตัดสินลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล ซึ่งเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 1 ชุดประกอบด้วย 2 ข้อใหญ่ แต่ละข้อใหญ่มี 4 ข้อย่อย รวม 8 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนรายชื่อในลักษณะของรูบรีค 3 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดการคิดวิจารณ์จากแนวคิดของ Dressel and Mayhew (1957 : 179-181) และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนวัดการคิดมีวิจารณญาณ ขั้นตอนในการดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีดังนี้

2.1 ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดทักษะการคิดวิจารณ์ และเกณฑ์การให้คะแนนรูบรีค (Rubric Scoring) และนำข้อมูลมาพิจารณาแนวทางการสร้างแบบวัดทักษะการคิดวิจารณ์ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความสามารถในการกำหนดปัญหา 2) ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล 3) ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและเลือกสมมติฐาน 4) ความสามารถในการตัดสิน และลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้องสมเหตุสมผล

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากแนวคิดของ Dressel and Mayhew เพื่อวัดความสามารถด้านการคิดซึ่งประกอบด้วย 1) ความสามารถในการกำหนดปัญหา 2) ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล 3) ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน 4) ความสามารถในการทดสอบและตัดสินลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล จำนวน 1 ชุดประกอบด้วย 2 ข้อใหญ่ แต่ละข้อใหญ่มี 4 ข้อย่อย คะแนนเต็ม 24 คะแนน พร้อมทั้งการแปลผลคะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังตารางที่

ตารางที่ 5 เกณฑ์การตรวจให้คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. ความสามารถในการกำหนดปัญหา	- ระบุสาระสำคัญของปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล	- ระบุสาระสำคัญของปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้อง แต่ไม่ระบุเหตุผล	- ระบุสาระสำคัญของปัญหาและสาเหตุของปัญหาไม่ถูกต้อง
2. ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล	- ระบุข้อมูลที่สนับสนุนมาใช้ในการแก้ไขครบถ้วน พร้อมทั้งระบุความน่าเชื่อถืออย่างมีเหตุผล	- ระบุข้อมูลที่สนับสนุนมาใช้ในการแก้ไขครบถ้วน แต่ไม่ระบุความน่าเชื่อถือ	- ระบุข้อมูลที่สนับสนุนมาใช้ในการแก้ไขไม่ครบถ้วน และไม่ระบุความน่าเชื่อถือ
3. ความสามารถในการรับรู้ กำหนด และเลือกสมมติฐาน	- ระบุสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง และครอบคลุม	- ระบุสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ แต่ไม่ครอบคลุม	- ระบุสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาไม่ถูกต้อง
4. ความสามารถในการตัดสิน และลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล	- ทำการลงข้อสรุปสมมติฐานได้ถูกต้อง พร้อมทั้งระบุเหตุผลในการตัดสินข้อมูลได้อย่างถูกต้อง	- ทำการลงข้อสรุปสมมติฐานได้ถูกต้อง แต่ไม่ระบุเหตุผลในการตัดสินข้อมูล	- ทำการลงข้อสรุปสมมติฐานไม่ถูกต้อง

ระดับเกณฑ์การประเมินของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนรูปรีค 3 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.00 คะแนน หมายถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับสูง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 คะแนน หมายถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 คะแนน หมายถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับต่ำ

2.3 นำแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.4 นำแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ จากนั้นนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เป็นรายชื่อโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้นไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2549 : 177) โดยได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 (รายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 151-152) ซึ่งข้อทดสอบมีการปรับภาษาของข้อคำถามให้มีความกระชับยิ่งขึ้น

2.5 นำแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปทดลองใช้ (Tryout) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ที่เคยเรียนในรายวิชานี้มาก่อน จำนวน 42 คน เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.74 (รายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 163)

2.6 นำแบบทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ปรับแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ ไปใช้ทดสอบก่อนและหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 40 คน

แผนภูมิที่ 6 สรุปขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพระนารายณ์ เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เนื้อหาสาระการเรียนรู้แกนกลางในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ศึกษา เรื่องการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัย

3.2 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ตามมาตรฐาน ส 3.1 และ ส 3.2 จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อพิจารณาพฤติกรรมและทักษะที่สัมพันธ์กับเนื้อหาและกิจกรรม จากนั้นสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ (Test Blueprint) ที่วัดพฤติกรรมการเรียนรู้ 6 ระดับ ตามแนวคิดของ Anderson & Krathwohl คือ จำ เข้าใจ ประยุกต์ใช้ วิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์ข้อสอบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	พฤติกรรมการเรียน						
		จำ	เข้าใจ	ประยุกต์ใช้	วิเคราะห์	ประเมินค่า	สร้างสรรค์	รวม
การแก้ไข ปัญหาท้องถิ่น ตามปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง	1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาท้องถิ่นภายในชุมชนด้านต่างๆ โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง				2			2
	2. นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาท้องถิ่นจากการสังเกตสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง		1		1	1	1	4
เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศในระดับต่างๆ	1. นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักความพอดีของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ ได้		1					3
	2. นักเรียนสามารถเขียนยกตัวอย่างการปฏิบัติที่เกิดจากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปพัฒนาระดับต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง			1	1			
เศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์	1. นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะสำคัญ หลักการและภารกิจของสหกรณ์ได้อย่างถูกต้อง	1	1	1				3
	2. นักเรียนสามารถฝึกฝนในการปฏิบัติกรแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันโดยนำหลักการสหกรณ์มาใช้ได้อย่างถูกต้อง			1			2	3
รวมข้อสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 2		1	3	3	4	1	3	15

ตารางที่ 7 แสดงการวิเคราะห์ข้อสอบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	พฤติกรรมกรเรียน						
		จำ	เข้าใจ	ประยุกต์ใช้	วิเคราะห์	ประเมินค่า	สร้างสรรค์	รวม
การพัฒนาประเทศของรัฐบาล	1. นักเรียนสามารถอธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลด้านการเมืองการปกครอง ด้านสังคม และด้านการศึกษาได้อย่างเหมาะสม				2			2
บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล	1. นักเรียนสามารถอธิบายบทบาทในการเก็บภาษี การแทรกแซงราคา และการควบคุมราคาของรัฐบาลได้อย่างถูกต้อง			1	1			3
	2. นักเรียนสามารถฝึกฝนในการแก้ไขปัญหาโดยการแทรกแซงราคาและการควบคุมราคาได้อย่างเหมาะสม					1		
นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล	1. นักเรียนสามารถอธิบายโดยการกำหนดมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจจากการกำหนดนโยบายด้านต่างๆได้อย่างถูกต้อง				2			3
	2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์นโยบายของรัฐบาลในด้านเศรษฐกิจเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาของประเทศได้อย่างเหมาะสม					1		
ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย	1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด และปัญหาการว่างงานที่เกิดขึ้น รวมทั้งสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาอย่างถูกต้อง			1	2	2	2	7
รวมข้อสอบหน่วยการเรียนรู้ที่ 3				2	7	4	2	15
รวมข้อสอบทั้งหมด		1	3	5	11	5	5	30

จากตารางที่ 5 ตารางที่ 6 สามารถสรุปการวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อวัดพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน ไว้ว่า จากการวิเคราะห์ข้อสอบของผู้วิจัย ซึ่งสามารถแยกประเภทพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน ตามลำดับจากจำนวนข้อที่วัดพฤติกรรมทางการเรียนที่มากไปหาจำนวนข้อที่วัดพฤติกรรมทางการเรียนที่ได้ดังนี้ ด้านวิเคราะห์ จำนวน 13 ข้อ ด้านประยุกต์ใช้จำนวน 5 ข้อ ด้านความจำจำนวน 4 ข้อ ด้านเข้าใจและด้านประเมินค่าจำนวนด้านละ 3 ข้อ และด้านสร้างสรรค์ จำนวน 2 ข้อ

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเหยศาสตร์ ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ใช้หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ เป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ให้ครอบคลุมตัวชี้วัด โดยแต่ละข้อให้มีตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดเพียง 1 ตัวเลือก กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบ ได้ 0 คะแนน เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพจำนวน 30 ข้อ โดยคัดเลือกให้ครอบคลุมตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้

3.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเหยศาสตร์ ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ใช้หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม โดยมีการปรับแก้ข้อคำถามและตัวเลือกของแบบทดสอบให้มีความชัดเจนมีความกระชับยิ่งขึ้น

3.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเหยศาสตร์ ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ใช้หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล รวมทั้งหมด 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ จากนั้นนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) เป็นรายข้อโดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2549 : 177) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.96-1.00 (รายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 153-160) โดยมีการปรับแก้ภาษาของข้อคำถามประเภทสร้างสรรค์ให้มีความกระชับ พร้อมทั้งปรับตัวลงของข้อคำถามไม่ให้สูงโด่งเกินไป

3.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเศรษฐศาสตร์ ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ใช้หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ไปทดลองใช้ (Tryout) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ที่เคยเรียนวิชานี้มาก่อน จำนวน 42 คน

3.7 นำผลการทดลองมาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาคุณภาพของข้อสอบ โดยตรวจสอบหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบได้ค่าระหว่าง 0.21 – 0.79 และหาค่าอำนาจจำแนก (r) ได้ค่าระหว่าง 0.24 – 0.62 ตามเกณฑ์ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543 : 137) (รายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 165-167) จากนั้นคัดเลือกข้อสอบ จำนวน 30 ข้อ โดยใช้เกณฑ์ 1) เลือกข้อสอบให้ครอบคลุมตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ 2) เลือกข้อสอบที่มีคุณภาพผ่านเกณฑ์

3.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเศรษฐศาสตร์ ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ใช้หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ในการตรวจสอบผลการวัดที่สม่ำเสมอและคงที่ด้วยวิธีการของ Kuder - Richardson จากสูตร KR-20 (มาเรียม นิลพันธุ์, 2549: 182) ซึ่งได้เท่ากับ 0.80 (รายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 165-167)

3.9 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเศรษฐศาสตร์ ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ใช้หน่วยการเรียนรู้ ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 40 คน

แผนภูมิที่ 7 สรุปขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

การสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีลักษณะเป็นแบบประเมินแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert (quoted in Best, 1986 : 182) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 พิจารณาหัวข้อปัญหาและจุดมุ่งหมายของการวิจัย ตลอดจนข้อมูลความคิดเห็นที่ผู้วิจัยต้องการทราบ

4.2 ร่างแบบสอบถาม โดยลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ และผลที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้เผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปลายเปิด เสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามปลายปิดให้มีเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยกำหนดค่าระดับความคิดเห็นในแบบสอบถาม ดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้ค่าระดับเท่ากับ	5
เห็นด้วยมาก	ให้ค่าระดับเท่ากับ	4
เห็นด้วยปานกลาง	ให้ค่าระดับเท่ากับ	3
เห็นด้วยน้อย	ให้ค่าระดับเท่ากับ	2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้ค่าระดับเท่ากับ	1

4.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อคำถามเป็นรายข้อ โดยมีการปรับแก้ภาษาของข้อคำถามให้มีความชัดเจนและเข้าใจง่ายมากขึ้น

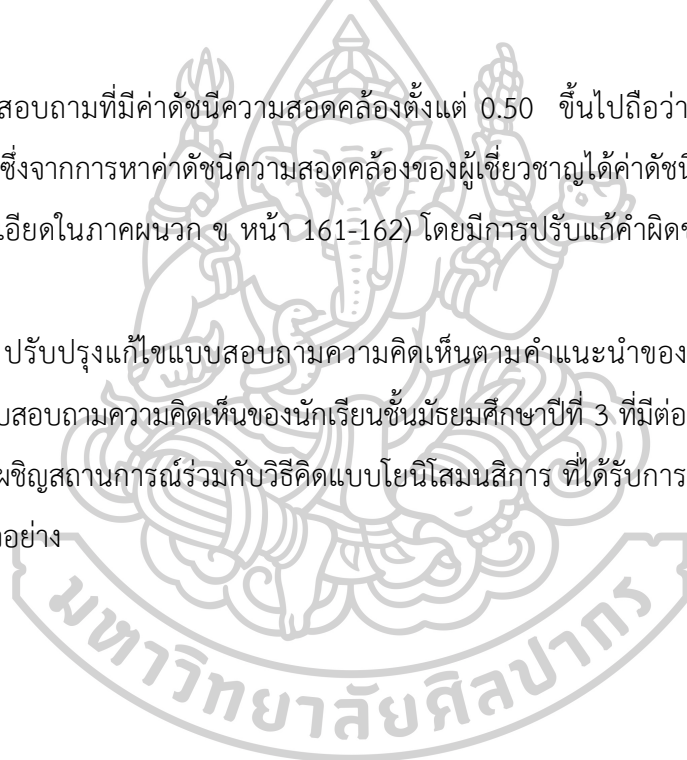
4.4 ปรับแก้แบบสอบถามความคิดเห็นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา ผู้เชี่ยวชาญด้าน

เนื้อหา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษา (Content Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

แบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีค่าความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่รับได้ ซึ่งจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 (รายละเอียดในภาคผนวก ข หน้า 161-162) โดยมีการปรับแก้คำผิดของข้อคำถามให้มีความถูกต้อง

4.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความคิดเห็นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน จากนั้นนำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

แผนภูมิที่ 8 สรุปขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการทดลองและเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 รวมทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ โดยแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย

1.1 ศึกษาเอกสารข้อมูล ตำรา วรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนั้น ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

1.2 ผู้วิจัยนำหนังสือความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยไปเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

1.3 ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน และทำการแนะนำวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

1.4 ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 40 คน ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนจำนวน 30 ข้อ และแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนจำนวน 2 ข้อใหญ่ 4 ข้อย่อย รวม 8 ข้อย่อย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการตามโครงการวิจัย

2.1 ผู้วิจัยทดลองใช้เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ นำไปทดลองใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โดยทำการสอนระยะเวลา 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 14 ชั่วโมง

2.2 หลังจากผู้วิจัยสอนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ จากนั้นผู้วิจัยทำการทดสอบนักเรียนจากแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 2 ข้อใหญ่ 4 ข้อย่อย รวม 8 ข้อย่อยเช่นกัน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

ผู้วิจัยรายงานผลการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามที่คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เสนอแนะ จัดพิมพ์รายงานผลการวิจัยฉบับร่าง ปรับปรุง แก้ไข จัดพิมพ์ และส่งรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อขอจบการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ จากแบบทดสอบการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)

โดยในการแปลความหมายของการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ใช้คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.00 คะแนน หมายถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับสูง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 คะแนน หมายถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง

กลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 คะแนน หมายถึง การคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับต่ำ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สารระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลัง (The One – Group Pretest – Posttest Designs) กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ที่เรียนรายวิชา ส23103 สังคมศึกษา 6 สารระเศรษฐศาสตร์ จำนวน 40 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สรุปวิธีการวิจัยได้ดังตารางที่ ดังนี้

ตารางที่ 8 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	วิธีการ	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	การทดสอบ	แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสาระเศรษฐศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	การทดสอบ	แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	การสอบถาม	แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยนำข้อมูลที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับความคิดเห็นที่ได้กำหนด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สารระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเศรษฐศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยขอเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

การทดสอบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	40	24	8.00	1.88	-29.52	1.35
หลังเรียน	40	24	21.12	2.32		

จากตารางที่ 9 พบว่า คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังเรียน ($\bar{X} = 21.12$, S.D = 2.32) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 8.00$, S.D = 1.88) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 10 คะแนนเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

การคิดอย่างมี วิจารณญาณ	คะแนน เต็ม	ก่อนเรียน				หลังเรียน			
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ ที่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ ที่
1. ความสามารถในการ กำหนดปัญหา	6	1.25	0.43	ต่ำ	1	2.95	0.30	สูง	1
2. ความสามารถในการ พิจารณาความน่าเชื่อถือ และตัดสินข้อมูล	6	0.90	0.44	ต่ำ	4	2.47	1.35	สูง	3
3. ความสามารถในการ รับรู้ กำหนดและเลือก สมมติฐาน	6	1.00	0.32	ต่ำ	3	2.43	1.30	ปานกลาง	4
4. ความสามารถในการ ตัดสินและลงข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล	6	1.12	0.46	ต่ำ	2	2.70	1.08	สูง	2
เฉลี่ยรวมแต่ละด้าน		0.85	0.41	ต่ำ		2.64	1.01	สูง	

จากตารางที่ 10 พบว่า คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 2.64$, $S.D = 1.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านความสามารถในการกำหนดปัญหา ($\bar{X} = 2.95$, $S.D = 0.30$) ความสามารถในการตัดสินและลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้องสมเหตุสมผล ($\bar{X} = 2.70$, $S.D = 1.08$) ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล ($\bar{X} = 2.47$, $S.D = 1.35$) และความสามารถในการรับรู้ กำหนดและเลือกสมมติฐาน ($\bar{X} = 2.43$, $S.D = 1.30$)

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิด
แบบโยนิโสมนสิการ

ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบ
โยนิโสมนสิการ จำนวน 40 คน ปรากฏดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิด
แบบโยนิโสมนสิการ

การทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน	จำนวน นักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	40	30	11.87	2.93	25.82	1.93
หลังเรียน	40	30	20.35	1.77		

จากที่ตารางที่ 11 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
หลังเรียน ($\bar{X} = 20.35$, S.D = 1.77) สูงวก่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 11.87$, S.D = 2.93) อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ตารางที่ 12 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้					
1	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักพัฒนาการคิดวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล	4.32	0.57	มาก	4
2	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการรวบรวมข้อมูลและแสวงหาข้อมูลในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง	4.37	0.66	มาก	2
3	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการทางปัญญา	4.40	0.59	มาก	1
4	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกระบวนการสอนที่มีเป้าหมายและมีขั้นตอนอย่างเหมาะสม	4.35	0.69	มาก	3
รวมด้านกิจกรรมการเรียนรู้		4.36	0.62	มาก	(3)

ตารางที่ 12 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้					
5	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	4.55	0.55	มากที่สุด	1
6	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ	4.47	0.50	มาก	3
7	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน	4.52	0.50	มากที่สุด	2
รวมด้านบรรยากาศการเรียนรู้		4.51	0.51	มากที่สุด	(1)
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้					
8	กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้จากการได้ฝึกทักษะการค้นหาความรู้จากข้อมูลสารสนเทศ	4.25	0.54	มาก	3
9	กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการสอนที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดให้มีเหตุผล มีประโยชน์ สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ปัญหาได้	4.40	0.54	มาก	2
10	กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่รู้เท่าทันปัญหา เพื่อสามารถแก้ไขได้อย่างมีสติ	4.67	0.52	มากที่สุด	1
รวมด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้		4.44	0.56	มาก	(2)
รวมทั้งรวม		4.42	0.57	มาก	

จากตารางที่ 12 พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านบรรยากาศการเรียนรู้นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมากเป็นลำดับที่หนึ่ง ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.51) รองลงมาได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.56) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมากเป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.62) ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านบรรยากาศการเรียนรู้นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.55) การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50) และการจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่รู้เท่าทันปัญหา เพื่อสามารถแก้ไขได้อย่างมีสติ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.52) กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการสอนที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดให้มีเหตุผล มีประโยชน์ สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ปัญหาได้ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.54) และกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้จากการได้ฝึกทักษะการค้นหาคำรู้จากข้อมูลสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.54) ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการทางปัญญา ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.59) การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการรวบรวมข้อมูลและแสวงหาข้อมูลในการแก้ไขปัญหา

ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.66) การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกระบวนการสอนที่มีเป้าหมายและมีขั้นตอนอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.69) และการจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักพัฒนาการคิดวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.57) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สารระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลพบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 13 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 548 คน จัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ โดยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ด้วยวิธีการจับสลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ สารระเศรษฐศาสตร์ ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 7 แผน ผู้วิจัยใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ จำนวน 14 ชั่วโมง 2) แบบวัดความสามารถการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สารระเศรษฐศาสตร์ เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ ซึ่งกำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนนรายข้อในลักษณะของรูบรีค (Rubric Scoring) 3 ระดับ โดยวัดความสามารถ 4 ด้าน ประกอบด้วย ความสามารถในการกำหนดปัญหา ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล ความสามารถในการกำหนดและเลือกสมมติฐาน และความสามารถในการทดสอบและลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล จำนวน 1 ชุดประกอบด้วย 2 ข้อใหญ่ แต่ละข้อใหญ่มี 4 ข้อย่อย 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารระเศรษฐศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นแบบวัดประเมินค่า 5 ระดับ โดยสอบถามความคิดเห็นในด้านกิจกรรมการเรียนรู้

ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ซึ่งแบ่งเป็นข้อย่อยจำนวน 10 ข้อ ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้สถิติทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) ทั้งนี้ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้เป็นเพราะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกใช้หลักการคิดวิเคราะห์ เพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล จากการพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลหลักฐานอย่างละเอียดรอบคอบ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Dressel and Mayhew มาปรับใช้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านการ

จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ด้านความสามารถในการกำหนดปัญหา เป็นความสามารถที่ผู้เรียนต้องเผชิญสถานการณ์จากการรับข้อมูล ข่าวสาร เพื่อฝึกฝนให้เป็นผู้ที่สามารถระบุปัญหา สาเหตุของปัญหาได้ รวมทั้งใช้ความคิดวิเคราะห์จากการสืบค้นหาสาเหตุของสถานการณ์ และวิธีการแก้ไขปัญหาย่างสมเหตุสมผล โดยขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บรรลุความสามารถในการกำหนดปัญหา คือ ขั้นรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการที่ผู้เรียนทำการสืบค้นและรวบรวมความรู้ ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสาเหตุ แนวทางแก้ไข และการป้องกัน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และสรุปประเด็นในขั้นตอนต่อไป ซึ่งขั้นตอนนี้ผู้เรียนสามารถบรรลุองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านความสามารถในการกำหนดปัญหาในด้านการรับรู้สาเหตุของปัญหาได้ 2) ด้านความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล ด้านนี้เน้นให้ผู้เรียนนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสืบค้นมาพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือ เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาย่างเหมาะสม โดยขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บรรลุความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล คือ ขั้นประเมินคุณค่าและประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รวบรวม พิจารณาและประเมินข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นๆ เพื่อที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจและเลือกแนวทางการแก้ไขได้อย่างถูกต้องในขั้นตอนต่อไป ขั้นตอนนี้ผู้เรียนสามารถบรรลุองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูลในการพิจารณาคัดเลือกและประเมินข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหานั้นได้ 3) ด้านความสามารถในการรับรู้ กำหนดและเลือกสมมติฐาน ด้านนี้ผู้วิจัยเน้นให้ผู้เรียนได้เลือกและตัดสินใจนำวิธีการแก้ไขปัญหานั้นที่ได้ผ่านการพิจารณา และตัดสินแล้วมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บรรลุความสามารถในการรับรู้ กำหนด และเลือกสมมติฐาน คือ ขั้นการเลือกและตัดสินใจที่ผู้เรียนได้ทำการคัดเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นๆ ที่เหมาะสมและเกิดผลสำเร็จมากที่สุดมาใช้ในการแก้ไขสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ ขั้นตอนนี้สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายด้านการรับรู้ กำหนด และเลือกสมมติฐานในการตัดสินใจแก้ไขปัญหานั้น สถานการณ์ที่คิดว่าจะมีความเหมาะสม และ 4) ด้านความสามารถในการตัดสินใจและลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล ด้านนี้ผู้วิจัยเน้นให้ผู้เรียนนำวิธีการแก้ไขปัญหานั้นที่ได้ทำการเลือกตัดสินใจแล้วมาใช้ในการปฏิบัติจริง ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็น หรืออภิปราย

เหตุผลให้สอดคล้องกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ได้เลือกไว้ โดยขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้บรรลุความสามารถในการตัดสินใจและลงข้อสรุปสมมติฐาน คือ ขั้นการปฏิบัติ ที่ผู้เรียนนำวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้เลือกไว้แล้วนำมาปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบของแผนผังความคิด และอภิปราย ขั้นตอนนี้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายด้านความสามารถในการตัดสินใจและลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผลในการนำวิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งวิเคราะห์ความสำเร็จจากผลการปฏิบัติ เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาต่อไปได้ จากที่กล่าวมานั้น สามารถสรุปได้ว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นพัฒนาความคิดเพื่อพิจารณาไตร่ตรองถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล อีกทั้งยังเป็นทักษะที่ส่งเสริมให้บุคคลมีคุณลักษณะเป็นคนมีเหตุผล คิดละเอียดรอบคอบ และไม่เป็นบุคคลที่ลำเอียงต่อการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551: 93) ที่กล่าวว่า การคิดของวิจารณญาณ คือ การไตร่ตรอง สังเกต สืบหาข้อมูลให้มีความรอบคอบและละเอียด นำไปสู่การลงมือปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม และสิ่งสำคัญของการนำทักษะการคิดวิจารณญาณมาส่งเสริมในการจัดการเรียนรู้ก็เพื่อที่จะสร้างให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีเหตุผลในการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งขั้นตอนที่สำคัญของการคิดวิจารณญาณ คือ การเน้นไปที่วิธีการฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการแก้ปัญหา และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้กล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็นเมื่อเกิดมีประเด็นข้อโต้แย้งถึงข้อมูลที่ได้รับฟังหรือเผชิญมา โดยประเด็นของการโต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของควมมีเหตุผล สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2559: 303-307) ที่กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะทำให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้นอย่างสมเหตุสมผล มีประสิทธิภาพ และนอกจากนี้ยังส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดกว้าง คิดลึก คิดถูกทาง คิดชัดเจน คิดถูกต้อง และคิดอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยความสามารถทางความคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นปัญหาสถานการณ์ที่ปรากฏ ข้อโต้แย้งหรือข้อมูลที่มีความคลุมเครือ และใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ของตนเองในการตัดสินใจ เพื่อสรุปเป็นข้อยุติที่สมเหตุสมผล สอดคล้องกับงานวิจัย ธนภูมิ พุ่มจันทร์ (2555: 113-114) ที่ได้ศึกษาผลการเรียนรู้และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่องประเด็นทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซีกด้านสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัย ปุณณวัช ธวัชวัช (2555: 93-94) ที่ได้ศึกษาผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายอาญานำรัฐของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา และเปรียบเทียบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้เรื่อง กฎหมายอาญานำรู้หลักเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ ไตรสิกขาสูงวกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาสูงวกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการศึกษา การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รายด้านพบว่าด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความสามารถในการกำหนดปัญหา เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถรับรู้สถานการณ์ ผ่าน การอ่าน การฟัง และนำข้อมูลมาตีความเพื่อจับใจความสำคัญของสถานการณ์นั้นๆได้ อาจเป็น เพราะผู้เรียนมีความชำนาญในด้านการจับใจความสาระสำคัญอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งผู้เรียนมีความ ชำนาญในด้านการคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐานตั้งแต่ต้น ซึ่งจากผลการประเมินอ่านคิดวิเคราะห์ และ เขียนของผู้เรียนโดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับที่ดีขึ้น (รายงานประจำปี โรงเรียนพระนารายณ์ ปี การศึกษา 2563 : 31-32) ซึ่งจากผลการประเมินดังกล่าว ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถคิดหาสาเหตุ และ แนวทางการแก้ไขปัญหาได้ เนื่องจากสถานการณ์ที่ผู้เรียนได้เผชิญเป็นสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่ ผู้เรียนเคยประสบมาก่อน อีกทั้งด้านความสามารถในการกำหนดปัญหาถือเป็นขั้นตอนของการคิด อย่างมีวิจารณญาณขั้นแรกๆที่ผู้เรียนต้องระบุปัญหาที่เผชิญ เพื่อสามารถนำไปสู่ขั้นตอนต่อไปของการ แก้ไขปัญหาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของกรมวิชาการ (2543: 4) และ Dewey (1933: 85) ที่ว่าการ คิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดที่มีความสมเหตุสมผล ซึ่งผ่านกระบวนการพิจารณาข้อมูล การ ตรวจสอบข้อมูล การกลั่นกรองข้อมูล เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของข้อมูลที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่วน ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและเลือกสมมติฐาน เนื่องจากเนื้อหา ของหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศบางประเด็นยังเป็นเรื่องที่ยังไม่ ผู้เรียน ส่วนใหญ่ยังไม่เคยเผชิญสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้การคาดคะเนสมมติฐานของผู้เรียนใน ประเด็นแนวทางการแก้ไขปัญหายังไม่มีความชัดเจน จึงส่งผลให้ผู้เรียนกำหนดสมมติฐานในประเด็น ดังกล่าวมีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีการทบทวนบทเรียนและสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกการ กำหนดสมมติฐานเพิ่มเติมในเนื้อหาอื่นมากขึ้น

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงวกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 และวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 อีกทั้งยังสอดคล้องกับเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และ บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ โดยมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของเนื้อหาดังกล่าวเน้น ให้นักเรียนได้ฝึกฝนการวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น อภิปราย และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของ

หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนใช้กระบวนการคิดแก้ไขปัญหาต่างๆได้อย่างมีเหตุผลจากสถานการณ์ที่ตนเองกำลังเผชิญในชีวิตประจำวัน และจากที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ส่งผลให้เกิดการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สารเศรษฐศาสตร์ที่สูงขึ้น โดยแต่ละขั้นตอนของการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้นำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนร่วมด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

- 1) ขั้นรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของบทเรียน จากภาพประกอบ บทความ หรือข่าวที่ครูนำมาเผยแพร่ให้นักเรียน จากนั้นนักเรียนจึงทำการศึกษา วิเคราะห์ประเด็นโดยสืบค้นข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสาเหตุ แนวทางแก้ไข และการป้องกัน ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวเป็นการรวบรวมแหล่งข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการประเมินนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่อไป โดยขั้นนี้ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบอริยสัจเข้ามาใช้ในการเรียนรู้
- 2) ขั้นประเมินคุณค่าและประโยชน์ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลที่สืบค้นและรวบรวม มาทำการประเมินข้อมูลที่ให้ประโยชน์เป็นแนวทางต่อการป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ขั้นนี้ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ วิธีคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม เข้ามาใช้ในการจัดการจัดการเรียนรู้
- 3) ขั้นการเลือกและตัดสินใจ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนทำการเลือก และอภิปรายวิธีการป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เป็นวิธีที่เหมาะสมต่อสถานการณ์นั้น พร้อมทั้งอภิปรายเหตุผลถึงวิธีการแก้ไขปัญหาที่ไม่เกิดประโยชน์ให้ครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้รับฟัง ขั้นตอนดังกล่าวผู้เรียนสามารถใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ วิธีคิดแบบคุณ-โทษและทางออก เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้
- 4) ขั้นการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการอภิปรายเนื้อหาที่นักเรียนได้ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ โดยเป็นการอภิปรายของนักเรียนให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนและครูได้รับฟัง เผยแพร่ในรูปแบบของแผนผังความคิด โดยขั้นตอนนี้เป็นขั้นของการเปิดโอกาสให้นักเรียนต่างสอบถามและแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างการอภิปราย โดยนักเรียนสามารถนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม เข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งขั้นนี้มีการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติตามกิจกรรมในใบงานที่ครูได้กำหนดไว้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถในการกำหนดปัญหา 2) ความสามารถในการพิจารณาและความน่าเชื่อถือของข้อมูล 3) ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและ

เลือกสมมติฐาน 4) ความสามารถในการตัดสินใจและลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณและมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สูงขึ้น

3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นลำดับแรก คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนมีความเห็นว่า การจัดการกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนจากการอภิปราย ส่งผลให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้วิจัยสังเกตถึงการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ผู้เรียนร่วมกันระดมความคิด เพื่อหาสาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหา จากการสืบค้น และรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมมาแก้ไขปัญหา จึงทำให้บรรยากาศของการจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความสุข สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษาของ Fraenkel (1992) Jarolimek (1997: 79-80) และนิมมวล ทศวัฒน์ (2542: 45-46) ที่กล่าวโดยสรุปว่า กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา ถือเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน ระดมความคิด ใช้การแสดงความคิดเห็นอย่างเหตุผล รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่วนในด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ นักเรียนมีความเห็นว่ากระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่รู้เท่าทันปัญหา สามารถแก้ไขได้อย่างมีสติ และมีเหตุผล ทั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ใช้กระบวนการกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ที่ได้เผชิญ จึงทำให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้ใหม่ๆจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อีกทั้งนักเรียนได้ทำางานความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงทำให้นักเรียนได้ใช้ความคิดในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากเนื้อหาบางประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนอาจเป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างยากพอสมควร เพราะเป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนยังไม่เคยเผชิญกับสถานการณ์โดยตรงในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์บางประเด็นยังไม่ชัดเจน

ในตอนที 2 นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นปัญหาหรือสถานการณ์ที่ผู้วิจัยได้นำมาให้ผู้เรียนศึกษา ว่าควรเป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน และควรเป็นสถานการณ์ที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไป เพื่อให้การสืบค้นข้อมูลของผู้เรียนเป็นไปอย่างสะดวกยิ่งขึ้น

เมื่อกล่าวโดยภาพรวมแล้วกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจสำหรับนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยสังเกตได้จากบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกันสืบค้นข้อมูล การแสดงความคิดเห็นจากการร่วมกันอภิปรายย่อยในกลุ่มของตนเอง รู้จักการคิดวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบมาแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล จึงนำไปสู่การพัฒนาปัญญาที่มีประสิทธิภาพ จึงทำให้ภาพรวมของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับที่เห็นด้วยมาก

ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ส่งเสริมให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยใช้หลักความมีเหตุผล ดังนั้นครูจึงต้องใช้คำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนได้ฝึกการพัฒนาการคิดและส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเต็มตามศักยภาพ

2. จากการวิจัยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีความรู้พื้นฐานจากกรณีศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาไม่เพียงพอ ดังนั้นหากครูต้องการนำไปใช้ ครูจำเป็นต้องเลือกเรื่องที่นักเรียนมีพื้นฐานความรู้มากพอ และเป็นเรื่องที่มีความเหมาะสมต่อพื้นฐานความคิดของนักเรียน และมีแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถสืบค้นและหาคำตอบได้ เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ

3. จากการวิจัยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดการฝึกตั้งสมมติฐานที่ถูกต้อง ดังนั้นหากครูต้องการนำไปใช้ ครูจะต้องให้นักเรียนทำความเข้าใจเกี่ยวกับการตั้งสมมติฐาน เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ไขปัญหาได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการคิดขั้นสูง

2. ควรมีการทำวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.**

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.** กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กฤษณมูรติ. (2556). **การศึกษาและสาระสำคัญของชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

จิราพร โปสิทธิพิชญ์. (2557). “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา เรื่อง สังคมไทย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทัศน์พล ชื่นจิตต์. (2556). “การจัดการเรียนรู้สาระหน้าที่พลเมือง โดยใช้กระบวนการแบบเผชิญสถานการณ์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทีศนา แคมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ.**พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2533). **การพัฒนากระบวนการคิด.** วารสารการศึกษา, กันยายน.

_____. (2544). **วิทยาการด้านการคิด.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธันท์ อุ้ดน้อย. (2558). “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของนักเรียน ชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

ธนภูมิ พุ่มจันทร์. (2555). “การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง ประเด็นทางสังคม อด
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบซีกค่าน.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.

นิมมวล ทศวัฒน์. (2542). “หน่วยที่ 1-7 ครูสังคมศึกษาแนวใหม่.” เอกสารประกอบการเรียนการ
สอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บรรจง อมรชีวิน. (2554). **Thinking School สอนให้คิด การเรียนรู้ หลักการ แนวทางและ
เครื่องมือการสอนคิดขั้นนำสู่การเป็นโรงเรียนสอนให้คิด.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: หจก.ภาพ
พิมพ์.

_____. (2556). **Critical Thinking การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หลักการพัฒนาคิดอย่างมี
ตรรกะ เหตุผลและดุลยพินิจ.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : หจก.ภาพพิมพ์.

เบญจวรรณ ปรางประเสริฐ. (2553). “การศึกษาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคม
ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประกอบ กรณีกิจ และคณะ. (2557). **รวมบทความ เรื่อง เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา:
นวัตกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้นท์ จำกัด.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ.(2551). **การพัฒนาคิด.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วน
จำกัด 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

ปุลณวัช ทัทวัช. (2555). “การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง กฎหมายน่ารู้ และทักษะการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง. (2553). “การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้กรณีศึกษาทางศาสตร์การเรียนการ
สอน เพื่อส่งเสริมความสามารถทางด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาวิชาชีพ
ครู.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระเทพเวที. (2537). **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญา.

พระเทพโสภณ. (2548). **ขอบฟ้าแห่งความรู้.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์.

พระพรหมคุณาภรณ์. (2550). **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม.** กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

- _____ (2551). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2553). **การวิเคราะห์การศึกษาเชิงวิพากษ์ : พื้นฐานการศึกษาด้าน
ประเด็นวิกฤตทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2547). **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. นครปฐม: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- โรงเรียนพระนารายณ์. (2561). **รายงานประจำปี โรงเรียนพระนารายณ์ ปีการศึกษา 2561**. (อัด
สำเนา).
- _____ (2563). **รายงานประจำปี โรงเรียนพระนารายณ์ ปีการศึกษา 2563**. (อัดสำเนา).
- _____ (2561). **หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนพระนารายณ์ ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2561 (ฉบับปรับปรุง 2561-2563) ระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น**. (อัดสำเนา).
- วรุตม์ อินทฤทธิ์. (2558). “ผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยใช้วิธีการศึกษาที่มีต่อมนทัศน์
ประชาธิปไตยและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลาย.” วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2549). **เทคนิคและยุทธวิธีพัฒนาทักษะการคิด การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- _____ (2554). **รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 5.
นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วันเพ็ญ วรรณโกลม. (2542). **การสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- วิเชียร ภาคพามงคลชัย. (2559). “การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเรื่อง เศรษฐศาสตร์ม
ภาคด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.”
วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม : ส เจริญ
การพิมพ์ จำกัด.
- วิภาพรรณ พินลา. (2561). **การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. (2544). **สอนเด็กให้คิดเป็น**. กรุงเทพฯ: ก.พ.จ.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2554). **วิธีการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรีนติ้ง.
- _____. (2560). **ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรีนติ้ง.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2541). **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียร์สโตร.
- _____. (2542). **การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์**. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2550). **คิดตามนัยแห่งพุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สหพงศ จันศิริ. (2562). “การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ในรายวิชาหลักการจัดการฟาร์มสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2” วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2540). **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2556). **ชีวิตแห่งธรรมนำสู่ปัญญา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: โรงพิมพ์มติชนปากเกร็ด.
- สมประสงค์ น่วมบุญลือ. (2555). **การคิดวิจารณ์ การใช้ตรรกะ เพื่อการตัดสินใจเลือก**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. (2545). **ฝึกเด็กให้คิดเป็น**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสฤชดีวงศ์.

ภาษาอังกฤษ

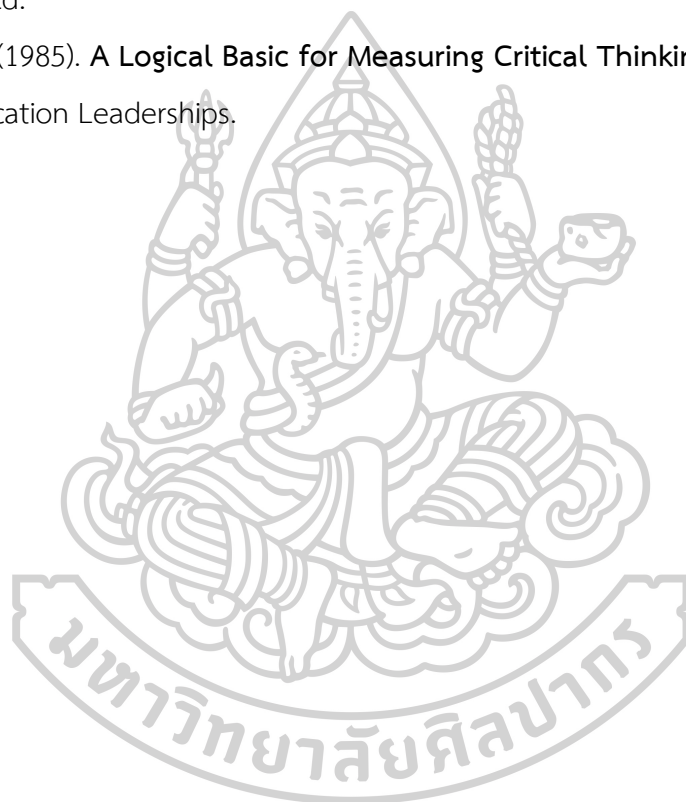
- Bassham, Gregory, Irwin William, Nardone Henry, Wallace M. James. (2011). **Critical Thinking**. 4 th ed. New York : McGraw-Hill.
- Dewey. J. (1993). **How we think: A restatement of the relation of reflective thinking to the education process**. Boston : D.C. Heath.
- Dressel and Mahew . (1957). **General Education : Exploration in Evaluation**. Washington, D.C. : American Council on Education.
- Jamie Carlin Watsan. (2015). **Critical Thinking**. Chennai: Newgen Knowledge Work (P).

Mark Mason. (2015). **Critical Thinking And Learning**. Singapore: Fabulous Printers Pte Ltd.

Mara, S.E.(1997). An exploration of critical thinking , learning style, locus of control and environmental Perception in baccalaureate Nursing Students. Disserttion Abstraccts international, 58(3), 1215.

Watson, Goodwin and Edward M. Glaser. (1964). **Watson and Glaser Critical Thinking Appraisal Manual : From Yim and Zu**. New York: Harcourt Brace and World.

Ennis , R.H. (1985). **A Logical Basic for Measuring Critical Thinking Skills**. Journal of Education Leaderships.

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพสื่อการเรียนรู้และความสอดคล้องของเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ	ไพวิทยศิริธรรม	อาจารย์ประจำสาขาการศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. อาจารย์ ดร.ทัศนีย์	ทองไชย	ครูวิทยฐานะเชี่ยวชาญ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ โรงเรียนนารีนุกูล
3. อาจารย์ ดร.ธนภูมิ	พุ่มจันทร์	ครูวิทยฐานะชำนาญการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ

ตารางที่ 13 ค่าความตรงเชิงเนื้อหาและดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การแก้ไขปัญหาในระบบเศรษฐกิจ ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการของผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การแก้ไขปัญหาในระบบเศรษฐกิจ					
1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. สมรรถนะของผู้เรียน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสมรรถนะของผู้เรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	2.00	0.67
5. สาระการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6. ชิ้นงาน/ภาระงาน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
7. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
8. กระบวนการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับลำดับขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	+1	+1	+1	3.00	1.00
9. การวัดและประเมินผล					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ					
1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. สมรรถนะของผู้เรียน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสมรรถนะของผู้เรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	2.00	0.67
5. สาระการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6. ชิ้นงาน/ภาระงาน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
7. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	2.00	0.67
8. กระบวนการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับลำดับขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	+1	+1	+1	3.00	1.00
9. การวัดและประเมินผล					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์					
1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. สมรรถนะของผู้เรียน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสมรรถนะของผู้เรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	2.00	0.67
5. สาระการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6. ชิ้นงาน/ภาระงาน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
7. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
8. กระบวนการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับลำดับขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	+1	+1	+1	3.00	1.00
9. การวัดและประเมินผล					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การพัฒนาประเทศของรัฐบาล					
1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. สมรรถนะของผู้เรียน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสมรรถนะของผู้เรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	2.00	0.67
5. สาระการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6. ชิ้นงาน/ภาระงาน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
7. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
8. กระบวนการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับลำดับขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	+1	+1	+1	3.00	1.00
9. การวัดและประเมินผล					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง บทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาล					
1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. สมรรถนะของผู้เรียน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสมรรถนะของผู้เรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	2.00	0.67
5. สาระการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6. ชิ้นงาน/ภาระงาน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
7. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
8. กระบวนการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับลำดับขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	+1	+1	+1	3.00	1.00
9. การวัดและประเมินผล					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล					
1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. สมรรถนะของผู้เรียน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสมรรถนะของผู้เรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
5. สาระการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6. ชิ้นงาน/ภาระงาน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ชิ้นงานกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
7. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
8. กระบวนการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับลำดับขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการเรียนรู้กับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	+1	+1	+1	3.00	1.00
9. การวัดและประเมินผล					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย					
1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. จุดประสงค์การเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. สมรรถนะของผู้เรียน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสมรรถนะของผู้เรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของคุณลักษณะอันพึงประสงค์กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	0	2.00	0.67
5. สาระการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00

รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6. ชิ้นงาน/ภาระงาน					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ ชิ้นงานกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ ชิ้นงานกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของภาระงาน/ ชิ้นงานกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
7. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของสื่อการ เรียนรู้/แหล่งเรียนรู้กับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
8. กระบวนการเรียนรู้					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการ เรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการ เรียนรู้กับลำดับขั้นตอนของกระบวนการเผชิญ สถานการณ์ร่วมวิธีคิดแบบโยนิโสสมนสิการ	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของกิจกรรมการ เรียนรู้กับการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	+1	+1	+1	3.00	1.00
9. การวัดและประเมินผล					
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและ ประเมินผลกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและ ประเมินผลกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
- ความเหมาะสมและความสอดคล้องของการวัดและ ประเมินผลกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
ค่าเฉลี่ยรวม					0.98

ตารางที่ 14 ค่าดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับ
วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ระดับคำถาม สถานการณ์ที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	ความสามารถในการกำหนดปัญหา	+1	+1	+1	3.00	1.00
2	ความสามารถในการพิจารณาความ น่าเชื่อถือและตัดสินใจข้อมูล	+1	+1	+1	3.00	1.00
3	ความสามารถในการรับรู้ กำหนด และ เลือกสมมติฐาน	+1	+1	+1	3.00	1.00
4	ความสามารถในการตัดสินใจ และลงข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล	+1	+1	+1	3.00	1.00

ข้อที่	ระดับคำถาม สถานการณ์ที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	ความสามารถในการกำหนดปัญหา	+1	+1	+1	3.00	1.00
2	ความสามารถในการพิจารณาความ น่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล	+1	+1	+1	3.00	1.00
3	ความสามารถในการรับรู้ กำหนด และ เลือกสมมติฐาน	+1	+1	+1	3.00	1.00
4	ความสามารถในการตัดสิน และลงข้อสรุป สมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
ค่าเฉลี่ยรวม						1.00

ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับ
วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ระดับคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1	ข้อใดถือเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของท้องถิ่นใน ด้านเศรษฐกิจ ส 3.1 ม.3/2 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
2	ปัญหาที่สำคัญในข้อใด ถือว่าเป็นปัญหาที่เกิด จากการพัฒนาประเทศเพื่อขยายตัวทาง เศรษฐกิจมากที่สุด ส 3.1 ม.3/2 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
3	ปัญหาทางสังคมด้านใดในปัจจุบัน ที่ยังเป็น ปัญหาสำคัญในการทำลายพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนอย่างต่อเนื่องและยากที่จะแก้ไข อย่างสิ้นสุด ส 3.1 ม.3/2 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
4	จากสถานการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้นทุกปีในประเทศ ไทย สาเหตุที่สำคัญที่สุดมาจากสาเหตุประการ ใด ส 3.1 ม.3/2 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
5	ข้อใดถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ในการ เสริมสร้างให้เศรษฐกิจของชุมชนเกิดความ เข้มแข็ง ส 3.1 ม.3/2 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
6	กิจกรรมในข้อใด ที่ถือว่าการสร้างความ มั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสม ส 3.1 ม.3/2 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
7	ข้อใดถือเป็นแนวความคิดตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถนำมาใช้ในการ แก้ปัญหาเศรษฐกิจของคนในท้องถิ่นได้ ส 3.1 ม.3/2 (วิเคราะห์)	+1	+1	0	2.00	0.67
8	ข้อใดถือเป็นพฤติกรรมการพัฒนาแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล ส 3.1 ม.3/3 (วิเคราะห์)	+1	+1	0	2.00	0.67
9	ถ้านักเรียนเป็นผู้จัดการสหกรณ์ จะ ประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของระบบสหกรณ์ ต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจไทย อย่างไร ส 3.1 ม.3/3 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ข้อที่	ระดับคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
10	ข้อใดเป็นการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับ สหกรณ์ ส 3.1 ม.3/3 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
11	สหกรณ์และแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งผล ประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไร ส 3.1 ม. 3/3 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
12	ถ้าท่านไปบรรยายเกี่ยวกับความสำคัญของสหกรณ์ต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ท่านจะเน้น ความสำคัญของสหกรณ์ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของ ไทยด้านใดเป็นอันดับแรก ส 3.1 ม.3/3 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
13	“หมู่บ้านไข่เค็มดินสอพอง ส่งเสริมให้คนใน ชุมชนรวมตัวกันเพื่อผลิตไข่เค็มให้มีชื่อเสียง เพื่อ สร้างจุดขายให้นักท่องเที่ยวมาซื้อสินค้าของ ชุมชนมากขึ้น” ข้อความดังกล่าวถือเป็นวิธีการ สร้างความมั่นคงเศรษฐกิจชุมชนอย่างเหมาะสม หรือไม่ ส 3.1 ม.3/2 (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00
14	“ชุมชนบ้านจันทร์เจ้า เป็นชุมชนติดชายฝั่งทะเล แต่มีปัญหาคลื่นน้ำทะเลหนุนและทำลายชายฝั่ง ภาครัฐจึงแก้ไขโดยการสร้างเขื่อนกันน้ำ” ข้อความดังกล่าวถือเป็นการแก้ไขปัญหาที่มี ความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร ส 3.1 ม.3/2 (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00
15	“ชุมชนตลาดท่าขุนนาง ลพบุรี เป็นชุมชนตั้งอยู่ ริมฝั่งแม่น้ำลพบุรี โดยระยะเวลาปัจจุบัน มี ปัญหาน้ำเน่าเสีย และรายได้ประชาชนมีไม่ เพียงพอ” จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ นักเรียน จะมีแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพ สูงขึ้นอย่างไร ส 3.1 ม.3/2 (สร้างสรรค์)	+1	+1	0	2.00	0.67
16	ถ้าชุมชนของนักเรียนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ อีกทั้งยังมี ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีจุดเด่นนั้นคือ ต้น มะพร้าวจำนวนมาก แนวทางใดที่เป็นการ ส่งเสริมศักยภาพของชุมชนที่ดีและเหมาะสม ที่สุด ส 3.1 ม.3/2 (สร้างสรรค์)	+1	+1	0	2.00	0.67

ข้อที่	ระดับคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
17	ชุมชนหมู่บ้านเกิดขณะเป็นชุมชนที่ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจในการปลูกฝังให้บุตรหลานทิ้งขยะลงถังขยะ และบริเวณหมู่บ้านจะมีน้ำตกและลำธาร จึงร่วมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์โดยการปลูกป่าเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งไม่นำอาหารหรือขยะมารับประทานที่จะสร้างความสกปรก” ข้อความนี้สอดคล้องกับหลักความพอดีในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านใด ส 3.1 ม.3/3 (เข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
18	ประเภทของสหกรณ์และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจข้อใดที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ส 3.1 ม.3/3 (เข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
19	ข้อใดต่อไปนี้สนับสนุนคำว่า “ทุนทางสังคม” มากที่สุด ส 3.1 ม.3/2 (เข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
20	“ชุมชนนครสวรรค์เป็นชุมชนที่ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน รวมไปถึงสมาชิกในชุมชนมีความรักและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” ข้อความนี้สอดคล้องกับหลักความพอดีในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านใด ส 3.1 ม.3/3 (เข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
21	“ชาวบ้านชุมชนตลาดบนเมืองรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้การนำหลักประชาธิปไตยในการดำเนินกิจกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม” จากข้อความดังกล่าวถือเป็น การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจรูปแบบใด ส 3.1 ม.3/3 (เข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
22	ข้อใดถือเป็นการส่งเสริมสร้างทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน ส 3.1 ม.3/2 (เข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
23	บุคคลในข้อใดนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม ส 3.1 ม.3/3 (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ข้อที่	ระดับคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
24	สถานการณ์ใดต่อไปนี้มี การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
25	หากนักเรียนทุกคนเป็นสมาชิกสหกรณ์ร้านค้า นักเรียนคนใดจะได้รับเงินปันผลจากสหกรณ์ร้านค้ามากที่สุด ส 3.1 ม.3/3 (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
26	ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกสหกรณ์ นักเรียนจะสามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพอะไรเพื่อพึ่งพาตนเอง ส 3.1 ม.3/3 (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
27	กิจกรรมในข้อใดต่อไปนี่ที่ถือเป็นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน โดยนำหลักของสหกรณ์มาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ส 3.1 ม.3/3 (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
28	กิจกรรมในข้อใดที่เป็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว โดยนำหลักการของสหกรณ์มาใช้ในการดำเนินชีวิต ส 3.1 ม.3/3 (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
29	วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ร้านค้าได้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือผู้บริโภคอย่างไร ส 3.1 ม.3/3 (จำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
30	พระบิดาของสหกรณ์ไทยคือใคร ส 3.1 ม.3/3 (จำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
31	นโยบายเรียนฟรี 15 ปี ที่รัฐบาลกำหนดขึ้นมาถือเป็นบทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศซึ่งมีเป้าหมายสำคัญอย่างไร ส 3.2 ม.3/1 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
32	การที่รัฐบาลทำการปฏิรูประบบพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับรัฐส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของรัฐด้านใดมากที่สุด ส 3.2 ม.3/1 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ข้อที่	ระดับคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
33	เมื่อเกิดสถานการณ์ราคาผลผลิตทางการเกษตรมีราคาตกต่ำ เช่น ข้าว หรือมันสำปะหลัง รัฐบาลจะเข้าแทรกแซงโดยการประกันราคาเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร บทบาทของรัฐบาลดังกล่าวส่งผลอย่างไร ส 3.2 ม.3/1 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
34	บทบาทหรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐบาลประเภทใดที่คิดว่ารัฐบาลจะมีค่าใช้จ่ายที่สูงมากต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศมากที่สุด ส 3.2 ม.3/1 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
35	“วรภัทร์มีอาชีพรับราชการครู ด้วยอัตราเงินเดือน 28,000 บาท อีกทั้งได้รับมรดกจากบิดา คือ บ้าน 1 หลัง และเปิดร้านขายของชำทั่วไปร่วมกับภรรยา” จากข้อความดังกล่าวข้างต้น มีความสัมพันธ์กับข้อใดมากที่สุด ส 3.2 ม.3/1 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
36	ชาวนนท์เป็นเจ้าของไร่มังคุด เมื่อถึงเวลาที่ไม่ออกตามฤดูกาล ชาวนนท์เร่งที่จะปลูกพืชผลทางการเกษตรชนิดนี้โดยปราศจากการวางแผนล่วงหน้า ทำให้เกิดสถานการณ์สินค้าราคาตกต่ำเนื่องจากเร่งปลูกมากเกินไป จากข้อความดังกล่าวรัฐจะเข้าช่วยเหลืออย่างไร ส 3.2 ม.3/2 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
37	“สินค้าข้าวสารหอมมะลิภายในประเทศมีปริมาณการส่งออกไปยังต่างประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง” จากข้อความดังกล่าวถ้านักเรียนเป็นรัฐบาลจะใช้มาตรการใดแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดผลดีต่อประเทศมากที่สุด ส 3.2 ม.3/2 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
38	จากนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศเมื่อมีการลดค่าเงินตราภายในประเทศลง จะส่งผลอย่างไรต่อประเทศ ส 3.2 ม.3/2 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
39	ปัญหาของภาวะการว่างงานในข้อใดที่ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างและรัฐจำเป็นต้องเข้าช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ส 3.2 ม.3/4 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ข้อที่	ระดับคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
40	ในภาวะเงินเฟ้อ ประชาชนจะได้รับผลกระทบในข้อใดมากที่สุด ส 3.2 ม.3/4 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
41	ประเทศที่มีอัตราการว่างงานสูง จะส่งผลกระทบต่อระบบการคลังภายในประเทศอย่างไร ส 3.2 ม.3/4 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
42	เพราะเหตุใดรัฐจึงออกนโยบายจัดสวัสดิการด้านสาธารณสุขแก่ชาวบ้านให้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลเท่าเทียมเหมือนประชาชนทั่วไป คือ บัตร 30 บาท ส 3.2 ม.3/1 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
43	เพราะเหตุใดรัฐบาลจึงออกมาตรการบริหารรายจ่ายของรัฐบาล ด้านการใช้เงินนอกงบประมาณ ของประเทศ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
44	สถานการณ์ที่เกิดเงินเฟ้อในระบบเศรษฐกิจ นักเรียนคิดว่าจากสถานการณ์นี้บุคคลกลุ่มใดได้รับประโยชน์มากที่สุด ส 3.2 ม.3/4 (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
45	เหตุการณ์ใดที่รัฐบาลจะต้องแสดงบทบาทด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจในการควบคุมราคา ส 3.2 ม.3/1 (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
46	“ประสบโชคเป็นเจ้าของธุรกิจบริษัทผลิตจิวเวลรี่ ระยะเวลาต่อมาเกิดภาวะสินค้าขายไม่ได้ปริมาณมาก ทำให้ต้องลดราคาสินค้าจิวเวลรี่ลงอย่างต่อเนื่อง” ข้อความดังกล่าวรัฐบาลจะแก้ไขอย่างไร ส 3.2 ม.3/4 (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
47	ข้อใดถือเป็นการกระตุ้นให้เกิดการบริโภคและเพิ่มกำลังซื้อของประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะเงินฝืด ส 3.2 ม.3/4 (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
48	หากรัฐบาลต้องการให้ธนาคารพาณิชย์การปล่อยสินเชื่อให้ประชาชนมากขึ้น เพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจ ควรทำอย่างไร ส 3.2 ม.3/1 (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ข้อ ที่	ระดับคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
49	ในช่วงที่เกิดภาวะสินค้าทางการเกษตรเกิดราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายเดือน รัฐบาลมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการออกมาตรการควบคุมราคาสินค้าไม่ให้สูงเกินไป นักเรียนคิดว่ามาตรการดังกล่าวเกิดผลดีต่อผู้บริโภคหรือไม่ ส 3.2 ม.3/1 (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00
50	เมื่อภาวะราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถ้านักเรียนเป็นรัฐบาลจะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร (ประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
51	ข้อใดไม่ใช่นโยบายการคลัง ส 3.2 ม.3/2 (จำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
52	ในกรณีที่ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดดุลการชำระเงินติดต่อกันหลายปี รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยการลดค่าเงินตราระหว่างประเทศ กรณีดังกล่าวนักเรียนเห็นด้วยกับมาตรการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลหรือไม่ ส 3.2 ม.3/2 (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00
53	นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ ว่าในสถานการณ์ปัจจุบันที่ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อมาจากภาวะการผลิตที่ใช้ต้นทุนค่อนข้างสูง ส 3.2 ม.3/4 (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00
54	เมื่อประเทศประสบภาวะที่ระดับราคาสินค้ามีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆอย่างต่อเนื่อง เรียกว่าเกิดภาวะใด ส 3.2 ม.3/4 (จำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
55	ถ้านักเรียนเป็นรัฐบาล นักเรียนจะมีแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างไร เพื่อลดผลกระทบจากภาวะเงินฝืด ในกรณีที่เศรษฐกิจเกิดความตกต่ำ ส 3.2 ม.3/4 (สร้างสรรค์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
56	สมโชค ประกอบอาชีพชาวสวน และเป็นบุคคลว่างงานประเภทฤดูกาล ประสบปัญหาภัยแล้ง จึงแก้ไขปัญหาโดยการเปลี่ยนมาเป็นปลูกอ้อยแทนข้าว กรณีดังกล่าวนักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขปัญหาของสมโชค ส 3.2 ม.3/4 (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ข้อ ที่	ระดับคำถาม	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
57	เมื่อประเทศเกิดสภาวะที่ขาดแคลนแรงงานที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี แต่ประชาชนที่จบการศึกษามานั้นเกิดปัญหาภาวะว่างงาน ถ้านักเรียนเป็นรัฐบาลจะมีแนวทางในการแก้ไขจัดการปัญหาดังกล่าวอย่างไร ส 3.2 ม.3/4 (สร้างสรรค์)	+1	+1	0	2.00	0.67
58	เมื่อประเทศไทยประสบปัญหาการว่างงานจากการที่บริษัทหรือโรงงานต่างๆในประเทศได้ออกมาตรการเลิกจ้างพนักงานในสังกัดจำนวนมาก ถ้านักเรียนเป็นรัฐบาลจะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร (สร้างสรรค์)	+1	+1	0	2.00	0.67
59	สถานการณ์ในข้อใดแสดงถึงภาวะเงินเฟ้อ ส 3.2 ม. 3/4 (เข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
60	สถานการณ์ในข้อใดที่สามารถบ่งบอกให้ทราบว่าประเทศเกิดภาวะเงินเฟ้อ (เข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
ค่าเฉลี่ยรวม						0.96

ตารางที่ 16 ค่าดัชนีความสอดคล้องจุดประสงค์ของแบบสอบถามความคิดเห็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สาระเศรษฐศาสตร์ ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ข้อ	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			$\sum R$	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้						
1	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักพัฒนาการคิดวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
2	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการรวบรวมข้อมูลและแสวงหาข้อมูลในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง	+1	+1	+1	3.00	1.00
3	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการทางปัญญา	+1	+1	+1	3.00	1.00
4	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกระบวนการสอนที่มีเป้าหมายและมีขั้นตอนอย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	3.00	1.00
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้						
5	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	+1	+1	+1	3.00	1.00
6	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ	+1	+1	+1	3.00	1.00

ข้อ	รายการประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			ΣR	IOC
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้						
7	การจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธี คิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้เกิดความสุขใน การเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน	+1	+1	+1	3.00	1.00
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้						
8	กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการ เรียนรู้จากการได้ฝึกทักษะการค้นหาคำรู้จาก ข้อมูลสารสนเทศ	+1	+1	+1	3.00	1.00
9	กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการสอนที่ฝึกฝนให้ ผู้เรียนได้ฝึกคิดให้มีเหตุผล มีประโยชน์ สามารถ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ปัญหาได้	+1	+1	+1	3.00	1.00
10	กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่ รู้เท่าทันปัญหา เพื่อสามารถแก้ไขได้อย่างมีสติ	+1	+1	+1	3.00	1.00
ค่าเฉลี่ยรวม						1.00

ตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สาระ
เศรษฐศาสตร์ โดยใช้สูตรของคูเดอร์ ริชาดสัน KR-20

คนที่	ข้อที่ 1		ข้อที่ 2		ข้อที่ 3		ข้อที่ 4		คนที่	ข้อที่ 1		ข้อที่ 2		ข้อที่ 3		ข้อที่ 4		
	กำหนด	ปัญหา	พิจารณา	ความน่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล	กำหนดและเลือกสมมติฐาน	ทดสอบและลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล	กำหนด	ปัญหา		พิจารณา	ความน่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล	กำหนดและเลือกสมมติฐาน	ทดสอบและลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้องและสมเหตุสมผล					
1	3	3	3	2	3	3	3	3	22	2	3	3	3	3	3	3	1	1
2	3	3	2	2	3	3	3	3	23	3	3	3	3	3	3	3	1	1
3	3	3	1	1	3	3	3	3	24	3	3	3	3	3	3	3	3	2
4	3	3	3	2	3	3	3	3	25	3	3	3	2	3	3	3	3	3
5	3	3	2	1	3	3	2	2	26	2	3	3	3	3	3	3	2	2
6	3	3	2	1	1	1	3	3	27	3	3	3	3	3	3	3	3	3
7	3	3	1	1	1	1	3	3	28	3	3	3	3	2	2	3	3	2
8	3	2	2	2	1	1	3	3	29	3	3	3	3	2	2	3	3	3
9	3	2	2	2	2	2	3	3	30	3	3	3	3	2	2	3	3	3
10	3	3	3	2	3	3	3	3	31	3	3	3	3	2	2	3	3	3
11	3	3	2	2	2	2	3	3	32	3	3	3	3	2	1	3	3	3
12	3	3	3	2	2	2	3	3	33	3	3	3	3	2	2	3	3	3
13	3	3	1	1	2	2	2	2	34	3	3	3	3	2	2	3	3	2
14	3	3	1	1	2	2	3	3	35	3	3	3	3	3	3	3	3	3
15	3	3	2	2	2	2	3	3	36	3	3	3	3	3	3	3	3	3
16	3	3	2	2	3	3	3	3	37	3	3	3	3	3	3	3	3	3
17	3	3	3	3	3	3	3	3	38	3	3	3	3	3	3	3	3	3
18	3	3	3	3	2	2	2	2	39	3	3	3	3	3	3	3	3	3
19	3	3	3	3	2	2	2	2	40	3	3	3	3	3	3	3	3	3
20	3	3	2	2	2	2	2	3	41	3	2	2	1	1	1	1	1	1
21	3	3	2	3	3	3	2	2	42	2	2	1	1	1	1	1	1	1

ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สาระ

เศรษฐศาสตร์ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาดสัน (Kuder

Richardson) ได้เท่ากับ 0.74

ตารางที่ 18 คะแนนแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโส
มนสิการ

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	12	23	21	6	21
2	9	22	22	6	19
3	11	20	23	7	20
4	9	23	24	5	23
5	7	19	25	6	23
6	7	17	26	8	21
7	8	16	27	9	24
8	5	17	28	8	21
9	10	19	29	11	22
10	9	23	30	6	22
11	11	20	31	12	22
12	7	21	32	10	21
13	6	16	33	8	22
14	8	18	34	6	21
15	8	20	35	7	24
16	6	22	36	7	24
17	10	24	37	8	24
18	10	20	38	8	24
19	7	20	39	7	24
20	9	19	40	6	24
ก่อนเรียน				$\bar{X} = 8.00$	S.D = 1.88
หลังเรียน				$\bar{X} = 21.12$	S.D = 2.32

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (q) ของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ สาระเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการ เฝชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยใช้สูตรของคูเตอร์ ริชาดสัน KR-20

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (q)	สรุปความหมาย
1	0.79	0.43	ใช้ได้
2	0.55	0.33	ใช้ได้
3	0.52	-0.29*	ใช้ไม่ได้
4	0.36	0.14*	ใช้ไม่ได้
5	0.33	0.19*	ใช้ไม่ได้
6	0.69	0.52	ใช้ได้
7	0.50	0.33	ใช้ได้
8	0.83*	0.62	ใช้ไม่ได้
9	0.69	0.33	ใช้ได้
10	0.33	0.19*	ใช้ไม่ได้
11	0.21	0.05*	ใช้ไม่ได้
12	0.36	0.29	ใช้ได้
13	0.31	0.14*	ใช้ไม่ได้
14	0.36	0.24	ใช้ได้
15	0.19*	0.10*	ใช้ไม่ได้
16	0.31	0.33	ใช้ได้
17	0.33	0.00*	ใช้ไม่ได้
18	0.21	0.14*	ใช้ไม่ได้
19	0.50	0.24	ใช้ได้
20	0.26	0.24	ใช้ได้
21	0.64	0.24	ใช้ได้
22	0.38	0.19*	ใช้ไม่ได้
23	0.55	0.24	ใช้ได้
24	0.36	0.14*	ใช้ไม่ได้
25	0.50	0.33	ใช้ได้

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (q)	สรุปความหมาย
26	0.38	0.19*	ใช้ไม่ได้
27	0.26	0.24	ใช้ได้
28	0.40	0.05*	ใช้ไม่ได้
29	0.31	0.14*	ใช้ไม่ได้
30	0.33	0.29	ใช้ได้
31	0.45	0.24	ใช้ได้
32	0.31	0.33	ใช้ได้
33	0.31	0.14*	ใช้ไม่ได้
34	0.55	0.33	ใช้ได้
35	0.57	0.38	ใช้ได้
36	0.29	0.29	ใช้ได้
37	0.52	0.29	ใช้ได้
38	0.36	0.33	ใช้ได้
39	0.29	0.19*	ใช้ไม่ได้
40	0.24	0.00*	ใช้ไม่ได้
41	0.26	0.33	ใช้ได้
42	0.21	0.14*	ใช้ไม่ได้
43	0.83*	0.43	ใช้ไม่ได้
44	0.33	0.29	ใช้ได้
45	0.19*	-0.10*	ใช้ไม่ได้
46	0.45	0.24	ใช้ได้
47	0.29	0.10*	ใช้ไม่ได้
48	0.55	0.24	ใช้ได้
49	0.31	0.33	ใช้ได้
50	0.52	0.29	ใช้ได้
51	0.21	0.14*	ใช้ไม่ได้
52	0.57	0.29	ใช้ได้
53	0.69	0.24	ใช้ได้
54	0.86*	0.38	ใช้ไม่ได้

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (q)	สรุปความหมาย
55	0.48	0.48	ใช้ได้
56	0.57	0.29	ใช้ได้
57	0.43	0.38	ใช้ได้
58	0.31	0.05*	ใช้ไม่ได้
59	0.38	0.00*	ใช้ไม่ได้
60	0.26	0.14*	ใช้ไม่ได้
ค่าเฉลี่ย	0.42	0.23	-

หมายเหตุ

- ข้อสอบข้อที่ 8,43 และ 54 มีค่าความยากง่าย (p) มากกว่า 0.80 จัดเป็นข้อสอบที่ง่ายเกินไปจึงตัดออก
- ข้อสอบข้อที่ 15 และ 45 มีค่าความยากง่าย (p) น้อยกว่า 0.20 จัดเป็นข้อสอบที่ยากเกินไป จึงตัดออก
- ข้อสอบข้อที่ 3,4,5,10,11,13,17,18,22,24,26,28,29,33,39,40,42,47,51,58,59 และ 60 มีค่าอำนาจจำแนก (r) น้อยกว่า 0.20 จัดเป็นข้อสอบที่ไม่สามารถจำแนกเด็กเก่งและเด็กอ่อนได้จึงตัดออก
- เนื่องจากมีข้อสอบเกินจำนวนที่ต้องการจึงตัดออกแบบเจาะจง ได้แก่ ข้อสอบข้อที่ 31,37 และ 52
- รวมตัดข้อสอบออกทั้งหมด 30 ข้อ และคงเหลือข้อสอบ 30 ข้อ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชชาร์ดสัน (Kuder Richardson) ได้เท่ากับ 0.80

ตารางที่ 20 คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระเศรษฐศาสตร์ ก่อนเรียนและ
หลังเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธี
คิดแบบโยนิโสมนสิการ

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	14	20	21	10	17
2	14	21	22	9	19
3	12	21	23	8	19
4	12	19	24	11	20
5	14	21	25	10	19
6	9	17	26	15	22
7	10	22	27	14	22
8	10	20	28	16	23
9	7	18	29	13	20
10	10	21	30	12	21
11	13	20	31	7	19
12	14	20	32	9	21
13	7	19	33	15	20
14	17	22	34	15	22
15	13	19	35	11	22
16	14	20	36	15	23
17	8	19	37	10	19
18	10	19	38	18	25
19	14	22	39	16	23
20	9	17	40	10	21
ก่อนเรียน				$\bar{X} = 12.30$	S.D = 2.78
หลังเรียน				$\bar{X} = 20.27$	S.D = 1.77

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

รายวิชา สังคมศึกษา 6	รหัสวิชา ส23103	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
หน่วยการเรียนรู้	เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ	เวลา 6 ชั่วโมง
แผนการจัดการเรียนรู้	เรื่อง การแก้ไขปัญหาในระบบเศรษฐกิจ	เวลา 2 ชั่วโมง

---

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

ม.3/2 มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

ปัญหาท้องถิ่นของไทยในปัจจุบัน ทั้งปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ล้วนเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ถือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน สาเหตุที่สำคัญเกิดขึ้นจากความเจริญก้าวหน้าของประเทศในด้านต่างๆ ที่ล้วนแต่สร้างความสะดวกสบายให้แก่ประชากร แต่คุณภาพชีวิตของประชากรกลับอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการแก้ไขมากขึ้น เนื่องมาจากการดำเนินชีวิตของประชากรขาดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตได้แก่ การมีภูมิคุ้มกัน ความมีเหตุผล และความพอประมาณ

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1 นักเรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาท้องถิ่นภายในชุมชนด้านต่างๆ โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง

3.2 นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาท้องถิ่นจากการสังเกตสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

3.3 นักเรียนเห็นคุณค่าของหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาท้องถิ่นด้านต่างๆ ในสังคมปัจจุบัน

4. สาระการเรียนรู้

4.1 ปัญหาท้องถิ่นของไทย

4.1.1 สภาพปัญหา

4.1.2 สาเหตุของปัญหา

4.1.3 แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา

4.2 แนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.1 ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.2 หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4.2.3 แนวทางการแก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น

5. สมรรถนะของผู้เรียน

5.1 ความสามารถในการสื่อสาร

5.2 ความสามารถในการคิด

5.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

6.1 ใฝ่เรียนรู้

6.2 มุ่งมั่นในการทำงาน

7. ชิ้นงาน/ภาระงาน

7.1 แผนผังความคิด ปัญหาของท้องถิ่นด้านต่างๆ

7.2 ใบงาน เรื่อง การแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของไทย

8. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้

8.1 สื่อการเรียนรู้

- ใบความรู้ เรื่อง ปัญหาท้องถิ่นของไทยในด้านต่างๆ

8.2 แหล่งเรียนรู้

- ห้องศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (มุมด้านสารสนเทศ)

9. กิจกรรมการเรียนรู้ (กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ)

ชั่วโมงที่ 1

1. ขั้นรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ

1.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม และให้แต่ละกลุ่มทำการศึกษาจากข้อมูล
ในประเด็นปัญหาท้องถิ่นของไทยที่ครูมอบหมาย ให้แต่ละกลุ่มทำการศึกษาวเคราะห์ ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ปัญหาความยากจน

- กลุ่มที่ 2 ปัญหาน้ำท่วม

1.2 ครูกำหนดประเด็นปัญหาข้างต้นโดยให้แต่ละกลุ่มไปสืบค้นถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาในปัจจุบัน

1.3 นักเรียนศึกษา และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาตามประเด็นแต่ละกลุ่ม โดยการสืบค้นจากข้อมูลสารสนเทศ โดยใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

1.3.1 ครูชี้แจงความหมายและลักษณะของวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

1.3.2 ครูชี้แจงวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ประเภทคิดแบบสอบสวน

1.3.3 นักเรียนฝึกตั้งคำถามจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อสืบค้นหาปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา

1.3.4 นักเรียนร่วมกันสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการแก้ไข แนวทางการป้องกันปัญหา และรวบรวมข้อมูลที่ได้สืบค้นตามประเด็นของแต่ละกลุ่ม

2. ชั้นประเมินคุณค่าและประโยชน์ (วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม)

2.1 ครูอธิบายนักเรียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมาย และลักษณะของคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม

2.2 นักเรียนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการแก้ไข และแนวทางการป้องกันจากการสืบค้น

2.3 นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์แนวทางป้องกันและวิธีการแก้ไขปัญหาที่ได้ผลและเกิดประโยชน์สูงสุด

ชั่วโมงที่ 2

3. ขั้นการเลือกและตัดสินใจ (วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก)

3.1 ครูอธิบายนักเรียนเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายและลักษณะของวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก

3.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกเลือกแนวทางป้องกันและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดประโยชน์สูงสุด

3.3 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย ข้อดี และข้อเสีย รวมทั้งเหตุผลที่เลือกแนวทางการป้องกันและวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดประโยชน์สูงสุด และอภิปรายถึงข้อเสียของแนวทางการป้องกันและวิธีการแก้ไขปัญหาที่ตัดสินใจตัดออก

4. ขั้นการปฏิบัติ

4.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปเนื้อหาถึงสาเหตุปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้น และแนวทางป้องกันปัญหา ลงในใบกิจกรรมที่ครูกำหนดให้

4.2 ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน และให้ซักถามข้อมูล

4.3 นักเรียนทำใบงาน เรื่อง กระบวนการแก้ปัญหาท้องถิ่น จำนวน 4 ข้อ พร้อมส่งภายในชั่วโมงเรียน

4.4 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน เรื่อง การแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ในประเด็นสาเหตุ ผลกระทบ แนวทางป้องกัน และวิธีการแก้ไข

4.5 ครูและนักเรียนร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา (วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม) โดยถามนักเรียนดังนี้

(นักเรียนคิดว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญหรือไม่ และสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นได้อย่างไร) (พิจารณาคำตอบของผู้เรียน)

10. การวัดและประเมินผล

รายการวัดและประเมินผล	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านพุทธิพิสัย	- การทำแบบทดสอบ - การทำใบงาน	- แบบทดสอบการคิด อย่างมีวิจารณญาณ - ใบงานกระบวนการ แก้ไขปัญหาในท้องถิ่น	- ร้อยละ 60 ผ่าน เกณฑ์
ด้านทักษะพิสัย	- ประเมินผลงานจากการ ทำงานกลุ่ม - สังเกตการทำงานกลุ่ม	- แบบประเมินชิ้นงาน - แบบสังเกตการ ทำงานกลุ่ม	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
ด้านคุณลักษณะอันพึง ประสงค์	- สังเกตพฤติกรรม	- แบบสังเกต พฤติกรรม	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

เกณฑ์การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. ความสามารถในการกำหนดปัญหา	- ระบุสาระสำคัญของปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล	- ระบุสาระสำคัญของปัญหา และสาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้อง แต่ไม่ระบุเหตุผล	- ระบุสาระสำคัญของปัญหา และสาเหตุของปัญหาไม่ถูกต้อง
2. ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล	- ระบุข้อมูลที่สนับสนุนมาใช้ในการแก้ไขครบถ้วน พร้อมทั้งระบุความน่าเชื่อถืออย่างมีเหตุผล	- ระบุข้อมูลที่สนับสนุนมาใช้ในการแก้ไขครบถ้วน แต่ไม่ระบุความน่าเชื่อถือ	- ระบุข้อมูลที่สนับสนุนมาใช้ในการแก้ไขไม่ครบถ้วนและไม่ระบุความน่าเชื่อถือ
3. ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและเลือกสมมติฐาน	- ระบุสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ ถูกต้อง และครอบคลุม	- ระบุสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ แต่ไม่ครอบคลุม	- ระบุสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาไม่ถูกต้อง
4. ความสามารถในการตัดสิน และลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล	- ทำการลงข้อสรุปสมมติฐานได้ ถูกต้อง พร้อมทั้งระบุเหตุผลในการตัดสินข้อมูลได้อย่างถูกต้อง	- ทำการลงข้อสรุปสมมติฐานได้ ถูกต้อง แต่ไม่ระบุเหตุผลในการตัดสินข้อมูล	- ทำการลงข้อสรุปสมมติฐานไม่ถูกต้อง

ใบความรู้ เรื่อง ปัญหาท้องถิ่นของไทย

ปัญหาท้องถิ่นของไทย

ปัญหาท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบันสามารถจำแนกออกได้ 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ปัญหาด้านสังคม

1. สภาพปัญหา โดยเฉพาะในพื้นที่ท้องถิ่นชนบทของไทย มีดังนี้

- ปัญหาความยากจน มีภาระหนี้สิน และเยาวชนขาดโอกาสทางการศึกษา
- ปัญหาการอพยพย้ายถิ่น คนวัยแรงงานอพยพเข้ามาทำงานในเมือง ทำให้

ชนบทขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร

- ปัญหาท้องถิ่นไม่มีความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการ ขาดการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มหรือองค์กรระดับท้องถิ่น ทำให้ต้องพึ่งพาสังคมภายนอกมากเกินไป ทั้งเงินทุน บุคคล พลังงาน เป็นต้น

2. สาเหตุของปัญหา มีดังนี้

- ขาดแคลนที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
- ดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวย เกิดภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วง น้ำท่วม เป็นต้น
- ต้นทุนการผลิตภาคการเกษตรสูง เช่น ค่าปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง
- ขาดความรู้และเทคนิคการเกษตรที่มีความทันสมัย

3. แนวทางแก้ไขปัญหา การแก้ไขปัญหาด้านสังคม มีดังนี้

- นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต เช่น ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยและไม่สร้างหนี้สิน โดยลด ละ เลิกอบายมุขทั้งปวง เป็นต้น
- รัฐจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกรและพัฒนาด้านการประกอบอาชีพ
- ลดค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต เช่น งดใช้สารเคมีและเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ย

จากธรรมชาติ

1.2 ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

1. สภาพปัญหา เป็นปัญหาที่พบมากในเกษตรกร มีดังนี้

- ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ประสิทธิภาพขาดทุนและมีหนี้สิน
- ปัญหาการว่างงาน ทั้งผู้ใช้แรงงานและผู้มีการศึกษา
- ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้
- ปัญหาค่าครองชีพสูง สินค้ามีราคาแพง รายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย

2. สาเหตุของปัญหา มีดังนี้

- ความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจโลก เมื่อพืชผลทางการเกษตรของตลาดโลกมีราคาตกต่ำ ทำให้เกษตรกรไทยได้ผลกระทบบางรายได้
- ชาวนา ชาวไร่มีต้นทุนการผลิตสูง เพราะเน้นการผลิตที่ใช้สารเคมี ทั้งปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ซึ่งมีราคาแพงทำให้เกิดหนี้สินพอกพูน
- ความล้มเหลวในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม และดินเสื่อมคุณภาพ ทำให้เกษตรกรว่างงานและขาดรายได้
- การผลิตที่เน้นพึ่งพาปัจจัยภายนอก เช่น ใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีทางการเกษตร และพลังงานเชื้อเพลิง
- ค่านิยมในการบริโภคที่ฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเกินฐานะและรายได้

3. แนวทางแก้ไขปัญหา ควรดำเนินการดังนี้

- สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยรวมกลุ่มคนในท้องถิ่นในรูปแบบของสหกรณ์ เพื่อจัดหาตลาดระบายผลผลิตทางการเกษตร ไม่พึ่งพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรมีรายได้ดีขึ้น
- ลดการพึ่งพาจากภายนอก เน้นการผลิตและกรบริโภคที่อาศัยปัจจัยการผลิตและผลผลิตภายในท้องถิ่น รวมทั้งแหล่งเงินทุนในชุมชน
- ยึดทางสายกลางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่านิยมในการบริโภคตามกำลังฐานะไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ใช้จ่ายเกินตัว และไม่ก่อหนี้สินที่ไม่จำเป็น

1.3 ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

1. สภาพปัญหา ท้องถิ่นต่างๆประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม เช่น ป่าไม้ถูกทำลาย น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย มลพิษด้านเสียงและกลิ่นจากพื้นที่เกษตรกรรม หมอกควันจากการเผาไหม้ซึ่งข้าวและวัชพืช เป็นต้น

- ปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น ไฟไหม้ป่า ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น

2. สาเหตุของปัญหา มีดังนี้

- การปล่อยน้ำเสียจากไร่นา ฟาร์มเลี้ยงสุกร และโรงงานอุตสาหกรรมลงสู่แม่น้ำโดยไม่ผ่านระบบการบำบัดตามกฎหมาย

- การพัฒนาอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมโดยขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เช่น บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก ปล่อยควันพิษ ฝุ่นละออง และกลิ่นเหม็นของโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

3. แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา มีดังนี้

- ปลูกฝังค่านิยมให้ประชาชนในท้องถิ่นช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติให้ช่วยกันฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องต้องรักษากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างเคร่งครัด

เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. ใฝ่เรียนรู้	ตั้งใจ พยายามในการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ อย่างหลากหลายจากการใช้สื่อทางการเรียนรู้ อย่างเหมาะสม มีการสรุปประเด็นความรู้ต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้	ตั้งใจ พยายามในการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ อย่างหลากหลายจากการใช้สื่อทางการเรียนรู้ อย่างเหมาะสม	ตั้งใจ พยายามในการเรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจ รับผิดชอบทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย ด้วยความพยายาม ให้เกิดผลสำเร็จ ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการร่วมกันทำงานอย่างสามัคคี	ตั้งใจ รับผิดชอบทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย ด้วยความพยายาม ให้เกิดผลสำเร็จ ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคในการทำงาน	ตั้งใจ รับผิดชอบทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย

ระดับคุณภาพของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5 – 6 อยู่ในระดับสูง

3 – 4 อยู่ในระดับปานกลาง

ต่ำกว่า 2 อยู่ในระดับต่ำ

เกณฑ์การประเมินสมรรถนะของผู้เรียน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. ความสามารถในการสื่อสาร	มีความสามารถในการรับ-ส่งสารข้อมูลอย่างมีเหตุผล เลือกใช้สื่อที่หลากหลายในการถ่ายทอดความรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความรู้สึกตามทัศนะของตนเองอย่างเหมาะสม	มีความสามารถในการรับ-ส่งสารข้อมูลอย่างมีเหตุผล เลือกใช้สื่อที่หลากหลายในการถ่ายทอดความรู้	มีความสามารถในการรับ-ส่งสารข้อมูลอย่างมีเหตุผล
2. ความสามารถในการคิด	มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างถูกต้อง และนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ	มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างถูกต้อง	มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง มีการหาความรู้มาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ตัดสินใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง มีการหาความรู้มาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาอย่างเหมาะสม	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

ระดับคุณภาพของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5 – 6 อยู่ในระดับสูง

3 – 4 อยู่ในระดับปานกลาง

ต่ำกว่า 2 อยู่ในระดับต่ำ

ใบงาน เรื่อง การแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. แบบฝึกหัดฉบับนี้เป็นแบบอัตนัย โดยใช้เวลาตอบ 15 นาที
2. ให้นักเรียนตอบคำถามโดยการเติมคำตอบลงในกระดาษคำตอบที่กำหนดให้

ถุงพลาสติกหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่นับวัน ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น เช่นเดียวกับภาวะโลกร้อน ได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างร้ายแรง ซึ่งพลาสติกส่วนใหญ่ใช้เวลาย่อยสลายนานกว่า 500 ปี และมีจำนวนการใช้มหาศาล แต่ความสามารถในการกำจัดไม่เพียงพอ จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษ ระบุว่าปริมาณขยะพลาสติกที่เกิดขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 12 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด หรือประมาณ 2 ล้านตัน ต่อปี โดยในพื้นที่กรุงเทพฯ และบางพื้นที่ที่มีการใช้ถุงพลาสติกเฉลี่ย คนละ 8 ใบต่อวัน ทำให้มีขยะพลาสติกมากถึง 80 ล้านใบต่อวัน โดยประเทศไทยติดอันดับ 6 ของโลกในฐานะประเทศที่ปล่อยพลาสติกลงทะเลมากที่สุด

คำถาม

1. จากข้อความดังกล่าวข้างต้นคือปัญหาเกี่ยวกับอะไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. จากข้อมูลดังกล่าว มีความจริง หรือ เท็จอย่างไร น่าเชื่อถือหรือไม่ นักเรียนมีหลักฐานหรือชุดข้อมูล หรือแหล่งข้อมูลใดมาใช้ในการตัดสินใจว่าน่าเชื่อถือ จงอธิบาย

.....

.....

.....

.....

3. จากปัญหาดังกล่าวนักเรียนคิดว่ามีวิธีการใดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างน้อย 2 วิธีการ

.....

.....

.....

.....

4. จากข้อที่ 3 วิธีการใดที่นักเรียนคิดว่าเหมาะสมและนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหานี้ได้ดีที่สุด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบกิจกรรม ปัญหาท้องถิ่น

คำสั่ง : ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ศึกษาประเด็นปัญหา พร้อมทั้งสรุปลงบนใบกิจกรรมตามหัวข้อที่กำหนดให้

ประเด็นปัญหา

.....

.....

.....

สาเหตุของปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

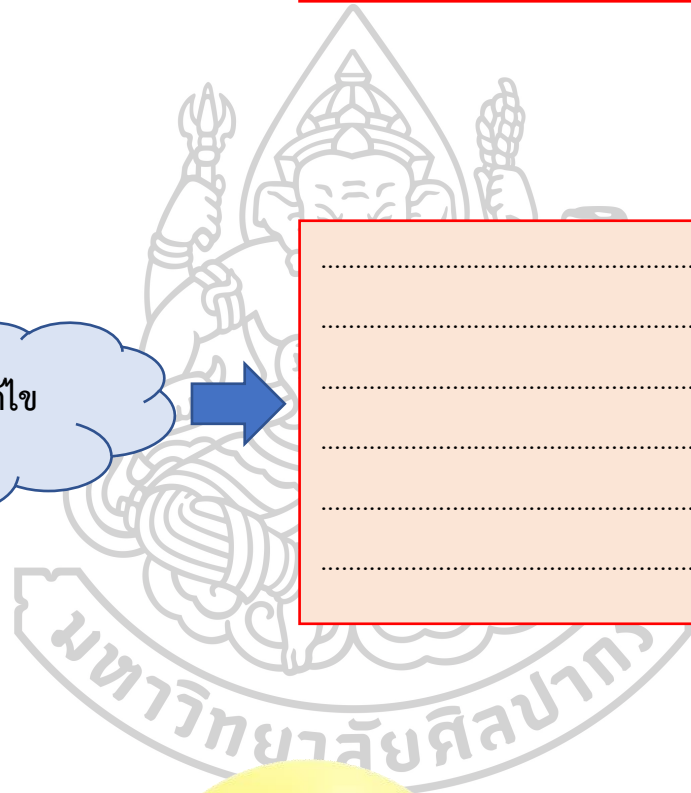
.....

.....

.....

.....

.....

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

รายวิชา สังคมศึกษา 6

รหัสวิชา ส23103

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หน่วยการเรียนรู้

เรื่อง บทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ

เวลา 8 ชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้

เรื่อง การแก้ไขปัญหาในระบบเศรษฐกิจ

เวลา 2 ชั่วโมง

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจของโลก

ม.3/4 อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด

2. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

ในการพัฒนาประเทศเกือบทุกประเทศ ต้องประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ อาทิ เช่น ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ ภาวะเงินฝืด และปัญหาการว่างงาน ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ถือเป็นปัญหาที่ทุกประเทศประสบพบเจอ และเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง

3. สาระการเรียนรู้

3.1 ภาวะเงินเฟ้อ

3.1.1 ความหมายของปัญหาเงินเฟ้อ

3.1.2 สาเหตุของปัญหา

3.1.3 ผลของภาวะเงินเฟ้อ

3.1.3 แนวทางในการแก้ปัญหาเงินเฟ้อ

3.2 ภาวะเงินฝืด

3.2.1 ความหมายของปัญหาเงินฝืด

3.2.2 สาเหตุของปัญหาเงินฝืด

3.2.3 ผลของภาวะเงินฝืด

3.2.4 แนวทางในการแก้ปัญหาเงินฝืด

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

4.1 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด และปัญหาการว่างงานที่เกิดขึ้น รวมทั้งสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง

4.2 นักเรียนเห็นประโยชน์ของผลการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของรัฐบาลรวมทั้งสามารถนำวิธีการดังกล่าวไปใช้ในการป้องกันได้อย่างเหมาะสม

5. สมรรถนะของผู้เรียน

- 5.1 ความสามารถในการสื่อสาร
- 5.2 ความสามารถในการคิด
- 5.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 6.1 ใฝ่เรียนรู้
- 6.2 มุ่งมั่นในการทำงาน

7. ชิ้นงาน/ภาระงาน

- 7.1 แผนผังความคิด ภาวะเงินเฟ้อ ภาวะเงินฝืด
- 7.2 ใบงาน ภาวะเงินเฟ้อ ภาวะเงินฝืด

8. สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้

8.1 สื่อการเรียนรู้

- วิดีโอตัวอย่างปัญหาเงินเฟ้อ และปัญหาเงินฝืด
- <https://www.youtube.com/watch?v=kL07184yrMc>
- <https://www.youtube.com/watch?v=3SuQHESJJ7w>

8.2 แหล่งเรียนรู้

- ห้องศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

9. กิจกรรมการเรียนรู้ (กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ)

ชั่วโมงที่ 1

1. ขั้นการรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ (วิธีคิดแบบอริยสัจ)

1.1 ขั้นกำหนดทุกข์

1.1.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม และให้แต่ละกลุ่มทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูลสารสนเทศในการประกอบการทำกิจกรรม ซึ่งครูมอบหมายข้อมูลปัญหาของเศรษฐกิจไทยที่เกิดขึ้น และให้ทุกกลุ่มทำการวิเคราะห์ ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ภาวะเงินเฟ้อ
- กลุ่มที่ 2 ภาวะเงินฝืด

- กลุ่มที่ 3 การว่างงาน

1.1.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาลักษณะของกรณีศึกษาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ได้รับมอบหมายแต่ละประเภท

1.2 ชั้นกำหนดสมุทัย

- นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น

1.3 ชั้นกำหนดนิโรธ

1.3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนาประเทศ เช่น ด้านการท่องเที่ยว ด้านการลงทุน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศในทิศทางที่ถูกต้อง

1.3.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสืบค้น และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ได้รับมอบหมาย

2. ชั้นประเมินคุณค่าและประโยชน์ (วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม)

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการป้องกัน แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ได้จากการสืบค้น

2.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดประโยชน์สูงสุด โดยแบ่งเป็นรายด้าน

ชั่วโมงที่ 2

3. ชั้นการเลือกและตัดสินใจ (วิธีคิดแบบคุณโทษ และทางออก)

3.1 นักเรียนเลือกแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่มศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน

3.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายเหตุผลในการตัดสินใจเลือกแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่แต่ละกลุ่มได้ศึกษา

4. ชั้นการปฏิบัติ

4.1 นักเรียนรับกระดาษและระบุเนื้อหาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่ม โดยสรุปเป็นแผนผังความคิดหรือออกแบบที่แต่ละกลุ่มถนัด

4.2 นักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานหน้าชั้นเรียนเกี่ยวกับประเด็นที่แต่ละกลุ่มทำการศึกษาวิเคราะห์ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนได้อภิปรายซักถาม และถกประเด็นเพิ่มเติม

4.3 นักเรียนทำใบงาน เรื่อง การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้พัฒนาระดับต่างๆ จำนวน 4 ข้อ พร้อมส่งภายในชั่วโมงเรียน

4.4 ครูเปิดวิดีโอสรุป เรื่อง ภาวะเงินเฟ้อ และภาวะเงินฝืดให้นักเรียนฟัง เพื่อสร้างความเข้าใจ

4.5 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน เรื่อง ภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด

4.6 ครูและนักเรียนร่วมกันเสนอแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยถามนักเรียนดังนี้ (นักเรียนคิดว่า ถ้าเกิดปัญหาภาวะเงินเฟ้อ ภาวะเงินฝืด และการว่างงาน นักเรียนจะมีแนวทางการปฏิบัติตนอย่างไรในฐานะประชาชน) (วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม) (พิจารณาคำตอบของผู้เรียน)

10. การวัดและประเมินผล

รายการวัดและประเมินผล	วิธีการ	เครื่องมือ	เกณฑ์การประเมิน
ด้านพุทธิพิสัย	- การทำใบงาน	- ใบงานภาวะเงินเฟ้อ ภาวะเงินฝืด	- ร้อยละ 60 ผ่านเกณฑ์
ด้านทักษะพิสัย	- ประเมินผลงานจากการทำงานกลุ่ม - สังเกตการทำงานกลุ่ม	- แบบประเมินชิ้นงาน - แบบสังเกตการทำงานกลุ่ม	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์
ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- สังเกตพฤติกรรม	- แบบสังเกตพฤติกรรม	- ระดับคุณภาพ 2 ผ่านเกณฑ์

เกณฑ์การประเมินการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. ความสามารถในการกำหนดปัญหา	- ระบุสาระสำคัญของปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล	- ระบุสาระสำคัญของปัญหา และสาเหตุของปัญหาได้อย่างถูกต้อง แต่ไม่ระบุเหตุผล	- ระบุสาระสำคัญของปัญหา และสาเหตุของปัญหาไม่ถูกต้อง
2. ความสามารถในการพิจารณาความน่าเชื่อถือและตัดสินข้อมูล	- ระบุข้อมูลที่สนับสนุนมาใช้ในการแก้ไขครบถ้วน พร้อมทั้งระบุความน่าเชื่อถืออย่างมีเหตุผล	- ระบุข้อมูลที่สนับสนุนมาใช้ในการแก้ไขครบถ้วน แต่ไม่ระบุความน่าเชื่อถือ	- ระบุข้อมูลที่สนับสนุนมาใช้ในการแก้ไขไม่ครบถ้วนและไม่ระบุความน่าเชื่อถือ
3. ความสามารถในการรับรู้ กำหนดและเลือกสมมติฐาน	- ระบุสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง และครอบคลุม	- ระบุสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ แต่ไม่ครอบคลุม	- ระบุสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาไม่ถูกต้อง
4. ความสามารถในการตัดสิน และลงข้อสรุปสมมติฐานอย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล	- ทำการลงข้อสรุปสมมติฐานได้ถูกต้อง พร้อมทั้งระบุเหตุผลในการตัดสินข้อมูลได้อย่างถูกต้อง	- ทำการลงข้อสรุปสมมติฐานได้ถูกต้อง แต่ไม่ระบุเหตุผลในการตัดสินข้อมูล	- ทำการลงข้อสรุปสมมติฐานไม่ถูกต้อง

เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. ใฝ่เรียนรู้	ตั้งใจ พยายามในการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ อย่างหลากหลายจากการใช้สื่อทางการเรียนรู้ อย่างเหมาะสม มีการสรุปประเด็นความรู้ต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้	ตั้งใจ พยายามในการเรียนรู้ และแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ อย่างหลากหลายจากการใช้สื่อทางการเรียนรู้ อย่างเหมาะสม	ตั้งใจ พยายามในการเรียนรู้
2. มุ่งมั่นในการทำงาน	ตั้งใจ รับผิดชอบทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย ด้วยความพยายาม ให้เกิดผลสำเร็จ ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดีในการร่วมกันทำงานอย่างสามัคคี	ตั้งใจ รับผิดชอบทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย ด้วยความพยายาม ให้เกิดผลสำเร็จ ไม่ท้อแท้ต่ออุปสรรคในการทำงาน	ตั้งใจ รับผิดชอบทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย

ระดับคุณภาพของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5 – 6 อยู่ในระดับสูง

3 – 4 อยู่ในระดับปานกลาง

ต่ำกว่า 2 อยู่ในระดับต่ำ

เกณฑ์การประเมินสมรรถนะของผู้เรียน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	3	2	1
1. ความสามารถในการสื่อสาร	มีความสามารถในการรับ-ส่งสารข้อมูลอย่างมีเหตุผล เลือกใช้สื่อที่หลากหลายในการถ่ายทอดความรู้ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความรู้สึกตามที่ตนเองอย่างเหมาะสม	มีความสามารถในการรับ-ส่งสารข้อมูลอย่างมีเหตุผล เลือกใช้สื่อที่หลากหลายในการถ่ายทอดความรู้	มีความสามารถในการรับ-ส่งสารข้อมูลอย่างมีเหตุผล
2. ความสามารถในการคิด	มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ อย่างถูกต้อง และนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ	มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ อย่างถูกต้อง	มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง มีการหาความรู้มาประยุกต์ใช้แก้ปัญหอย่างเหมาะสม ตัดสินใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง มีการหาความรู้มาประยุกต์ใช้แก้ปัญหอย่างเหมาะสม	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

ระดับคุณภาพของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5 – 6 อยู่ในระดับสูง

3 – 4 อยู่ในระดับปานกลาง

ต่ำกว่า 2 อยู่ในระดับต่ำ

สื่อการเรียนการสอน

เงินเฟ้อคืออะไรและเกิดขึ้นได้อย่างไร? [รุ่งริงเศรษฐกิจไทย]
 การดู 122,400 ครั้ง · 28 ส.ค. 2017

ภาวะเงินเฟ้อ

PRINCE of SONGKLA UNIVERSITY TRANS CAMPUS

ภาวะเงินฝืด
Deflation

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารณา หลีกภัย
 คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ
 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

ภาวะเงินฝืด (Deflation)
 การดู 11,407 ครั้ง · 27 ก.ย. 2019

ภาวะเงินเฟ้อ

ใบงาน เรื่อง ภาวะเงินเฟ้อ ภาวะเงินฝืด

คำชี้แจง :

1. ใบงานฉบับนี้เป็นแบบอัตนัย จำนวน 4 ข้อ โดยใช้เวลาตอบ 15 นาที
2. ให้นักเรียนตอบคำถามโดยการพิจารณาเหตุการณ์ที่กำหนดให้

“ราคาสินค้าพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงสวนทางกับอำนาจการซื้อ ค่าจ้างขั้นต่ำในแต่ละเดือนเพียงพอที่จะซื้ออาหารแค่ 1 ใน 10 ของอาหารที่จำเป็นสำหรับคนคนเดียว เมื่อเกิดความไม่แน่นอนว่าราคาสินค้าจะเพิ่มขึ้นมากเพียงใด ผลที่ตามมาคือการกักตุนสินค้าหลายชนิด และกลายเป็นการขาดแคลนข้าวของจำเป็นในที่สุด โดยเฉพาะสินค้าที่มีการควบคุมราคา เช่น นม เนื้อสัตว์ กาแฟ ข้าว รวมถึงยารักษาโรค ประชาชนที่รอซื้อสินค้าเหล่านี้อาจต้องกลับบ้านมือเปล่าแม้จะต่อคิวนานหลายชั่วโมง ชาวเวเนซุเอลาหลายคนยังคงอดทนต่อไป แต่อีกหลายคนทนไม่ไหว จากตัวเลขของสหประชาชาตินั้น ตั้งแต่ ค.ศ. 2014 เป็นต้นมามีชาวเวเนซุเอลาราวสองล้านคนที่ต้องอพยพหนีภัยเศรษฐกิจไปยังประเทศใกล้เคียง เช่น โคลอมเบียและชิลี”

1. จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นักเรียนคิดว่าเป็นปัญหาอะไร และมีสาเหตุมาจากอะไร

จงอธิบาย

.....

.....

.....

2. จากกรณีศึกษา นักเรียนคิดว่ามีข้อมูลหรือแหล่งข่าวใดที่สามารถนำมาสนับสนุนความเชื่อถือของกรณีศึกษา และตัดสินความน่าเชื่อถือของกรณีดังกล่าว

.....

.....

.....

.....

.....

3. จากกรณีศึกษาดังกล่าว นักเรียนคิดว่าจะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร จงยกตัวอย่างแนวทางในการแก้ไขปัญหา มา 3 ประเด็น

.....

.....

.....

.....

.....

4. จากข้อที่ 3 นักเรียนคิดว่าแนวทางการแก้ไขข้อใดที่สามารถแก้ปัญหาได้เหมาะสมที่สุด ณ สถานการณ์ปัจจุบัน จงอธิบายเหตุผลประกอบ

.....

.....

.....

.....

.....

แบบทดสอบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้จัดทำขึ้นเพื่อวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ก่อนและหลังเรียน หลังการจัดกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อใหญ่ และ 4 ข้อย่อย โดยใช้ เวลาตอบ 15 นาที
3. ให้นักเรียนศึกษากรณีศึกษาดังกล่าว แล้วตอบคำถาม

1. นายวิชัย วิรัตพันธ์ ผู้ตรวจการธนาคาร เปิดเผยว่า มีความกังวลเกี่ยวกับโครงการบ้านจัดสรรและ คอนโดมิเนียมที่เหลือค้างสต็อกในกรุงเทพฯ-ปริมณฑล จำนวนมากหากไม่ได้รับการช่วยเหลือใดๆจาก รัฐเชื่อว่าในครึ่งปีหน้าที่อยู่อาศัยเหลือค้างสต็อกจะเพิ่มขึ้น ซึ่งจะต้องใช้เวลาถึง 4-5 ปี ถึงจะระบาย สต็อกที่เหลือค้างหมด ทั้งนี้สาเหตุเนื่องจากเศรษฐกิจชะลอตัว มีผู้ซื้อเพื่อการลงทุนลดลง รวมถึง ชาวต่างชาติไม่สามารถเข้ามาซื้อได้ และการธนาคารพาณิชย์ปฏิเสธการให้สินเชื่อ ซึ่งแม้ที่ผ่านมา ผู้ประกอบการพยายามปรับตัว ด้วยการชะลอเปิดโครงการใหม่ หั่นกำไรเพื่อเร่งขายสต็อกเดิมแต่ จำนวนที่อยู่อาศัยที่เหลือค้างสต็อกยังคงสูงอยู่

ดังนั้นจึงอยากเสนอให้ภาครัฐขยายมาตรการการลดค่าธรรมเนียมการโอนและจดจำนอง เหลืออย่างละ 0.01% ต่อไปอีก 1 ปี พร้อมขยายสิทธิให้ผู้ซื้อบ้านมือสองเข้ามาใช้สิทธิได้ด้วย ซึ่งน่าจะ ช่วยบรรเทาจำนวนบ้านที่เหลือค้างสต็อกลดลงได้

1.1 จากบทความดังกล่าวข้างต้นปัญหาที่เกิดขึ้นคือปัญหาอะไร และมีสาเหตุมาจากประการ ไດ จงอธิบาย

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 จากกรณีดังกล่าว นักเรียนคิดว่ามีข้อมูลหรือแหล่งข้อมูลใดที่นำมาสนับสนุนต่อความน่าเชื่อถือของเหตุการณ์ดังกล่าว พร้อมตัดสินความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เกิดขึ้น

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 จากกรณีศึกษาดังกล่าว นักเรียนคิดว่าจะมีแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายังไร จงยกตัวอย่างประมาณ 2 ข้อ

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 จากข้อ 1.3 นักเรียนในสถานการณ์ปัจจุบัน แนวทางใดที่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ดีที่สุด จงอธิบายเหตุผลประกอบ

.....

.....

.....

.....

.....

2. ปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพฯ ยังคงกลายเป็นปัญหาเรื้อรังมากขึ้นเรื่อยๆ ศ.ดร.สุชัชวีร์ สุวรรณสวัสดิ์ นายกสภาวิศวกร กล่าวว่าพื้นที่กรุงเทพฯ เกิดจากการทับถมของดินที่ไหลมาตามแม่น้ำเจ้าพระยา ก่อนจะไหลออกสู่อ่าวไทยต่อไป ดังนั้นดินในพื้นที่กรุงเทพฯ จึงเป็นดินอ่อนที่ทับถมมาหลายหมื่นปี จึงเป็นเรื่องปกติในการทรุดตัวของพื้นดิน แต่มีการทรุดตัวมากขึ้นที่เกิดจากการสูบน้ำใต้ดินมาใช้งาน เพราะการพัฒนาเมือง สิ่งนี้ทำให้พื้นที่กรุงเทพฯ เป็นเหมือนแอ่งกระทะ ศ.ดร.สุชัชวีร์ กล่าวถึงการแก้ปัญหาโดยใช้ข้อมูลเชิงลึกว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ผิดไปจากความเป็นธรรมชาติ เพราะแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่สูงกล่าวถนนวนสุขุมวิท ดังนั้นเมื่อฝนตกจะต้องปัมน้ำจากท่อระบายน้ำไปยังท่อที่อยู่ถนนวน และต้องปั๊มไปที่คลองแสนแสบเพื่อจะถูกปั๊มไปยังแม่น้ำเจ้าพระยาไหลลงสู่อ่าวไทยต่อไป ศ.ดร.สุชัชวีร์ ยังคงย้ำแนวทางการแก้ปัญหาโดยการทำแก้มลิงใต้ดิน โดยเราจะสร้างที่จัดเก็บน้ำรอระบายให้มาอยู่ใต้ดิน ที่เป็นการแก้ปัญหาโดยน้ำที่อยู่บนดินไหลสู่แก้มลิงที่อยู่ด้านล่างตามแบบธรรมชาติ เมื่อฝนหยุดตกก็ค่อยๆ สูบน้ำจากแก้มลิงใต้ดินระบายสู่อ่าวไทยตามเดิม วิธีการนี้จะทำให้ประชาชนเดือดร้อนน้อยที่สุด ไม่ต้องกลัวปัมน้ำเสีย เพราะน้ำจะไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำไว้ในใต้ดิน

2.1 จากกรณีดังกล่าวข้างต้นปัญหาที่เกิดขึ้นคือปัญหาอะไร และมีสาเหตุมาจากประการใด

.....

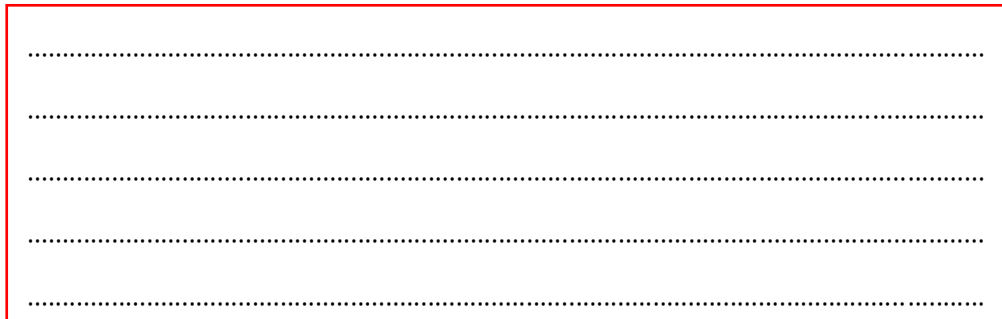
.....

.....

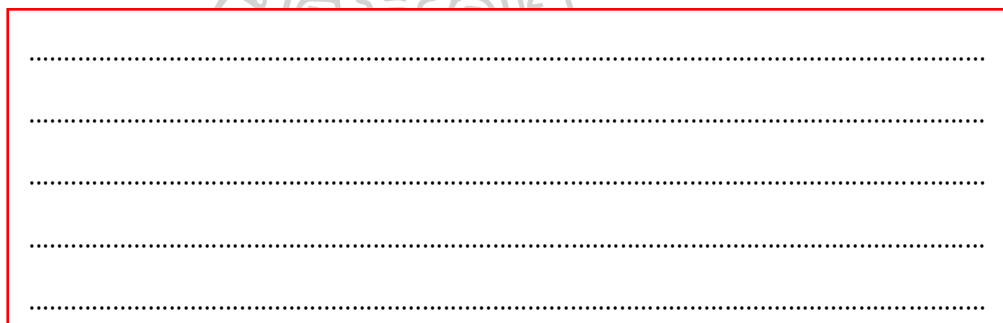
.....

.....

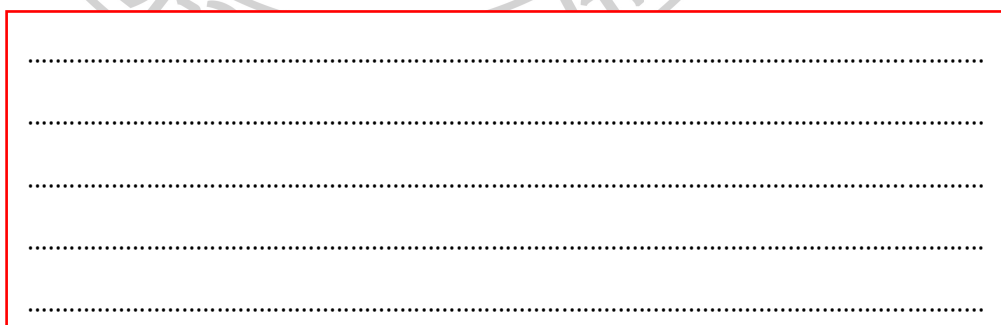
2.2 จากกรณี นักเรียนคิดว่ามีข้อมูลหรือแหล่งข้อมูลใดที่นำมาสนับสนุนต่อความน่าเชื่อถือของเหตุการณ์ดังกล่าว พร้อมตัดสินความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เกิดขึ้น

2.3 จากกรณีศึกษาดังกล่าว นักเรียนคิดว่าจะมีแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายังไง
จงยกตัวอย่างประมาณ 2 ข้อ

2.4 จากข้อ 2.3 นักเรียนในสถานการณ์ปัจจุบัน แนวทางใดที่สามารถป้องกันและแก้ไข
ปัญหาได้ดีที่สุด จงอธิบายเหตุผลประกอบ

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ต่อการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบ
โยนิโสมนสิการ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

2. แบบสอบถามแต่ละข้อเป็นการสอบถามความคิดเห็น ไม่มีข้อผิดหรือข้อถูก และไม่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด ขอให้นักเรียนตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ จำนวน 10 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องความคิดเห็นแต่ละข้อคำถามตามความเป็นจริง

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้					
1. การจัดการกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักพัฒนาการคิดวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผล					
2. การจัดการกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการรวบรวมข้อมูลและแสวงหาข้อมูลในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง					
3. การจัดการกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้ผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการทางปัญญา					
4. การจัดการกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกระบวนการสอนที่มีเป้าหมายและมีขั้นตอนอย่างเหมาะสม					
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้					
5. การจัดการกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน					
6. การจัดการกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ					
7. การจัดการกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการช่วยให้เกิดความสุขในการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน					

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้					
8. กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้จากการได้ฝึกทักษะการค้นหาความรู้จากข้อมูลสารสนเทศ					
9. กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการสอนที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดให้มีเหตุผล มีประโยชน์ สามารถวิเคราะห์ และสังเคราะห์ปัญหาได้					
10. กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่รู้เท่าทันปัญหา เพื่อสามารถแก้ไขได้อย่างมีสติ					

ตอนที่ 2 ให้นักเรียนเขียนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยแสดงความคิดเห็น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ
และบทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ**

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาประเทศ และบทบาทของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยใช้เวลาตอบ 30 นาที
3. ให้นักเรียนตอบคำถามโดยเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยทำเครื่องหมายกากบาท T ลงในกระดาษคำตอบที่กำหนดให้

1. ข้อใดถือเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดของท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจ
  - ก. ขาดแคลนที่ดินทำกิน
  - ข. ต้นทุนในการผลิตตกต่ำ
  - ค. เกิดปัญหาค่าครองชีพตกต่ำ
  - ง. มีการพึ่งพาอาศัยปัจจัยภายนอก
2. ปัญหาที่สำคัญในข้อใด ถือว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาประเทศเพื่อขยายตัวทางเศรษฐกิจมากที่สุด
  - ก. ปัญหาการทิ้งของเสียลงสู่แม่น้ำลำคลองภายในชุมชน
  - ข. ปัญหามลพิษทางอากาศ
  - ค. ปัญหาคว้นพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม
  - ง. ปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านสิ่งแวดล้อม
3. ข้อใดต่อไปนี้สนับสนุนคำว่า “ทุนทางสังคม” มากที่สุด
  - ก. เสริมสร้างให้บุคคลมีพัฒนาศักยภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา
  - ข. เสริมสร้างให้ชุมชนปรับปรุงโครงสร้างการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาประกอบการผลิต
  - ค. เสริมสร้างให้ชุมชนมีการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - ง. เสริมสร้างให้ชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยการประสานภาครัฐเข้ามาช่วยในการสอดส่องดูแลธรรมชาติ

4. กิจกรรมในข้อใด ที่ถือว่าเป็นการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสม
- ชุมชนตลาดท่าเรือ ร่วมกันจัดตั้งร้านค้าเพื่อจำหน่ายขุ่นมะพร้าวโดยเน้นการผลิตจากสี่สังเคราะห์เป็นส่วนประกอบสำคัญ
  - ชุมชนบ้านท่าบางพระ ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันเก็บขยะภายในชุมชนให้เกิดความสะอาด
  - ชุมชนตลาดบางโพธิ์ ปรับเปลี่ยนชุมชนจากทอผ้ามาสร้างโรงงานผลิตปูนเซรามิกเพื่อสร้างรายได้ในชุมชนยิ่งขึ้น
  - ชุมชนตลาดแก้ว กำจัดขยะภายในชุมชนโดยการเผาขยะเพื่อความรวดเร็วในการย่อยสลายขยะ
5. “ชุมชนบ้านจันทร์เจ้า เป็นชุมชนติดชายฝั่งทะเล แต่มีปัญหาคลื่นน้ำทะเลหนุนและทำลายชายฝั่งภาครัฐจึงแก้ไขโดยการสร้างเขื่อนกั้นน้ำ” ข้อความดังกล่าวถือเป็นการแก้ไขปัญหาที่มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
- เหมาะสม เพราะถือเป็นการแก้ไขปัญหาคลื่นกระทบฝั่งถาวร
  - เหมาะสม เพราะเป็นการลงทุนในการแก้ไขปัญหาที่ใช้งบประมาณไม่สูง
  - ไม่เหมาะสม เพราะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณในการก่อสร้างที่มีค่าใช้จ่ายสูง
  - ไม่เหมาะสม เพราะเป็นการทำลายภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และการไม่ถาวรเพราะคลื่นจะมีการกัดเซาะภายหลัง
6. ถ้าชุมชนของนักเรียนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ อีกทั้งยังมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีจุดเด่นนั้นคือ ต้นมะพร้าวจำนวนมาก แนวทางใดที่เป็นการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุด
- จัดให้คนในชุมชนซื้อเรือยาวเพื่อพานักท่องเที่ยวชมไร่มะพร้าว
  - ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นตลาดน้ำ เพื่อขายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากมะพร้าว
  - ส่งเสริมให้คนในชุมชนสร้างร้านอาหารในไร่มะพร้าว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชมมะพร้าว
  - ส่งเสริมให้คนในชุมชนลงทุนสร้างรีสอร์ท และสร้างร้านอาหารที่มีรายการอาหารจากมะพร้าว
7. “ชุมชนนเรศวรเป็นชุมชนที่ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน รวมไปถึงสมาชิกในชุมชนมีความรักและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” ข้อความนี้สอดคล้องกับหลักความพอดีในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านใด
- ด้านสังคม
  - ด้านจิตใจ
  - ด้านเศรษฐกิจ
  - ด้านสิ่งแวดล้อม

8. บุคคลในข้อใดนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม
- สโรชาใช้หลักภูมิคุ้มกันในตัวเอง โดยการตั้งใจอ่านหนังสือทั้งคืน เพื่อจะได้สอบคะแนนเต็ม
  - สิโรชนีใช้หลักการมีเหตุผลในการตัดสินใจผลิตขนมถ้วยที่ขายดีออกเป็นจำนวนมาก เพื่อจะได้กำไรมากขึ้น
  - เสาวนีย์ใช้ความรู้ ความรอบคอบโดยพิจารณาวางแผนการลงทุนขนาดใหญ่ เพื่อจะได้กำไรอย่างมหาศาล
  - โสภาก็ใช้ความพอประมาณ โดยการปลูกผักสวนครัว และเลี้ยงปลานิลไว้รับประทานเองเมื่อเหลือก็จะจำหน่าย
9. ข้อใดถือเป็นแนวความคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของคนในท้องถิ่นได้
- กู้เงินมาลงทุนในธุรกิจ
  - ชาวบ้านร่วมกันลงแขกทำนา
  - ไม่ใช้จ่ายเกินกำลังฐานะของตนเอง
  - ซื้อสิ่งของเครื่องใช้ราคาแพงทุกครั้ง
10. พระบิดาของสหกรณ์ไทยคือใคร
- พลตรีหม่อมเจ้าทิฆัมย์ ทองใหญ่
  - พระราชารวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์
  - พลเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน
  - พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพร เขตวรุดมศักดิ์
11. “ชาวบ้านชุมชนตลาดบนเมืองรวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ภายใต้การนำหลักประชาธิปไตยในการดำเนินกิจกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม” จากข้อความดังกล่าวถือเป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจรูปแบบใด
- สหกรณ์
  - กองทุนหมู่บ้าน
  - ธนาคารชุมชน
  - กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนและหมู่บ้าน

12. หากนักเรียนทุกคนเป็นสมาชิกสหกรณ์ร้านค้า นักเรียนคนใดจะได้รับเงินปันผลจากสหกรณ์ร้านค้ามากที่สุด
- ยุพินซื้อหุ้นของสหกรณ์ร้านค้าไว้เป็นจำนวนมาก
  - จำเภาอาสาสมัครเป็นพนักงานขายสินค้าในร้านค้าสหกรณ์
  - ไพจิตรนำสินค้าของตนเองมาร่วมวางจำหน่ายให้แก่ร้านค้าสหกรณ์
  - วินัยซื้อสินค้าของสหกรณ์ร้านค้าในปริมาณมากของแต่ละปีการศึกษา
13. กิจกรรมในข้อใดต่อไปนี่ที่ถือเป็นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน โดยนำหลักของสหกรณ์มาปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง
- ประสานการไฟฟ้าเพื่อเข้ามาติดตั้งระบบไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน
  - รวมกลุ่มประชาชนในการประดิษฐ์เสื้อผ้าจากฝ้ายเพื่อสร้างรายได้ในชุมชน
  - ประสานหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามาเช่าพื้นที่ภายในหมู่บ้านจัดสร้างรีสอร์ท
  - รวมกลุ่มต่อต้านการทำงานและขับไล่ประธานหมู่บ้านเมื่อทำงานไม่โปร่งใส
14. ถ้านักเรียนเป็นผู้จัดการสหกรณ์ จะประชาสัมพันธ์ถึงถึงความสำคัญของระบบสหกรณ์ต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจไทยอย่างไร
- รัฐบาลสามารถจัดเก็บรายได้จากภาษีประชาชนได้ในปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้น
  - ช่วยลดปัญหาการว่างงาน รวมทั้งประชาชนมีรายได้ต่อหัวที่เพิ่มสูงขึ้น
  - ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ช่วยทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนในระบบมากขึ้น
  - ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และมีการรวมกลุ่มในประชาชนให้เกิดความเข้มแข็ง
15. ถ้าท่านไปบรรยายเกี่ยวกับความสำคัญของสหกรณ์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ท่านจะเน้นความสำคัญของสหกรณ์ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยด้านใดเป็นอันดับแรก
- ทำให้สังคมมีการพัฒนาที่ยั่งยืน
  - ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น
  - ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ร่ำรวยขึ้น
  - เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศอย่างเหมาะสม
16. เมื่อภาวะราคาน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร
- เข้าแทรกแซงราคาน้ำมัน เพื่อไม่ให้ปรับขึ้นราคา
  - ใช้นโยบายการประกันราคา เพื่อไม่ให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน
  - ออกมาตรการการควบคุมราคาน้ำมันและแก๊สธรรมชาติไม่ให้สูงเกินควร ตามที่รัฐกำหนดไว้

ง. พยายามหาน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ พร้อมทั้งหาช่องทางการนำเข้าสินค้าเพื่อเพิ่มให้ประชาชนบริโภคอย่างเพียงพอ

17. การที่รัฐบาลทำการปฏิรูประบบพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับรัฐ ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของรัฐด้านใดมากที่สุด

ก. สังคม และการศึกษา

ข. สังคม และการปกครอง

ค. สังคม และวัฒนธรรม

ง. เศรษฐกิจ และการศึกษา

18. “วรรภัทรมีอาชีพรับราชการครู ด้วยอัตราเงินเดือน 28,000 บาท อีกทั้งได้รับมรดกจากบิดา คือ บ้าน 1 หลัง และเปิดร้านขายของชำทั่วไปร่วมกับภรรยา” จากข้อความดังกล่าวข้างต้น มีความสัมพันธ์กับข้อใดมากที่สุด

ก. วรรภัทรต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีการค้าเนื่องจากเปิดกิจการร้านค้า

ข. รัฐบาลสามารถเข้าแทรกแซงกิจการของวรรภัทรได้เนื่องจากการประกอบกิจการที่ใช้เงินทุนสูง

ค. วรรภัทรสามารถงดการเสียภาษีการค้าได้ เนื่องจากเป็นผู้ประกอบกิจการและมีรายจ่ายสำหรับการดำเนินชีวิต

ง. รัฐบาลเข้าแทรกแซงการประกอบกิจการของวรรภัทรเนื่องจากราคาสินค้าภายในประเทศต้องมีการเปลี่ยนแปลงราคาเสมอ

19. ในช่วงที่เกิดภาวะสินค้าทางการเกษตรเกิดราคาเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายเดือน รัฐบาลมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการออกมาตรการควบคุมราคาสินค้าไม่ให้สูงเกินไป นักเรียนคิดว่ามาตรการดังกล่าวเกิดผลดีต่อผู้บริโภคหรือไม่

ก. เกิดผลดี เพราะเป็นมาตรการที่ผู้บริโภคไม่เกิดความเดือดร้อนในการซื้อขายสินค้า

ข. เกิดผลดี เพราะเป็นมาตรการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรไม่ถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง

ค. ไม่เกิดผลดี เพราะจะส่งผลให้เกิดมาตรการเพิ่มภาษีสำหรับประชาชนทั่วไปเพื่อลดการใช้จ่ายในครัวเรือนในอนาคต

ง. ไม่เกิดผลดี เพราะจะส่งผลต่อเกษตรกรที่ถูกเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในการลงทุนภาคเกษตร

20. หากรัฐบาลต้องการให้ธนาคารพาณิชย์การปล่อยสินเชื่อให้ประชาชนมากขึ้น เพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจ ควรทำอย่างไร

- ก. ลดอัตราเงินสดสำรองในประเทศ
- ข. ขยายเครดิต โดยลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ให้ต่ำลง
- ค. จำกัดเครดิต โดยเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากให้สูงขึ้น
- ง. งดเว้นภาษีอสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ

21. ในกรณีที่ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดดุลการชำระเงินติดต่อกันหลายปี รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการลดค่าเงินตราระหว่างประเทศ กรณีดังกล่าวนี้ นักเรียนเห็นด้วยกับมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของรัฐบาลหรือไม่

- ก. ไม่เห็นด้วย เนื่องจากส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดภาษีอากรขาออก
- ข. ไม่เห็นด้วย เนื่องจากโควตาการนำเข้าสินค้าระหว่างประเทศจะมีปริมาณลดลง
- ค. เห็นด้วย เนื่องจากมาตรการดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวเศรษฐกิจในประเทศสูงขึ้น
- ง. เห็นด้วย เนื่องจากมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศอ่อนค่าลง เป็นการเพิ่มอัตราแลกเปลี่ยนสินค้าสูงขึ้น

22. ชานนท์เป็นเจ้าของไร่มังคุด เมื่อถึงเวลาที่ผลไม้ ออกตามฤดูกาล ชานนท์เร่งที่จะปลูกพืชผลทางการเกษตรชนิดนี้โดยปราศจากการวางแผนล่วงหน้า ทำให้เกิดสถานการณ์สินค้าราคาตกต่ำ เนื่องจากเร่งปลูกมากเกินไปจนจุกจากข้อความรัฐจะเข้าช่วยเหลืออย่างไร

- ก. ออกมาตรการในการควบคุมปริมาณการผลิตสินค้าชั่วคราว พร้อมทั้งการประกันรายได้
- ข. ออกมาตรการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และภาษีทรัพย์สินของเกษตรกรในระยะเวลาหนึ่ง
- ค. ประสานธนาคารพาณิชย์ลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ เพื่อให้เกษตรกรนำมลงทุนผลิตสินค้ารูปแบบใหม่
- ง. ออกนโยบายในการเพิ่มผลผลิตโดยส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีการผลิตรูปแบบใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิต

23. จากนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศเมื่อมีการลดค่าเงินตราภายในประเทศลง จะส่งผลอย่างไรต่อประเทศ

- ก. ราคาสินค้าถูกลง เพราะได้รับเงินตราต่างประเทศในปริมาณเพิ่มมากขึ้น
- ข. ราคาสินค้าในประเทศสูงขึ้น ทำให้คนในประเทศลดปริมาณการใช้จ่ายลง
- ค. ราคาสินค้าต่างประเทศมีราคาที่ถูกลง ทำให้อำนาจซื้อของคนในประเทศสูงขึ้น

- ง. เกิดผลกระทบต่อนักลงทุนต่างประเทศในการหลีกเลี่ยงการลงทุนด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม
24. สมโชค ประกอบอาชีพชาวนา และเป็นบุคคลว่างงาน ประเภทฤดูกาล ประสบปัญหาภัยแล้ง จึงแก้ไขปัญหาดูแลโดยการเปลี่ยนมาเป็นปลูกอ้อยแทนข้าว กรณีดังกล่าวนักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับการแก้ไขปัญหาดูแลของสมโชค
- เห็นด้วย เนื่องจากเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาดูแล เพื่อให้ตนเองมีรายได้
  - เห็นด้วย เนื่องจากเป็นพฤติกรรมของบุคคลไม่เลือกงาน
  - ไม่เห็นด้วย เพราะการเปลี่ยนพืชผลในการเพาะปลูก เป็นการทํางานหน้าดิน
  - ไม่เห็นด้วย เนื่องจากสมโชคมีอาชีพทำนา ไม่ใช่ทำอะไร จึงมีกระบวนการเพาะปลูกไม่เหมือนกัน
25. นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ ว่าในสถานการณ์ปัจจุบันที่ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อมาจากภาวะการผลิตที่ใช้ต้นทุนค่อนข้างสูง
- เห็นด้วย เนื่องจากโรงงานส่วนใหญ่ต้องการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพมากขึ้น
  - เห็นด้วย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ลดการซื้อสินค้าบางอย่างลง โรงงานจึงเพิ่มการผลิตสินค้า
  - ไม่เห็นด้วย เนื่องจากปัญหาโดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่มาจากประชาชนซื้อสินค้ามากเกินไป
  - ไม่เห็นด้วย เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากสภาวะราคาน้ำมันดิบเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
26. ถ้านักเรียนเป็นรัฐบาล นักเรียนจะมีแนวทางแก้ไขปัญหาดูแลอย่างไร เพื่อลดผลกระทบจากภาวะเงินเฟ้อ ในกรณีที่เศรษฐกิจเกิดความตกต่ำ
- ลดอัตราดอกเบี้ย เพื่อส่งเสริมการลงทุนในกลุ่มธุรกิจ
  - เพิ่มการเก็บภาษีประชาชนมากขึ้น เพื่อเพิ่มปริมาณเงินคงคลัง
  - เพิ่มอัตราการซื้อของประชาชนกลุ่มคนยากจน โดยการแจกเงิน เพื่อเพิ่มอัตราการหมุนเวียนของเงินมากขึ้น
  - ประกาศใช้งบประมาณเกินดุล เพื่อแก้ไขปัญหาดูแลเศรษฐกิจ
27. “ประสพโชคเป็นเจ้าของธุรกิจบริษัทผลิตจิวเวอร์รี่ ระยะเวลาต่อมาเกิดภาวะสินค้าขายไม่ได้ปริมาณมาก ทำให้ต้องลดราคาสินค้าจิวเวอร์รี่ลงอย่างต่อเนื่อง” ข้อความดังกล่าวรัฐบาลจะแก้ไขอย่างไร
- การลดอัตราภาษีการค้า ภาษีมูลค่าเพิ่ม
  - การส่งเสริมการค้าภายในประเทศในปริมาณที่มากขึ้น

- ค. การออกมาตรการการเพิ่มอัตราเงินสดสำรองของประเทศ
- ง. ออกมาตรการการควบคุมการผลิตสินค้าไม่ให้มีปริมาณที่สูงเกินไป
28. สถานการณ์ที่เกิดเงินเฟ้อในระบบเศรษฐกิจ นักเรียนคิดว่าจากสถานการณ์นี้บุคคลกลุ่มใดได้รับประโยชน์มากที่สุด
- ก. ข้าราชการครู
- ข. ผู้จัดการหรือเจ้าของโรงเรียน
- ค. พ่อค้าแม่ค้าขายอาหารตามสั่ง
- ง. พ่อค้าแม่ค้าขายเปิดร้านน้ำแข็งทั่วไป
29. ประเทศที่มีอัตราการว่างงานสูง จะส่งผลกระทบต่อระบบการคลังภายในประเทศอย่างไร
- ก. มีใจรัยผู้รัยชุกชุมจำนวนมาก
- ข. การบริโภคและอุปโภคสินค้าของประชาชนมีจำนวนลดลง
- ค. รัฐบาลเรียกเก็บอัตราภาษีจากประชาชนได้จำนวนน้อยลง
- ง. รายได้จากการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศลดลง
30. เมื่อประเทศเกิดสภาวะที่ขาดแคลนแรงงานที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี แต่ประชาชนที่จบการศึกษามานั้นเกิดปัญหาภาวะว่างงาน ถ้านักเรียนเป็นรัฐบาลจะมีแนวทางในการแก้ไขจัดการปัญหาดังกล่าวอย่างไร
- ก. จัดทำโครงการซื้อสินค้าของไทย เพื่อนำไปลดภาษีบุคคล
- ข. ธนาคารพาณิชย์จัดตั้งโครงการลดดอกเบี้ยเงินฝาก เพื่อให้ประชาชนงดฝากเงิน
- ค. กระทรวงอุดมศึกษาจัดตั้งโครงการสาขาเพิ่ม เต็มเต็มวิชา เพื่อเปิดสาขาวิชาเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับนักศึกษา
- ง. กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยทุกแห่งจัดตั้งโครงการประสานร่วมมือ เปิดหลักสูตรที่เน้นความต้องการของรัฐ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายณัฐชา ปั่นลายนาค
วัน เดือน ปี เกิด	8 กันยายน 2532
สถานที่เกิด	จังหวัดลพบุรี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2544 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนเมืองใหม่ (ชลอราษฎร์รังสฤษดิ์) จังหวัดลพบุรี พ.ศ. 2547 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเมืองใหม่ (ชลอราษฎร์รังสฤษดิ์) จังหวัดลพบุรี พ.ศ. 2550 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี พ.ศ. 2556 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกการสอนสังคมศึกษาฯ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2560 ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตร และวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 80/11 ซอยถนนใหญ่ ถนนนเรศวร หมู่ 3 ตำบลป่าตาล

